

ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

vědecký časopis

Vydavatel: Česká společnost pro právo životního prostředí

Evidenční číslo MK ČR E 11476

ISSN: 1213-5542

Časopis je zařazen od roku 2014 na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodických publikací Rady pro vědu, výzkum a inovace

Adresa redakce:

Náměstí Curieových 7, Praha 1, PSČ 116 40, tel. 221 005 232

e-mail: stejskal@prf.cuni.cz

www.cspzp.com

Šéfredaktor:

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Členové redakční rady:

prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

(UK v Praze)

JUDr. Ing. Filip Dienstbier, Ph.D.

(UP v Olomouci)

doc. JUDr. Jaroslav Drobník, CSc.

(UK v Praze)

prof. nadzw. Dr. hab. Adam Habuda

(Polsko)

prof. JUDr. Soňa Košičiarová, Ph.D.

(Slovensko)

JUDr. Hana Müllerová, Ph.D.

(Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i.)

doc. JUDr. Ing. Milan Pekárek, CSc.

(MU v Brně)

doc. JUDr. Ivana Průchová, CSc.

(MU v Brně)

prof. Dr. hab. Wojciech Radecki (Polsko)

Ing. Tomáš Rothrockl

(Správa NP Podyjí)

JUDr. Ing. Josef Staša, CSc.

(UK v Praze)

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

(UK v Praze)

JUDr. Veronika Tomoszková, Ph.D.

(UP v Olomouci)

JUDr. Josef Vedral, Ph. D.

(UK v Praze)

prof. Dr. hab. Mag. Erika Wagner

(Rakousko)

Autor fotografií na obálce:

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Grafická úprava obálky:

RNDr. František Rozkot, CSc.

Sazba a technická redakce provedena

v nakladatelství Eva Rozkotová,

Na Ptačí skále 547, 266 01 Beroun

eva@rozkotova.com

Tištěno na papíru splňujícím ISO 14001

a certifikáty EMAS, FSC, PEFC a ECF.

Náklad: 400 výtisků

Uzávěrka 42. čísla dne 31. 12. 2016

Fotografie na přední straně obálky:

Zemědělská krajina na Znojemsku

(ochranné pásmo Národního parku Podyjí)

Fotografie na zadní straně obálky:

Kaňon Dyje v Národním parku Podyjí

Tabulka „Pomoc v nouzi“ NP Podyjí

☛ OBSAH č. 4/2016 (42) ☚

ÚVODNÍK

Legislativní jaderná smršť a další novinky konce roku 2016 v právu životního prostředí	5
---	---

TÉMA

<i>Milan Damohorský</i>	
Ochrana půdy v právu	8
<i>Adam Habuda, Wojciech Radecki</i>	
Ochrana zemědělských pozemků podle polského práva	21
<i>Milan Damohorský</i>	
Potřebujeme zákon o botanických zahradách?	31
<i>Eva Balounová</i>	
Turistické značení v Evropě – právní úprava turistického značení ve vybraných zemích Evropy	41

ZE SOUDNÍ JUDIKATURY

<i>Vojtěch Vomáčka</i>	
Účast veřejnosti a přístup k soudní ochraně podle naturových směrnic, výklad pojmů „emise týkající se životního prostředí“, „výstavba“, „rychlostní silnice“, „zvláštní vnitrostátní právní předpis“	61

RECENZE A ANOTACE

Kolektiv autorů: Posuzování vlivů záměrů a koncepcí na životní prostředí	93
Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016–2025	96

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Právo na příznivé životní prostředí a nástroje jeho prosazování (mezinárodní vědecká konference na Slovensku)	98
--	----

PŘEHLED NOVÉ LEGISLATIVY

Sbírka zákonů 2016 (říjen až prosinec)	101
Sbírka mezinárodních smluv 2016	104

INFORMACE O ČASOPISU	106
POKYNY PRO AUTORY	108
ZÁSADY RECENZNÍHO ŘÍZENÍ	111

← ÚVODNÍK →

LEGISLATIVNÍ JADERNÁ SMRŠŤ A DALŠÍ NOVINKY KONCE ROKU 2016 V PRÁVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
právě otevíráte 42. číslo (4/2016) našeho časopisu České právo životního prostředí.

Poslední čtvrtletí roku 2016 bylo mimo jiné ve znamení legislativní smrště na úseku jaderného práva. V souvislosti s přijetím nového atomového zákona bylo ve Sbírce zákonů publikováno patnáct prováděcích předpisů. V rubrice Přehled nové legislativy se o tom ostatně můžete sami přesvědčit.

Nejen atomovým právem ale živ je právník. V částce 147 Sbírký zákonů byl publikován zákon č. 369/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Jeden z mnoha pozměněných paragrafů zákona o ovzduší patrně zastínil všechna ostatní ustanovení novely a pozornost mu od té doby věnuje nejedno zpravodajské médium. Začíná topná sezóna. Novela zákona po letech sporů přináší nové oprávnění orgánů veřejné správy kontrolovat vlastníky stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší přímo u nich v rodinných domech, bytech a stavbách pro rodinnou rekreaci. Tuto (tehdy ještě připravovanou) změnu na stránkách našeho časopisu na jaře tohoto roku rozebírali a hodnotili ve svém příspěvku doc. Jančářová a Mgr. Vodička (viz číslo 2/2016 [40]).

Na konci roku vždy zařazujeme souhrnně za celý uplynulý rok přehled nově publikovaných právních předpisů ve Sbírce mezinárodních smluv. Rozhodně je třeba upozornit například na fakt, že Česká republika konečně ratifikovala tzv. Nagojský protokol o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání k Úmluvě o biologické rozmanitosti.

Závěr končícího roku přinesl také lehké vzrušení v Poslanecké sněmovně, která se po mnoha měsících tvrdého vyjednávání rozhodla vylepšit (ale v zásadě podpořit) vládní návrh novely zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který je mediálně a na veřejnosti znám spíše pod (zavádějícím, resp. nesprávným) označením „zákon o národních parcích“. Uvidíme, jaký osud bude mít v dalším legislativním procesu v Senátu a případně znovu v Poslanecké sněmovně, to se již dozvíme až v roce 2017.

Relativně dobrá zpráva přišla také z Bruselu. Evropská komise se na základě postoje jednotlivých států EU, Evropského parlamentu a dále nevládních environ-

mentálních organizací, vědců a především více než půl milionu evropských občanů (včetně českých) rozhodla prozatím ustoupit ze svého plánu na revizi směrnic z oblasti ochrany přírody (směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích). Komise EU dne 7. 12. 2016 potvrdila, že směrnice budou zachovány a nebudou oslabeny. Zároveň zdůraznila potřebu důslednější implementace a vymahatelnosti obou směrnic. Podpora legislativy z oblasti ochrany přírody je velkým vítězstvím pro všechny, kteří žádali Komisi EU o zachování a lepší uplatňování těchto právních předpisů v rámci celoevropské kampaně #NatureAlert. Ke kampani spojily síly největší evropská nevládní sdružení působící v oblasti ochrany přírody, zejména BirdLife International, či WWF International, k nimž se přidaly národní organizace – v Česku především Česká společnost ornitologická, Hnutí Duha, Belec, či Zelený kruh. Prozatím tedy ochrana přírody v Bruselu dostala přednost před ekonomickými zájmy. Na jak dlouho?

A o čem si můžete dále přečíst v našem novém čísle časopisu? Vedle pravidelných rubrik bychom Vám rádi nabídli několik příspěvků zaměřených na společensky, přírodovědně i právně závažné a aktuální téma ochrany půdy, především zemědělské a lesní. Jak zdůrazňuje prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc., v jednom ze svých příspěvků tohoto čísla, „otázky půdy a její ochrany nelze oddělit od otázek ochrany klimatu, vody, lesa a přírody“. Měli jsme myslím oprávněný pocit, že jsme se tomuto důležitému tématu ochrany životního prostředí v posledních letech příliš nevěnovali. A hned si můžete učinit srovnání, jak je tomu s ochranou půdy nejen v českém, ale i sousedním polském právu.

I v tomto čísle časopisu pokračujeme s pravidelnou rubrikou týkající se judikatury Soudního dvora EU, tentokrát i s několika rozsudky Evropského soudu pro lidská práva.

Fotografiemi na obálce tentokrát připomínáme 25 let založení Národního parku Podyjí, držitele Evropského diplomu Rady Evropy pro chráněná území.

Přeji Vám úspěšný nadcházející rok 2017 a především pevné zdraví.

Vojtěch Stejskal
šéfredaktor

EDITORIAL

Dear readers,

current issue of the journal *Czech Environmental Law Review*, No. 4/2016 (42) deals with the following main themes.

In the first main article, Protection of the land from the legal perspective, Professor Milan Damohorský from Charles University focuses mainly on the issue of protection of the land. The matter is discussed not only from the legal perspective but also from the natural science point of view, with regards to cultural, social and political context. The general purpose of the paper is to point out current problems related to soils and present possible solutions before the irrevocable damage will be done.

In the second main article Professor Adam Habuda and Professor Wojciech Radecki from the Polish Academy of Science described the protection of the agricultural land and forest land. The Polish law doctrine often demands legal separation to protect agricultural land from forest land protection. Agriculture and forestry are governed by different rules; their goals also are not identical.

Another presented article from Prof. Damohorský focuses on the issue of the absence of any legislation regulating botanical gardens at the national level and the European level as well. The aim of the paper is to examine whether there is a need for such legislation.

A special article from Mgr. Eva Balounová, LL.M., from Parliament Institute, gives an analyse and comparison of legal regulations of trail blazing in the European countries. This comparison focuses on two main aspects. The first one is the right to carry out the trail blazing, i. e. the right to enter a property to carry out the activity and the corresponding obligation to allow such an activity, i. e. such as entering a property. The second aspect is the comparison of legal regulations of administrative delicts consisting of destroying or removing a marking, or even placing an unauthorised marking.

Also, in the current issue of the journal *Czech Environmental Law Review* we bring to you some information about the new judgements of the EU Court of Justice or the report from the international environmental law conference.

Twenty-five years ago, the Podyjí/Thaya River Basin National Park was established in South Moravia along the Czech-Austrian Border. Congratulation!

Vojtěch Stejskal
editor-in-chief

◀ TÉMA ▶

OCHRANA PŮDY V PRÁVU

Prof. JUDr. Milan DAMOHORSKÝ, DrSc.

Motto:

„Hlad ve světě není proto, že nedokážeme nasytit chudé, ale proto, že nedokážeme nasytit bohaté.“

Matka Tereza

Úvodem

Ve svém krátkém příspěvku bych se rád pokusil stručně, ale jasně a velmi explicitně rozebrat stav a trendy znehodnocování půdy a dále právní a částečně i ekonomické nástroje, jak čelit těmto nepříznivým vývojovým tendencím. Je to právě půda, která spolu s vegetací a vodou sehrává základní roli při možnosti mírnit a ovlivňovat klimatické změny, ale na kterou budou tyto změny prostřednictvím vody také zřejmě nejsilněji v budoucnu dopadat.

Protože tento příspěvek píše jako součást výstupů z našeho univerzitního výzkumu v rámci PRVOUK 02 – „Environmentální výzkum“, budu se snažit o jeho mezioborovost, nadčasovost a možná i větší vizi do budoucna. Chci zdůraznit, že otázky půdy a její ochrany nelze oddělit od otázek ochrany klimatu, vody, lesa a přírody. Také právo tak musí do budoucna nacházet svůj více komplexní a holistický přístup.

Půda jako složka životního prostředí, ale i jako přírodní zdroj

Z hlediska věcného, ale i jazykového má slovo půda v českém jazyce tři základní významy:

1. půda jako **část zemského povrchu**¹ (tedy parcela, věc nemovitá, individuálně určená a nezastupitelná),
2. půda jako **materiál** – substance (zemina tvořící zemský substrát) – tedy součást nemovité věci viz bod 1., ale i samostatná věc, kterou lze oddělovat a přemísťovat a která má hlavní hodnotu pro zemědělství a lesnictví,
3. jako **prostor pod střechou** budovy (dle V. Cílka to byla původně právě hlína ve smyslu půdy, kterou se vymazávaly a utěšňovaly krovy).

¹ Franková, M. a kol., Úvod do pozemkového práva, 1. vydání. Beroun: Eva Rozkotová, 2014, s. 15 a 22.

Půda tak může být nejen movitou či nemovitou věcí ve smyslu práva soukromého, ale je i významnou složkou životního prostředí a nenahraditelným přírodním zdrojem ve smyslu práva veřejného.

Ke slovu půda však často můžeme slyšet jako synonymická či obdobná slova (podle konkrétní souvislosti) například výrazy jako hlína, země, substrát, pozemek, zemědělský půdní fond apod.

Půda je pro lidstvo, obyvatele a národy tak významným fenoménem a hodnotou, že se často slovo země ve smyslu půda dostává i do názvů celých států (srovnej například Deutschland – německá země – půda apod.).

Význam půdy a potřebu její ochrany nedávno ještě podtrhl a zvýraznil tzv. „Mezinárodní rok půdy 2015“ (*International Year of Soils*) vyhlášený celosvětově Valným shromážděním OSN. Podrobnosti o této iniciativě, jejích cílech, obsahu i výsledcích lze nalézt na webových stránkách *Food and Agriculture Organization (FAO)*.

Problematika degradace půdy

Vedle globálních problémů životního prostředí spojených s klimatem a ovzduším, vodou a biodiverzitou, je ochrana půdy a boj s její degradací zjevně jedním z hlavních všeobecných ekologických problémů lidstva v současné době. Lidstvo je na půdě závislé nejen ekologicky, ale i hospodářsky – produkčně, protože nám půda vedle toho základního, tedy potravin, dává i textilie a energetické plodiny. Dále je půda stanovištěm a základnou pro veškeré lidské činnosti, na prvním místě pro výstavbu, a konečně je i zdrojem nerostných surovin.

K degradaci, tedy zhoršování kvality půdy, dochází v současné době několika hlavními způsoby, které se mohou často navzájem kombinovat. Jedná se o:

1. **desertifikaci** (šíření pouští a polopouští),
2. **deforestaci** (odlesňování),
3. **erozi** (odnos částic půdy vodou či větrem),²
4. **kontaminaci** (zasažení půdy jedovatými či cizorodými látkami),
5. **zábory půdy** (zejména jejich zastavěním).

Všechny uvedené formy degradace půdy jsou v různé míře aktuální také pro Evropu a Českou republiku.

Právo hraje významnou roli a vytváří rámec jak pro využívání, tak i pro ochranu půdy, a to jak z hlediska kvantitativního (ochrana celkové výměry půdy), tak i kvalitativního (ochrana potravního řetězce před kontaminací, úrodnost a funkčnost). Na ochranu půdy nemají však vliv jen normy práva veřejného, zejména

² Ročně se odplaví či jinak znehodnotí půdy v hodnotě 9 miliard korun českých. Tento nepříznivý trend musí být rychle a zásadně změněn.

práva životního prostředí, ale i správního a finančního, ale do značné míry i práva soukromého, zejména právo občanské a pozemkové.

Pro veřejnoprávní ochranu půdy je velmi významnou vlastnická, nájemní a užívatelská struktura v jednotlivých zemích. Jde o tradici pozemkové držby v jejím klasickém pojetí a způsoby užívání půdy, které se věk od věku a země od země mohou velmi výrazně lišit. Myslím, že nemusím příliš zdůrazňovat, že nejlepším hospodářem na půdě je její opravdový a trvalý vlastník, protože ten je se zemí pevně spjat a je na ni přímo existenčně závislý. Ví, že když ji vyrabuje a přetíží, s odstupem doby se mu to vrátí a celkově nevyplatí. Hůře a méně ohleduplně se již chovají nájemci a pachtýři, vůbec nejhůře pak subjekty krátkodobého servisu, jejichž cílem je třeba lesní pozemek pouze vytěžit. Lze dle mého názoru docela dobře doložit, že tam kde je struktura vlastnictví pestrá a hlavně mnohasetletá (stabilní v čase), jsou i stabilnější půdní podmínky a zdravější příroda a krajina. Tyto vztahy však bohužel byly na území dnešní České republiky po dobu nacismu a komunismu zcela zpřetrhány a jen dosti těžko se postupně obnovují. Doba je již zcela jiná. Právní nástupci původních vlastníků hospodařit na půdě většinou již neumějí a ani nechtějí.

Česká krajina je v současné době do značné míry „krajinou pronajatou“. To platí zejména o zemědělské půdě. Poněkud lepší situace a možnosti jsou v ovlivňování lesních půd (pozemků), které stále ještě z větší části vlastní stát.

Ztrácí se identita, tedy ztotožnění se člověka s půdou. Současný obyčejný člověk o půdě prakticky nic neví. Neví – proč a jak půda funguje!? Neví – jak ji užívat a jak ji chránit!? Toto občanské povědomí ve vztahu k vodě a lesu je přeci jen snad o trochu lepší, což je však pouze můj subjektivní odhad opřený o praktické empirické zkušenosti. Není celkově divu, protože v současnosti se v zemědělství živí asi jen 2 % české populace, zatímco ještě v roce 1910 to bylo 46 % ze všech lidí.

Při ochraně půdy hraje a mohl by i do budoucna hrát velkou roli institut pozemkových úprav. Ty jsou v současné době upraveny zejména **zákonem č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech**. Ačkoliv již neslouží socialistické zemědělské výrobě a vytváření „velkých širých rodných lánů“, jejich využití pro funkce ekologické (půdoochranné, vodohospodářské a podpory biodiverzity) je stále ještě dosti omezeno a má své rezervy. Pozemkovými úpravami se ve veřejném zájmu dnes nejen funkčně uspořádávají pozemky, scelují nebo dělí, zajišťuje se jejich přístupnost i využití z důvodu racionálního hospodářského využití, ale nově směřují také ke zlepšení životního prostředí, ochraně a zúrodnění půdního fondu, působí k lepšímu lesnímu i vodnímu hospodářství (zvláště pokud jde o snižování nepříznivých účinků povodní na jedné a sucha na druhé straně), řeší se jimi odtokové poměry v krajině a zvyšuje se i její ekologická stabilita. Výsledky

pozemkových úprav jsou pak neopomenutelným podkladem pro územní plánování (§ 2 zákona).

Vedle ochrany rozlohy půdy má velký význam i vhodný vegetační pokryv zemědělské krajiny. Brání se jím jak erozi, tak i nadměrnému výparu a udržuje se úrodnost půdy. Obrovský potenciál mají ovocné stromy (stromořadí i sady) v krajině. Ty však postupně ustupují, mizí a nové se nevysazují. Těž původní tradiční odrůdy našich ovocných stromů se téměř nesázejí. Krajina se tak dále ochuzuje a homogenizuje. Na rozdíl od lesního zákona, který se zabývá lesními porosty jako celkem (zejména v lesním hospodářském plánování), není vegetace zemědělská komplexněji právem chráněna ani regulována. Zákon o ochraně přírody a krajiny ve své obecné ochraně chrání jen jednotlivé dřeviny rostoucí mimo les (povolování kácení stromů a keřů, popřípadě i ukládání jejich náhradních výsadeb), nezabývá se však celkově vegetačním pokryvem v zemědělské krajině v jeho celistvosti. Tato absence právní úpravy je zajisté chybou.

Právo a jeho význam a možnosti v ochraně půdy

Právo obecně hraje klíčovou roli v ochraně půdy, a to jak z hlediska její kvality, tak zejména kvantity (celkové výměry). Nejde přitom jen o právo veřejné, ale do značné míry i o právo soukromé. Vedle práva však musí podstatně více působit i ostatní nástroje – vědecké a technické (pedologie), ekonomické, politické, organizační, výchovné, vzdělávací a osvětové. Selhávat jako dosud již opravdu dále nesmí ve své klíčové roli samotný stát. Zvýšenou roli však vzhledem k vázanosti na konkrétní území musí sehrávat i další dva pilíře společnosti a jimi jsou obec a rodina. Tak tomu konečně bylo i u nás v minulosti.

Mezinárodní a evropské právo vzhledem k vázanosti půdy na národní území mohou hrát jen značně omezenou roli, vedlejší a doplňkovou. V ochraně půdy tak bude národní (domácí, vnitrostátní) právo jednotlivých států vždy hrát významnou, ne-li klíčovou, roli.

V současnosti jsou značné problémy s celosvětovou výrobou a distribucí potravin. Na mnoha místech je potravin (obecně všeho zboží) ohromný nadbytek a vyložené se jimi plýtvá, zatímco jinde, v řadě míst světa, jsou hladomory a značná chudoba. Dle statistik skončí v odpadu Velké Británie ročně takové množství nespotřebovaných potravin, které by nasýtilo obyvatelstvo Keni, Ugandy a Tanzanie dohromady za stejné období. Tyto pomyslné nůžky se navíc i nadále rozevírají.

Z výše uvedeného pak vyplývá zvýšená role národního (vnitrostátního) práva, a to jak soukromého, tak zejména veřejného.

V České republice hrají, pokud jde o využívání a ochranu půdy (zemědělské i lesní), podstatnou roli občanský zákoník, zákon o ochraně zemědělského půdního fondu, lesní zákon, stavební zákon, zákon o pozemkových úpravách a pozem-

kových úřadech, vodní zákon a konečně též zákon o ochraně přírody a krajiny. Připomenout je však třeba i další právní předpisy, jakými jsou zákon o hnojivech, zákon o ekologickém zemědělství, zákon o posuzování vlivů na životní prostředí či zákon o rostlinolékařské péči.

Z hlediska ochrany půdy klíčový **zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu**, prošel od roku 1992 za dvacet pět let od svého přijetí celou řadou novelizací. Mezi ty nejpodstatnější z poslední doby patřily zejména novely provedené zákony č. 402/2010 Sb., č. 41/2015 Sb. a konečně č. 183/2016 Sb.

První okruh změn byl způsoben podporou výroby energie z obnovitelných zdrojů energie, a to zejména v souvislosti s tzv. „fotovoltaickým boomem“. Změnila se výše odvodů, a to velmi výrazně až skokově. U některých kategorií půd šlo dokonce o nárůst až desetinásobný, což bylo mimo jiné kritizováno také Evropskou unií. Změnili se i příjemci výnosů těchto odvodů, a to z původních 60 % (pro SFŽP) a 40 % (pro obce) na současných 75 % (do státního rozpočtu), 15 % (pro obce) a 10 % (pro SFŽP). Ač se může zdát, že jak Státní fond, tak i obce byly touto novelou finančně zkráceny, opak je pravdou, protože poměrné procento se počítá z podstatně většího základu.

Změny, které přinesla novela provedená zákonem č. 41/2015 Sb., jsou zejména koncepčního charakteru. Týkaly se zvláště odvodů za vynětí ze zemědělského půdního fondu, a to jak pokud jde o způsob výpočtu jejich výše, tak i výjimek z povinností tyto odvody platit.

Pokud jde o státní správu, pak hlavní změnou je skutečnost, že nově je orgánem ochrany zemědělského půdního fondu také Česká inspekce životního prostředí, která tuto působnost více jak dvě desetky let neměla. Jde o základní koncepční změnu, provázanou i s nově poněkud odlišně upravenou deliktivní správní odpovědností v ochraně zemědělské půdy. Podstatné koncepční změny při ochraně kvality půdy jsou však vázány na přijetí několika prováděcích vyhlášek, které však dosud nebyla přijaty, takže tyto změny dosud nenastaly.

Jednou z nejpodstatnějších změn pak bylo zakotvení povinnosti užívat nebo udržovat půdu v souladu s druhem pozemku. Zákon tak nově výslovně stanoví, že „*Vlastník, nebo jiná osoba, která je oprávněna zemědělskou půdu užívat, jsou povinni ji užívat nebo udržovat v souladu s charakteristikou druhu pozemku*“. Znamená to tedy, že již musí buď aktivně zemědělskou půdu obdělávat v souladu s jejím účelovým určením, nebo musí minimálně zajistit takové jiné činnosti, které povedou k tomu, aby se charakter pozemku dlouhodobě neměnil, tedy například orná půda či trvalý travní prost nezarostly náletovou dřevinnou vegetací apod.

Ačkoliv zákon nově obsahuje i zákaz odnímání nejvýznamnějších kategorií půd, je tento zákaz hned vzápětí relativizován. Zemědělskou půdu I. a II. třídy

ochrany lze odejmout pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu. Významnou roli zde hraje zejména územní plánování, kde orgány územního plánování musí důrazněji a důsledněji uplatňovat své kompetence a pravomoci. Dále zákon stanoví, ve kterých případech se toto zákazové ustanovení ještě dále nepoužije. Jde tedy o ustanovení jen polovičaté a celkově nedostatečné.

Jakkoliv je zákon k ochraně zemědělského půdního fondu jistě správnou, potřebnou a prospěšnou právní normou, není ještě v praxi plně prosazován a využíván a má i některé další nedostatky a rezervy. Ochranu lesních pozemků pak zajišťuje lesní zákon. Lesní půdy však v současné době nečelí tak silným tlakům k zastavení či jinému využití a naopak svojí výměrou mírně rostou právě na úkor půdy zemědělské. V současné době je tak z celkové plochy území České republiky zhruba 54 % půdou zemědělskou, 34% půdou lesní, 2% vodními plochami (zejména rybníky) a zbytek, tedy 10% tvoří ostatní (zastavěné) plochy.

Pokud jde o absolutní čísla, pak na konci roku 2015 bylo území ČR 2 971 957 ha (37,68 %) orné půdy, 10 149 ha (0,13 %) chmelnic, 19 811 ha (0,25 %) vinic, 163 785 ha (2,80 %) zahrad, 45 613 ha (0,58 %) ovocných sadů a 1 000 620 ha (12,69 %) trvalých travních porostů, celkově tedy 53,40 % zemědělské půdy. Oproti tomu byl v téže době 2 668 392 ha (33,83 %) lesních pozemků, 165 485 ha (2,10 %) vodních ploch, 132 119 ha (1,68 %) zastavěných ploch a nádvoří a 709 042 ha (8,99 %) ostatních ploch, celkově tedy 46,60 % nezemědělské půdy. Přičemž meziroční tendence (v porovnání s rokem 2014) jsou vcelku jasné – silný úbytek orné půdy a mírný na straně chmelnic a ovocných sadů, naopak poměrně značný nárůst na straně trvalých travních porostů, lesních pozemků a zejména ostatních ploch. Tyto vývojové tendence jsou pak víceméně setrvalé v posledních asi deseti letech.³

Hlavní problémy současnosti

Mezi hlavní problémy naší současnosti patří:

1. *Trvalé ztráty půdní rozlohy (zejména zemědělského půdního fondu)*

Jedna z posledních novel zákona o ochraně zemědělského půdního fondu se v tomto směru jeví jako dosti kontraproduktivní. V České republice je průměrně zastavěno či pro zemědělské hospodaření jinak trvale ztraceno cca 15 ha zemědělské půdy denně (plocha zhruba tří Václavských náměstí v Praze). Je tak třeba začít vážně připravovat vyhlášení absolutního zákazu (moratoria na) odnímání nejvýznamnějších kategorií půd (zejména orné půdy – černozemě). Dále je třeba

³ Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky: stav ke dni 31. prosince 2015 [online]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2016. ISBN 978-80-86918-90-7. ISSN 1804-2422.

až drakonicky zpřísnit odnímání všech ostatních kategorií půdy, a to jak pomocí administrativních, tak i ekonomických a sankčních nástrojů. Územní plánování jako hlavní koncepční nástroj v tomto ohledu zejména prakticky značně selhává. Poněkud paradoxně je třeba začít uvažovat o nástroji podobném tzv. socialistickým náhradním rekultivacím (pod heslem hektar za hektar). Všude tam, kde to jde, ukládat subjektům zastavěné plochy nahradit někde jinde plochami nově uvolněnými a rekultivovanými, Musíme se tak trochu vrátit i ke tvorbě životního prostředí a krajiny. Musíme se opět vrátit od „zelené louky“ (*green meadow*) ke „hnědému poli“ (*brown field*). Tedy pro zastavění primárně až výlučně využívat místa již zastavěná či zdevastovaná.

Uvedená rychlost úbytku půdy v ČR činí, jak bylo výše uvedeno, cca 15 ha denně, zatímco v asi čtyři a půl krát větší Spolkové republice Německo je to jen zhruba 30 ha denně a i to Němci považují za pro ně nepřijatelné a alarmující.

2. *Kontaminace půdy, snižování její úrodnosti a schopnosti vázat vodu*

Řada zemědělských pozemků je dnes kontaminována natolik, že na nich nelze pěstovat plodiny vstupující do potravního řetězce člověka ani jím chovaných hospodářských zvířat. Je třeba je nejen rekultivovat, ale i případně využít k pěstování těch plodin, které do potravního řetězce nevstupují (biomasa, technické a energetické plodiny apod.). Velkým problémem pak je, jak naložit s odpadními kaly či rybníčními sedimenty a dalším organickým materiálem, který ještě před sto lety mohl končit jako hnojivo v zemědělství. Dnes jsou tyto materiály natolik kontaminovány těžkými kovy, PCB a jinými jedovatými látkami, že představují v podstatě nebezpečný odpad se zvláštním režimem dalšího nakládání.

Snižuje se retenční schopnost půdy vázat vodu, což je dáno jak ztrátou humusu a dalších úrodných složek, tak i stále větším zhutňováním půd. Snižování stavů chovaných stád dobytka pak znamená i menší produkci organických statkových hnojiv potřebných pro zemědělské hospodaření a celkovou úrodnost půd.

České právo na tyto problémy dosud velmi málo reaguje a těch několik málo ustanovení a nástrojů, které v něm je obsaženo, se jen velmi málo a špatně aplikuje v praxi. Chybí zásady dobré zemědělské praxe, což není totéž co zásady správné zemědělské praxe ve vztahu k ochraně vod (oblasti zranitelné), ale je to naopak podstatně širší záležitost.

3. *Rozloha a zejména stav lesů*

Zatímco rozloha lesů na území České republiky mírně roste a dosahuje současných asi 34% státního území, stav lesů je vesměs dosti špatný a nevyrovnaný, a to zejména pokud jde o věkovou a druhovou strukturu (stále převažují monokultury smrku). Rozsáhlé monokultury smrku se pak dle prognóz přírodovědců

a některých lesníků brzy stanou minulostí, protože smrk na většině území České republiky v řádu let (zřejmě nikoliv desetiletí) postupně odejde „přirozenou cestou“, když zde v souvislosti s rychle probíhajícími klimatickými změnami nenajde dostatečně vlhká stanoviště.

Výsadba, obnova i pěstování lesa se budou muset klimatickým změnám zajisté velmi rychle přizpůsobit, budeme-li chtít les, ale i vodu v krajině i nadále udržet.

4. Správná lesnická praxe a ekologické hospodaření

České lesní právo se bude muset významným způsobem novelizovat a ekologizovat tak, aby lesy mohly i nadále plnit svoje produkční, ale hlavně mimo-produkční funkce (zejména ochrany půdy a zadržování vody). Lesní zákon bude muset být dramatickým způsobem změněn. Smrk bude muset významně ustoupit, protože již v řádu několika málo desetiletí nebude moci být vzhledem ke klimatickým změnám a zvláště suchům u nás na mnoha, zejména sušších nížinných až podhorských územích, vůbec růst. Lesnické přístupy se budou muset výrazně změnit a diverzifikovat.

Současné české lesní právo v podstatě nezná správnou lesnickou praxi a i jeho základy pro ekologické hospodaření v lesích jsou poměrně velmi slabé. Jsou zajišťovány spíše zvenčí uplatňováním předpisů o ochraně přírody a krajiny, o vodách či o obraně státu. Právní i lesácký přístup k lesům je tak i ve třetím tisíciletí značně zastaralý, stále velmi resortní a až „zkostnatělý“.

S pasečnou těžbou na větších holinách se bude muset víceméně skončit a všude, kde to jen půjde, bude muset docházet k výběrovému a průběžnému způsobu těžby a průběžné obnově lesa blízké přírodě. Vrátit se bude muset věková, ale zejména druhová diverzita lesa, zvláště směrem k lesu smíšenému a listnatému. V. Větvička mi ukazoval kalendář se záběry takového starého – nového lesního hospodaření, které je dokonce o několik málo procent ekonomicky výnosnější než dosavadní holoseče. Bude muset vyrůst i nová generace lesníků – ekologů, a to ne jako několik málo „bláznivých a osvícených“ jednotlivců, ale jako celé cílené „školy“.

Stále více lesů se dostává z rukou státu jiným subjektům, zejména římskokatolické církvi, která zatím není na hospodaření připravena a lze u ní (stejně jako u jiných soukromých subjektů) předpokládat spíše exploatační hospodaření.

Lesy ČR, státní podnik, jsou hodnoceny vládou a zejména Ministerstvem financí převážně dle finančního zisku z těžeb (přínos peněz do státního rozpočtu), nikoliv dle stavu a pěstování lesa a zvyšování jeho retenčních schopností.

Ekonomické podpory nesmí být na ministerstvech protisměrné a protichůdně zaměřené.

Žádná česká právní norma neřeší povrchy a jejich trvalé překrytí. Zabetonování a zaasfaltování a jiné nepropustné překrývání půdy má zhoubné následky nejen pro ni, ale i na koloběh vody a celkovou biodiverzitu. Narušuje se tím mikroklima.

Na úrovni celé Evropské unie pak zcela chybí **evropská rámcová směrnice o ochraně půdy**, o které se již delší dobu mluví. Ačkoliv byl v roce 2006 (jako součást tematické strategie pro ochranu půdy na úrovni Evropské komise) vypracován její návrh, dále se touto problematikou již nikdo nezabývá. Hlavním smyslem této směrnice by jistě mělo být řešení problematiky degradace půdy, a to s cílem její ochrany a zachování jejích ekologických, hospodářských, sociálních i kulturních funkcí. Speciální a dílčí normou na tomto úseku tak dosud je jen Směrnice 86/278/EHS o ochraně životního prostředí a zejména půdy při používání kalů z čistíren odpadních vod v zemědělství.

Shrnutí, závěry a doporučení

Celé české právo musí rychle (v řádu jediné dekády) projít v mezinárodních a unijních souvislostech procesem, který bych možná nazval pracovně jako „**klimatizace a akvatizace práva**“, ale i ekonomiky a všech dalších společenských struktur (věda, technika, výzkum, výchova, osvěta a vzdělávání). Musíme tedy vedle boje s příčinami klimatických změn na jedné straně, zajistit na druhé straně prostředky k adaptaci a mitigaci. Dále musíme nutně podrobit potřebám ochrany vody veškeré lidské činnosti. Dosavadní tendence a přístupy zjevně nestačí a budou se muset změnit. Reagovat se bude muset v právu vedle povodní i na stavy sucha a na další mimořádné klimatické a meteorologické děje a situace. Bude potřeba úplně nových přístupů a náhledu na věci.

Je třeba nadále intenzivně posilovat ekologické zemědělství a přírodě blízké lesní hospodářství, a to i v lesích hospodářských. Kategorizace lesů by měla být z důvodů výše zmíněné „klimatizace a akvatizace“ českého právního řádu zásadně přehodnocena.

Je nezbytně nutné i nadále udržet (ba rozšířit a posílit) stávající síť národních parků a chráněných krajinných oblastí České republiky, a to včetně přísnosti právního režimu jejich ochrany. Národní parky je třeba mít a chránit zejména z důvodů zachování biodiverzity a retence vody, chráněné krajinné oblasti pak právě i z důvodů ochrany zemědělské půdy. Vrátit bychom se měli k někdejšími návrhům na vyhlášení chráněných krajinných oblastí (CHKO) Novohradských hor a Poohří, ale i k vyhlášení jádrových částí CHKO Křivoklátsko za náš pátý (jediný vnitrostátní a ne bilaterální) národní park. Přehodnotit a zpřísnit by se měly i právní režimy ochrany půdy, lesa, vody a přírody v chráněných oblastech přirozené akumulace vod a v přírodních parcích. Některé přírodní parky, resp.

jejich územní uskupení by navíc možná do budoucna mohly aspirovat i na vyhlášení za nové chráněné krajinné oblasti?!

Je třeba nově vyčíslvat (alespoň hypoteticky) také neekonomické přínosy půdy a lesa (zejména ve vztahu k produkci potravin a k zajištění pitné i užitkové vody), neboť dnešní ekonomicky hypertrofovaná a v mnohém jen ve virtuální realitě žijící společnost již na nic jiného neslyší a neuvědomuje si.

V českém právu je třeba nově, podrobněji a efektivně upravit souvislosti ochrany půdy a její kvantitativní a kvalitativní s ochranou vody a následně i s udržením a zlepšováním stavu biodiverzity.

Hlavní prostředky k dosažení cílů v ochraně půdy by mohly v nadcházející dekádě být:

- efektivnější využití nástrojů územního plánování,
- výrazné snížení (zpomalení) záborů zemědělské půdy,
- informovanost (až burcování) široké (nejen odborné) veřejnosti,
- užší a efektivnější meziresortní spolupráce (nejen mezi ministerstvy životního prostředí a zemědělství),
- zrychlená realizace pozemkových úprav,
- zrychlený převod českého lesního hospodářství na jeho celkovou trvalou udržitelnost (nikoliv jen ekonomickou, jak je tomu dosud),
- přehodnocení dotačních titulů vlastníkům a uživatelům půdy ze strany státu,
- přijetí rámcové směrnice EU o půdě.

Je otázkou, do jaké míry bude (zejména v Evropě) do budoucna zajišťovat obživu a potravinovou základnu nadále klasické (konvenční), popřípadě i ekologické zemědělství, a do jaké míry část jejich produkce nahradí (může nahradit) alternativní zahrádkářství jako forma individuálního samozásobení. To totiž může do jisté míry řešit otázky nezaměstnanosti, sociálně patologických jevů i propojení mezigenerační v lokálních komunitách.

Myšlenka V. Cílka o potřebě provedení „**třetí pozemkové reformy**“ u nás, v jejímž rámci by stát (obce) dával lidem (zejména nezaměstnaným z jednotlivých rodin) omezenou výměru půdy, sadbu a náradí tak nemusí být, ačkoliv se v současnosti jeví spíše jako holá utopie, za deset až dvacet let tak zcela nereálnou.⁴ Konečně v malém se na některých místech Evropy i České republiky tak již jistě děje. Církev, školy či nápravná zařízení (věznice) mohou být v tomto směru modelovými průkopníky.

⁴ Blíže viz Cílek, V.: Co se děje se světem? Dokořán, Praha 2016, str. 40.

Dovětek

A co kdybychom se jednou od pozitivně právního výkladu konkrétních aktuálně platných právních předpisů trochu přenesli k právu přirozenému a jeho aplikaci, jak to konečně poměrně často činí Ústavní soud ČR. Tak by možná uvažovali mnozí právníci v systému *common law*?! V podstatě není třeba mnoho, stačí jen dodržovat slova, obsah i ducha naší státní hymny.⁵ Pro Čechy je to jistě píseň nejkrásnější, a to nejen při vítězstvích na mistrovstvích světa a olympijských hrách. Mnozí s jejími slovy na rtech i umírali. Vždyť v naší státní hymně jsou vody, skality, bory, lučiny, sady i země, tedy všechny základní složky životního prostředí... Musíme je chránit, aby to byl i nadále pro všechny ráj na pohled. Nebude to však vůbec lehké. Nepřátel se nelekejme a na množství nehleďme!

Použitá literatura a ostatní prameny

Cepek, B. a kol.: *Environmentálně právo – Všeobecná a osobitná část*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Plzeň 2015.

Cílek, V.: *Co se děje se světem?* Dokořán. Praha 2016.

Damohorský, M.: *Právo životního prostředí*. 3. vydání, C.H. Beck, Praha 2010.

Damohorský, M. – Müllerova, H. – Smolek, M. – Snopková, T.: *Zemědělské právo*. Nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2015.

Drobník, J.: *Základy pozemkového práva*. 3. vydání. Nakladatelství Eva Rozkotová, Praha 2010.

Franková, M. a kol.: *Úvod do pozemkového práva*. 1. vydání. Nakladatelství Eva Rozkotová, Beroun 2014.

Jančářová, I. a kol.: *Právo životního prostředí: Zvláštní část*. MUNI Press, Masarykova Univerzita. Brno 2015.

Smolek, M.: Směrnice EU o ochraně půdy. In Damohorský, M. a kol. *Pocta Doc. JUDr. Jaroslavi Drobníkovi, CSc. jeho 70. narozeninám*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta v nakl. Vodnář, 2007

Pekárek, M. a kol.: *Pozemkové právo*. Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk. Plzeň 2010.

⁵ Dle čl. 14 Ústavy ČR a zákona č. 352/2001 Sb., o užívání státních symbolů ČR.

Webové prameny

www.mzp.cz

www.mze.cz

www.fao.org

Seminář Společnosti pro trvale udržitelný život: „Půda a demokracie“, Praha leden 2017.

Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky: stav ke dni 31. prosince 2015 [online]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2016. ISBN 978-80-86918-90-7. ISSN 1804-2422.

Tento příspěvek vznikl v rámci Programů rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově – PRVOUK 02 „Environmentální výzkum“, jehož hlavním koordinátorem je Prof. Mgr. Ing. Jan FROUZ, CSc. a je výstupem činnosti Katedry práva životního prostředí PF UK.

O autorovi:

Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc., je vedoucí Katedry práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy a proděkanem pro zahraniční záležitosti na téže fakultě.

Protection of the land from the legal perspective

Abstract

The presented article focuses mainly on the issue of protection of the land. The matter is discussed not only from the legal perspective but also from the natural science point of view, with regards to cultural, social and political context. The general purpose of the paper is to point out current problems related to soils and present possible solutions before the irrevocable damage will be done. First, the article explains soil as one part of the environment as well as a natural source. After that, the problem of erosion is described and possibilities of land protection by means of law are shown. The main challenges in the field of protection of the land are described, then, including issues of persistent land loses, land contamination and decreasing fertility of land. Water management, ecological agriculture and the good forestry practices are also discussed in connection with the contemporary land protection challenges. Finally, measures which need to be taken are described and the necessity of the protection of the land through improved means of law is highlighted.

Key words:

protection of the land, international year of soils, water management, land use planning, forestry

OCHRANA ZEMĚDĚLSKÝCH POZEMKŮ PODLE POLSKÉHO PRÁVA

Prof. Dr. hab. Adam HABUDA

Prof. Dr. hab. Wojciech RADECKI, Dr.h.c.

1. Vývoj právní úpravy

V meziválečném období a prvních dvaceti letech socialistického Polska neexistovaly žádné předpisy týkající se ochrany zemědělských pozemků. Naproti tomu v právních předpisech v oblasti lesnictví byla ustanovení chránící také lesní pozemky. Nejdůležitějšími lesními předpisy v chronologickém pořadí byly:

- 1) nařízení zákonné povahy Prezidenta z 24. červenci 1927 o ochraně lesů mimo vlastnictví státu,¹
- 2) nařízení zákonné povahy Prezidenta z 22. března 1928 o obhospodařování státních lesů,²
- 3) dekret zákonné povahy Prezidenta z 30. září 1936 o státním lesním hospodářství,³
- 4) dekret z 26. dubna 1948 o ochraně lesů mimo vlastnictví státu,⁴
- 5) zákon z 20. prosince 1949 o státním lesním hospodářství,⁵
- 6) zákon z 14. července 1960 o obhospodařování lesů a úhorů mimo vlastnictví státu a některých státních lesů a úhorů,⁶
- 7) zákon z 22. listopadu 1973 o obhospodařování lesů mimo vlastnictví státu.⁷

Pro všechny tyto zmíněné předpisy byl významný rozdíl týkající se úprav hospodaření v rámci státních lesů a lesů mimo státního vlastnictví. Ponecháme-li stranou podrobnosti, zmíníme na tomto místě jen, že ve všech lesních předpisech zákonné povahy existovala ustanovení příkazující trvale udržovat lesy hospodaře-

¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.6.1927 o ochronie lasów niestanowiących własności państwa (úplný text – Dziennik Ustaw /dale jen „DzU”/ 1932, č. 111, poz. 932).

² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 22.3.1928 o zagospodarowaniu lasów państwowych (DzU č. 36, poz. 336).

³ Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z 30.9.1936 o państwowym gospodarstwie leśnym (DzU č. 75, poz. 533).

⁴ Dekret z 26.4.1948 o ochronie lasów niestanowiących własności państwa (úplný text – DzU 1957, č. 36, poz. 157).

⁵ Ustawa z 20.12.1949 o państwowym gospodarstwie leśnym (DzU č. 63, poz. 494).

⁶ Ustawa z 14.6.1960 o zagospodarowaniu lasów i nieużytków niestanowiących własności państwa oraz niektórych lasów i nieużytków państwowych (DzU č. 29, poz. 166).

⁷ Ustawa z 22.11.1973 o zagospodarowaniu lasów niestanowiących własności państwa (DzU č. 48, poz. 283).

ním v nich a také omezující využívání lesních pozemků pro jiné účely s výjimkou zvláště významných hospodářských a společenských potřeb.

Počátky právní ochrany zemědělských pozemků se objevily v polovině 60. let minulého století v podobě samostatných (to znamená bez obecné závaznosti) usnesení Rady Ministrů z 12. července 1966 ve věci ochrany zemědělské půdy⁸ a z 6. září 1966 ve věci rekultivace a obhospodařování pozemků přeměněných v souvislosti s výzkumem a dobýváním nerostů.⁹

V tomto období byla v polské právní literatuře publikována první monografie věnovaná právní ochraně zemědělských pozemků, ve které autor – široce využívaný legislativy a odborné literatury tehdejších evropských socialistických států, včetně Československa – představil koncepci, podle které obsahem právní ochrany zemědělských pozemků má být:

- 1) předcházení zmenšování povrchu zemědělského půdního fondu,
- 2) zabraňování zhoršování úrodnosti půdy a jejího ničení, včetně rekultivace zničené půdy,
- 3) zlepšení přirozených agrobiologických hodnot zemědělských pozemků a přirozené úrodnosti půdy během jejího využívání k zemědělským účelům.¹⁰

2. Legislativa k ochraně zemědělských a lesních pozemků

Základní změna legislativní koncepce nastala v roce 1971, kdy vstoupil v platnost zákon z 26. října 1971 o ochraně zemědělských a lesních pozemků a o rekultivaci pozemků.¹¹ Podstatou změny bylo spojení ochrany zemědělských pozemků s ochranou lesních pozemků v rámci jednoho zákona, při čemž úprava týkající se ochrany lesních pozemků byla svébytným pokračováním řešení dosavadních lesních zákonů, zatímco úprava týkající se zemědělských pozemků byla v polském právním řádu novinkou.

Už tehdy se načrtávaly dva podstatné směry ochrany zemědělských a lesních pozemků v podobě:

- 1) kvantitativní ochrany spočívající v omezení možnosti přeměňovat zemědělské a lesní pozemky na pozemky pro nezemědělské a nelesní účely,

⁸ Uchwała č. 198 Rady Ministrów z 12.7.1966 w sprawie ochrony użytków rolnych (Monitor Polski / dále jen „MP”/ č. 40, poz. 200).

⁹ Uchwała č. 301 Rady Ministrów z 6.9.1966 w sprawie rekultywacji i zagospodarowania gruntów przekształconych w związku z poszukiwaniem i eksploatacją kopalín (MP č. 50, poz. 247).

¹⁰ M. Błażejczyk, *Ochrona prawna gruntów rolnych (Právní ochrana zemědělských pozemků)*, Varšava 1967, s. 93.

¹¹ Ustawa z 26.10.1971 o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji gruntów (DzU č. 27, poz. 249).

- 2) kvalitativní ochrany spočívající ve stanovení povinnosti příslušné péče o jakost zemědělských a lesních pozemků, zahrnující především předcházení erozi a jiným formám degradace a devastace pozemků a také obnovení degradovaných a devastovaných pozemků k opětovnému užívání prostřednictvím jejich rekultivace.

Tehdejší přijatá koncepce se ukázala být trvalým řešením. Zákon z roku 1971 byl v platnosti jenom jedenáct let, pak byl nahrazen zákonem z 26. března 1982 o ochraně zemědělských a lesních pozemků.¹²

Posléze polský zákonodárce na začátku procesu transformace státního zřízení na přelomu 80. a 90. let minulého století brzy nahradil dosavadní lesní legislativu novou v podobě zákona z 28. září 1991 o lesích,¹³ založeným na koncepci jednoty státního a nestátního lesnictví. V novém lesním zákoně už nebylo ustanovení o ochraně lesních pozemků, protože tyto se – spolu s ustanoveními o ochraně zemědělských pozemků – nacházely v nadále platném zákoně z roku 1982 o ochraně zemědělských a lesních pozemků. Změna právního stavu nastala až po několika letech, kdy zákon z roku 1982 byl nahrazen zákonem z 3. února 1995 o ochraně zemědělských a lesních pozemků.¹⁴

Tímto způsobem se upevnil rozdíl právní úpravy lesní problematiky mezi právní problematikou výkonu lesnictví (zákon z roku 1991) a problematikou ochrany lesních pozemků (zákon z roku 1995, ve kterém je zachováno legislativní spojení ochrany lesních pozemků s ochranou zemědělských pozemků). Toto řešení je v právní literatuře kritizované jako meritorně neopodstatněné. Je mu vytýkáno, že ochrana lesních pozemků je značně blíže k ochraně lesů než k ochraně zemědělských pozemků. Postuluje se proto spojení ochrany lesních pozemků s lesnictvím a ochranou lesů v rámci jednoho zákona – zákona o lesním právu – a ponechání samostatné úpravy ve zvláštním zákoně týkající se pouze ochrany zemědělských pozemků.¹⁵ Stejný je také postoj jediného doposud vydaného komentáře k zákonu o ochraně zemědělských a lesních pozemků.¹⁶ To je však otázkou budoucnosti, protože jak již bylo výše opakovaně uvedeno, zatím je ochrana lesních pozemků spojena v rámci jednoho zákona s ochranou zemědělských pozemků.

¹² Ustawa z 26.3.1982 o ochronie gruntów rolnych i leśnych (DzU č. 11, poz. 79).

¹³ Ustawa z 28.9.1991 o lasach (úplný text – DzU 2015, poz. 2100).

¹⁴ Ustawa z 3.2.1995 o ochronie gruntów rolnych i leśnych (úplný text – DzU 2015, poz. 909).

¹⁵ A. Habuda, W. Radecki, J. Rotko, *Leśnictwo w aktach legislacyjnych (potrzeby, oczekiwania, możliwości)*, [Leśnictví v legislativních aktech (potřeby, očekávání, možnosti)], in: A. Grzywacz (ed.), *Wizja przyszłości polskich lasów i leśnictwa (Vize budoucnosti polských lesů a lesnictví)*, Spała 2012, s. 151-165.

¹⁶ W. Radecki, *Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Komentarz (Zákon o ochraně zemědělských a lesních pozemků. Komentář)*, Varšava 2012, s. 11.

V teoretické a legislativní rovině je ochrana zemědělských a lesních pozemků odlišujícími se směry ochrany přírodních zdrojů ve smyslu čl. 81 odst. 4 bod 5 zákona z 27. dubna 2001 – zákona o právu ochrany životního prostředí.¹⁷

Během dalších úvah ponecháme již stranou otázky ochrany lesních pozemků, a budeme dále v tomto vědeckém článku zaujímat stanovisko pouze k ochraně zemědělských pozemků podle platného zákona z 3. února 1995 o ochraně zemědělských a lesních pozemků.

3. Pojetí zemědělských pozemků

Zákon z 3. února 1995 v čl. 2 odst. 1 rozlišuje deset kategorií zemědělských pozemků, ke kterým zařazuje pozemky:

- 1) určené v evidenci pozemků¹⁸ jako orná půda,
- 2) pod rybníky a jinými vodními nádržemi sloužícími výhradně zemědělským potřebám,
- 3) pod bytovými stavbami v soustavě zemědělských hospodářství spolu s jinými stavbami a zařízeními sloužícími výhradně zemědělské výrobě a zemědělsko-potravinářské produkci,
- 4) pod stavbami a zařízeními sloužícími přímo zemědělské výrobě určenými jako zvláštní úsek podle předpisů o důchodové dani fyzických a právnických osob,
- 5) vesnických parků¹⁹ a také pod stromy a keři uprostřed pole a pod protivětrnými pásy a protierozními zařízeními,
- 6) rodinných zahrádkářství²⁰ a botanických zahrad,²¹
- 7) pod melioračními zařízeními, protipovodňovými a protipožárními zařízeními, zařízeními k zásobování zemědělství vodou, zařízeními kanalizačními a využívajícími odpadní vody, a zařízeními využívajícími odpady pro potřeby zemědělství a obyvatel vesnic,
- 8) rekultivované pro zemědělské potřeby,

¹⁷ Ustawa z 27. 4. 2001 – Prawo ochrony środowiska (úplný text – DzU 2013, poz. 1232).

¹⁸ Evidence pozemků je vedena na základě nařízení Ministra regionálního rozvoje a stavebnictví z 29. 3. 2001 ve věci evidence pozemků a staveb (úplný text – DzU 2015, poz. 542), které je prováděcím předpisem k zákonu z 17.5.1989 – zákon o geodetickém a kartografickém právu (úplný text – DzU 2015, poz. 520).

¹⁹ Parky označované kdysi jako vesnické, dnes jako obecní, jsou upraveny zákonem z 16. 4. 2004 o ochraně přírody (úplný text – DzU 2015, poz. 1651), nejsou však formami ochrany přírody v smyslu čl. 6 tohoto zákona.

²⁰ Podle zákona z 13.12.2013 o rodinném zahrádkářství (DzU 2014, poz. 40).

²¹ Zřízení a fungování botanických zahrad upravuje zákon z 16. 4. 2004 o ochraně přírody (úplný text – DzU 2015, poz. 1651).

- 9) rašelinišť a vodních oček,²²
- 10) pod příjezdovými cestami k zemědělským pozemkům.

4. Základy ochrany zemědělských pozemků

Zákon z 3. února 1995 v čl. 3 odst. 1 uvádí, že ochrana zemědělských pozemků spočívá v:

- 1) omezení jejich převodu na nezemědělské a nelesní účely,
- 2) předcházení procesům degradace²³ a devastace²⁴ zemědělských pozemků a škodám v zemědělské výrobě, vznikajících následkem nezemědělské činnosti a hromadných sesuvů země,
- 3) rekultivaci²⁵ a obhospodařování²⁶ pozemků k zemědělským účelům,
- 4) udržení rašelinišť a vodních oček,
- 5) omezení změn přirozené struktury zemského povrchu.

5. Koncepční nástroje ochrany zemědělských pozemků

Ke koncepčním nástrojům ochrany zemědělských pozemků je možné zařadit:

- 1) stanovení zásady, že pro nezemědělské a nelesní účely je možné určovat především pozemky označené v evidenci jako úhory, a jestliže takové nejsou k dispozici, jiné pozemky o nejnižší produkční využitelnosti,
- 2) přijetí předpokladu, že jestli převod zemědělských pozemků na nezemědělské a nelesní účely vyžaduje souhlas příslušného orgánu, pak takový převod může být realizován jen v rámci místního územního plánu pořizovaného na základě příslušných právních předpisů,²⁷
- 3) pořizování zvláštních plánů hospodaření na pozemcích v územích omezeného využití²⁸ kolem průmyslových závodů.

²² Vodním očkem se rozumí vodní nádrž o ploše do 1 ha uprostřed pole nebo lesa, která není předmětem půdoznalecké klasifikace.

²³ Degradovanými pozemky se rozumí pozemky, jejichž zemědělská nebo lesní užitná hodnota se zmenšila, zejména následkem zhoršení přírodních hodnot nebo následkem změn životního prostředí a průmyslové činnosti, a také nesprávné zemědělské činnosti.

²⁴ Devastovanými pozemky se rozumí pozemky, které v důsledku výše uvedených příčin úplně ztratily užitnou hodnotu.

²⁵ Rekultivací pozemků se rozumí vytvoření nebo obnovení degradovaných nebo devastovaných pozemků užitkových nebo přírodních hodnot vhodným utvářením reliéfu terénu, zlepšení fyzických a chemických vlastností, úpravu vodních poměrů, znovuvytvoření půd, upevnění svahů a znovuvybudování nebo vybudování nutných cest.

²⁶ Obhospodařováním pozemků se rozumí zemědělské, lesní nebo jiné zužitkování rekultivovaných pozemků.

²⁷ Jde o zákon z 27.3.2003 o územním plánování (úplný text – DzU 2015, poz. 199).

²⁸ Ve smyslu čl. 135 zákona z 27.4.2001 – zákon o právu ochrany životního prostředí (úplný text – DzU 2013, poz. 1232).

6. Administrativní nástroje ochrany zemědělských pozemků

K nejpodstatnějším administrativním (reglementačním) nástrojům ochrany zemědělských pozemků je možné zařadit:

6.1 Rozhodnutí o souhlasu ke změně určení zemědělského pozemku na nezemědělské a nelesní účely

Takové rozhodnutí je vyžadované jen kvůli zemědělským pozemkům – orných půd v rámci kategorií I-III (to znamená o nejvyšších jakostních vlastnostech) a vydává je ministr příslušný ve věcech rozvoje venkova. Vůči zásadě, že určení takových orných užitků vyžaduje souhlas ministra, zákonodárce uvádí dvě výjimky:

- za první, není vyžadován souhlas na změnu určení zemědělských pozemků na jiné účely v správních hranicích měst,
- za druhé, není vyžadován souhlas na změnu určení na jiné účely u zemědělských pozemků o výměře do 0,5 ha, jestliže jsou splněny doplňkové přísně stanovené podmínky.

Jestliže nejde o žádnou z těchto výjimek, rozhodnutí o souhlasu na změnu určení je nutným předpokladem uskutečnění změny v rámci místního územního plánu.

6.2 Rozhodnutí dovolující odnětí ze zemědělské výroby u některých půd

Skutečné odnětí pozemku ze zemědělské výroby²⁹ může nastat teprve po obdržení rozhodnutí dovolujícího takové odnětí. Rozhodnutí vydává v zásadě okresní starosta, a pokud jde o pozemky v národních parcích – ředitel národního parku.

6.3 Rozhodnutí prikazující vlastníkovu pozemku učinit opatření zabraňující erozi

U tohoto rozhodnutí jde o opatření, provedená vlastníkem pozemku, konkrétně zalesnění, osázení stromů či keřů nebo založení trvalých zelených ploch.

6.4 Rekultivační rozhodnutí, které určuje:

- a) stupeň omezení nebo ztráty užitné hodnoty pozemků,
- b) osobu povinnou k rekultivaci pozemků,
- c) směr a termín provedení rekultivace pozemků,
- d) uznání rekultivace pozemků jako ukončenou.

²⁹ Odnětím pozemku z výroby se rozumí začátek jiného než zemědělského nebo lesního užívání pozemků.

7. Ekonomické nástroje ochrany zemědělských pozemků

Ekonomické nástroje jsou:

- 1) jednorázová částka, to znamená jednorázový poplatek z titulu trvalého odnětí pozemků z výroby,
- 2) roční poplatky, to znamená roční poplatky z titulu užívání pozemku pro nelesní nebo nezemědělské účely u pozemků odňatých z výroby, ve výši 10 % částky, které jsou hrazené:
 - a) v případě trvalého odnětí – po období 10 let,
 - b) v případě dočasného odnětí – po období trvání tohoto odnětí, ale ne víc než 20 let od okamžiku odnětí pozemků z výroby.

Výše jednorázové částky je určena zákonem. Jako příklady je možné uvést: za odnětí z výroby 1 ha zemědělských pozemků je stanovena částka:

- v případě orných pozemků I. kategorie – 437 175 zlotých (asi 102 283 euro),
- v případě pozemků pod rybníky – 233 160 zlotých (asi 54 604 euro),
- v případě pozemků VI. kategorie – 87 435 zlotých (asi 20 476 euro).

Částky a roční poplatky jsou příjmem vojvodského rozpočtu.

8. Nástroje sankční povahy v rámci ochrany zemědělských pozemků

Samotný zákon z 3. února 1995 neobsahuje nástroje právní odpovědnosti za trestné činy ani za přestupky. Je však možné dohledat nástroje sankční povahy v následujících ustanoveních tohoto zákona:

- podle čl. 28 odst. 1 v případě zjištění, že pozemky byly odňaty z výroby v rozporu s ustanoveními tohoto zákona, původci odnětí se ukládá poplatek ve výši dvojnásobné částky,
- podle čl. 28 odst. 2 v případě zjištění, že pozemky určené místním územním plánem pro nezemědělské nebo nelesní účely byly odňaty z výroby bez rozhodnutí dovolujícího takové odnětí, pak se rozhodnutí vydá z úřední povinnosti a zároveň se zvyšuje poplatek o 10 %,
- podle čl. 28 odst. 3 v případě neukončení rekultivace zdevastovaných pozemků v lhůtě určené předpisy se uplatňuje roční poplatek zvýšený o 200 % ode dne, v kterém měla být rekultivace ukončena,
- podle čl. 28 odst. 4 v případě neprovedení rekultivace degradovaných pozemků se určuje rozhodnutím povinnost každoroční platby ve výši ekvivalentu ročního poplatku z takové plochy, na které se projevilo omezení užitné hodnoty pozemků; platby budou hrazeny až do okamžiku provedení povinnosti rekultivace.

Ač nejde o pokuty za přestupky, tyto výše uvedené zvýšené nebo zvláštní poplatky jsou v podstatě sankcemi za nepodřízení se požadavkům zákona.

Zákon z 3. února 1995 v č. 1. 29 odst. 2 stanoví, že jestliže se poplatky uvedené v čl. 28 týkají organizačních jednotek, lze uložit řediteli těchto jednotek pokutu ve výši jeho průměrného zaměstnaneckého platu za dobu třech posledních měsíců. Je to forma odpovědnosti fyzické osoby za jiný správní delikt než přestupek, která je v odborné literatuře rozhodně kritizovaná vzhledem k chybějícímu přesnému vymezení předpokladů odpovědnosti ředitele organizační jednotky a také nedostatku jakékoli procesní úpravy. Už před dvaceti lety byl vyjádřen názor, že čl. 29 odst. 2 zákona by měl být okamžitě zrušen,³⁰ což však zůstalo bez odezvy, pravděpodobně proto, že nikdo nikdy neslyšel, že by čl. 29 odst. 2 zákona z 3. února 1995 našel praktické uplatnění.

9. Závěr

Při zkoumání dosavadního polského modelu ochrany zemědělských pozemků je třeba vzít v úvahu dvě podstatné otázky. První otázka se týká formování vývojové linie v této oblasti, zejména se zřetelem na právní souvislost mezi zemědělskými a jinými pozemky, především lesními. Druhá otázka se týká vztahů mezi ochranou zemědělských pozemků a ochranou životního prostředí vůbec.

Pokud jde o vývojové linie právní ochrany zemědělských pozemků, je možné rozlišit tři období.

První období trvalo do poloviny 60. let minulého století a vyznačovalo se tím, že neexistovaly žádné předpisy věnované ochraně zemědělských pozemků. To znamená, že neexistovaly nástroje ochrany takových pozemků, nelze však mluvit v tomto období o organizované právní ochraně. V tomto kontextu lze hovořit o „vývojovém období“ jenom ve smyslu konvence.

Druhé období, které začíná koncem 60. let minulého století, přineslo změnu, jejíž význam se znázorňoval ve dvou rovinách: za prvé, objevily se právní úpravy týkající se ochrany zemědělských pozemků, za druhé, ochrana těchto pozemků byla spojena s ochranou lesních pozemků. Tato fáze fakticky začala s nabytím účinnosti zákona z roku 1971 o ochraně zemědělských a lesních pozemků a rekultivaci pozemků a nadále trvá, májíc podporu v zákoně z roku 1995 o ochraně zemědělských a lesních pozemků.

Rozlišení třetího období nadále zůstává *in spe*. Doufejme však, že zákonodárce nezůstane lhostejný vůči vědeckým vyjádřením, která požadují normativní odloučení ochrany zemědělských pozemků od ochrany lesních pozemků a lesních porostů. Ochrana lesních pozemků je rozhodně blíže k ochraně lesních porostů a z tohoto důvodu je zákon o lesích rozhodně vhodnějším místem pro úpravu

³⁰ W. Radecki, *Kary pieniężne w ochronie środowiska (Pokuty v rámci ochrany životního prostředí)*, Bydgoszcz 1996, s. 149.

ochrany lesních pozemků. Společná úprava ochrany zemědělských a lesních pozemků je umělým výtvořem, neopodstatněným třeba jen z důvodu pochopitelných rozdílů mezi zemědělskými činnostmi a lesním hospodářstvím. Zemědělství a lesní hospodářství se podřizují rozdílným zásadám, jejich účely nejsou identické, a proto dle našeho názoru platná právní úprava podle jednotných a přinejmenším obdobných zásad nemá opodstatnění.

Samozřejmě nemění to nic na skutečnosti, že jak ochrana zemědělských pozemků, tak ochrana lesních pozemků jsou součástí koncepce ochrany zemského povrchu předpokládané zákonem z 27. dubna 2001 – zákon o právu ochrany životního prostředí.³¹ V tomto smyslu se ochrana obou kategorií pozemků nachází v systému ochrany životního prostředí, protože zemský povrch je pro životní prostředí přirozeným základem. Právní úpravy, mající jako předmět ochrany životního prostředí, vytvářejí pochopitelný základ pro ochranu veškerých pozemků, včetně zemědělských a lesních, s výhradou, že specifický charakter zemědělství je současně jiný než lesní hospodářství a lesnictví. Je to, podle našeho názoru, argument pro právní rozdělení úpravy těchto témat.

O autorech:

Prof. Wojciech Radecki a Prof. Adam Habuda pracují v Ústavu právních věd Polské akademie věd, Sekce práva životního prostředí, Vratislav.

Úpravy překladu z polského do českého jazyka: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

³¹ Ustawa z 27.4.2001 – Prawo ochrony środowiska (úplný text – DzU 2013, poz. 1232).

Legal protection of agricultural land in Polish law

Abstract

Organized legal protection of agricultural land began in Poland in the late 60s of the twentieth century. There appeared then legal regulations dedicated to the protection of agricultural land. It should be emphasized that the protection of agricultural land has been legislatively associated with the protection of forest land. The fundamental legal act is now the law of 1995 on the protection of agricultural and forest land. Both the protection of agricultural land and protection of forest land are within the concept adopted by Environmental Protection Act: protection of earth's surface. Legal regulations protecting environment therefore create an obvious basis for the protection of all land, including agricultural and forest.

The Polish law doctrine often demands legal separation to protect agricultural land from forest land protection. Agriculture and forestry are governed by different rules; their goals also are not identical.

Key words:

agricultural land, forest land, protection of land, environmental law

POTŘEBUJEME ZÁKON O BOTANICKÝCH ZAHRADÁCH?!

Prof. JUDr. Milan DAMOHORSKÝ, DrSc.

1. Úvodem

Ve svém příspěvku bych se rád zabýval otázkou, zda je třeba tak notoricky známou a evropsky i česky rozšířenou a zavedenou institucí, jako je botanická zahrada, nějak speciálně upravovat právní formou (zákonem), či nikoliv, a zda nám tedy současné právní vakuum postačuje. Půjde samozřejmě také o porovnání právního stavu zoologických zahrad, které jsou nejen upraveny směrnicí EU, ale i ji transponujícím zákonem o zoologických zahradách, s právním stavem (vakuum v právní úpravě) botanických zahrad.

2. Historie a vymezení pojmu botanická zahrada

Zahrada¹ (lat. *hortus*, angl. *garden*, franc. *jardin*, něm. *Garten*) nás v různých svých podobách obklopovala od nepaměti. Zahradu můžeme například chápat jako lidmi upravený pozemek s uměle vysázenou vegetací. Jsou známy a dokládány již od starověku. *Visuté zahrady královny Semiramis* byly dokonce zařazeny mezi starověkých sedm divů světa.² Zahrady vznikají i ve středověku při dvorech různých panovníků a obklopují jejich sídla – hrady, či spíše zámky. Mnohé z nich se dochovaly, byť v obměněné podobě, dosud.

V moderní době postupně vznikají veřejné botanické zahrady,³ jejichž hlavním cílem je poučení a potěcha návštěvnictva. Až posléze přicházejí jejich funkce vědecké, odborné a záchranné. Mezi jednu z nejstarších botanických zahrad patří například Jardin des Plantes v Paříži a její zoologická Ménagerie, které existují dodnes. V současné době v podstatě zřejmě není v Evropě, resp. v Evropské unii, země, která by neměla alespoň jednu botanickou (stejně jako zoologickou) zahradu. Celosvětově jdou počty botanických a zoologických zahrad jistě do tisícovek.

Botanickou zahradu lze definovat např. tak, že jde obvykle o uměle vysázenou zahradu, která prezentuje veřejnosti ucelenou a odborně zpracovanou sbírku rostlin. Unie botanických zahrad ČR vymezuje ve svých dokumentech jako tři základní podmínky (substráty) každé botanické zahrady:

- pozemky a rostliny (alespoň 500 pěstovaných taxonů či kultivarů),

¹ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Zahrada>, [cit. 17.10.2016].

² https://cs.wikipedia.org/wiki/Visut%C3%A9_zahrady_Semiramidiny, [cit. 17.10.2016].

³ https://cs.wikipedia.org/wiki/Botanick%C3%A1_zahrada, [cit. 17.10.2016].

- tým odborně způsobilých pracovníků,
- návštěvnictvo spolu s otevřením nejméně dva měsíce za rok.

Obdobné substráty (věcný a personální) jistě platí obdobně i pro zoologické zahrady.

3. Role a funkce botanických zahrad

Hned na úvod části týkající se rolí a funkcí (botanických i zoologických) zahrad považují za velmi vhodné, ba příhodné, citovat prof. Jiřího Jandu z jeho spisku o zoologických zahradách. Ač byl tento napsán téměř před 90 lety, neztratil nic ze své aktuálnosti a dnes je snad ještě akutnější než v době svého vzniku.

„A náhle vidíme, že skrz naskrz praktická Amerika zařídí a vede ústav s milionovými obraty, jež taktak se kryjí, ba na něž doplácí různé korporace, jednotlivci i stát. Proč to? Jistě je zde skutečně něco, co chladně uvažujícího Američana pohnulo k takovému skutku. Jistě že tento ústav není snad jen napodobení klesající nehybné Evropy nebo snad jen chvilková nálada, když trvá už od r. 1899 a stále vzrůstá. Amerika počítá takto: Jak vyhlížeti bude povrch zemský za malou hrstku desítek let? Půjde-li se tímhle tempem, bude-li mizeti druh zvířat za druhem, bude-li padat les za lesem, bude-li se řeka za řekou stávatí plavebním kanálem a louka za loukou obilním polem, musí za přemnožení se člověka nezbytně nastati poměry neutěšené. Byť i dnes hleděl si člověk stále novými a novými nervy ničícími a organismus vysilujícími zábavami nahraditi to, co dříve jeho unavenému tělu poskytla jen a jen různorodá příroda, musí nastati doba, kdy ani medicinsky regulovaný sport tělocvičný, ani novými vymoženostmi technickými usnadněný život nenasytí duševních potřeb lidských. Byť i dnes se zdálo, že odklon od přírody jest trvalý a že se časem zreguluje v naprosté postrádání přírodních dojmů, že postačí pak člověku jen vzduch a potrava z přírodních potřeb, přec v myslích správně uvažujících může nastati malá pochybnost: což když pak na samém konci onoho praktického vývoje člověka, v dobách jeho zaplavení celého povrchu zemského se ukáže, že to přec jenom tak docela s tím naprostým pohrdáním přírodou nejde, což když se ukáže, že to, co bylo v dobách ještě poměrně zachovalých považováno za příjemný sice sport, ale ne za nutnost – objeví se základní nutnosti životní? Kde naleznou se pak cesty a pomůcky k restaurování všeho dávno zničeného, nadobro odstraněného přemnožením lidským, když už dnes, v dobách poměrně ještě pestrosti povrchu zemského, neučiníme příprav k tomu, aby našim potomkům něco zbylo z oné bývalé krásy a hojnosti. A tato úvaha nejprve v Americe vedla k vytvoření rezervací, oněch oasis zbylých z různorodého a různě zřízeného povrchu zemského, vedla k zákonům o ochraně přírody a vedla i k založení nejučinnější pomůcky pro šíření lásky k přírodě – zahrady zoologické.“⁴

⁴ Janda, J.: Zoo. O zoologických zahradách a životě v nich. Ústřední nakladatelství a knihkupectví učitelstva československého v Praze. Praha 1927.

J. Janda (obdobně jako K. Čapek ve své „Prosbě o milost“) nejen velmi vizionářsky postihl negativa a problémy budoucího vývoje, ale naznačil i některé účinné nástroje řešení (chráněná území, ochranná právní normy a zoologické zahrady). Bohužel dnešní realita je v mnohém zřejmě ještě děsivější, než jak ji očekával a popisoval ve svých úvahách. Na druhé straně vývoj vědy, techniky, lidského poznání a uvědomění, vzdělání a osvěty (nejen věd přírodních, ale i společenských) pokročil za těch skoro sto let též v neočekávané míře, což nám ještě dává alespoň nějakou šanci na změnu a přežití. Bohužel lidská hloupost, omezenost i nenasytnost jsou stále konstantní nebo spíše rostoucí.

Mezi hlavní úkoly zoologické zahrady řadí J. Janda na počátku 20. století:

- cit k individu zvěřím,
- představu o možné ochraně dnešní přírody,
- sblížení mezi přírodou a člověkem,
- poslání zábavné,
- vědecký význam,
- umělecký prospěch.

Role a funkce botanických (obdobně jako i zoologických) zahrad můžeme dle mého názoru členit na:

- a) výchovné (edukativní), vzdělávací a osvětové (vztah člověka a rostliny),
- b) záchranné a ochranné,
- c) vědecké a výzkumné,
- d) zábavné a oddechové (využití volného času),
- e) estetické, etické a emoční.

Všechny výše uvedené funkce botanických zahrad spolu úzce souvisejí a do jisté míry se i prolínají a vzájemně ovlivňují. Výše uvedené role lze samozřejmě v podobné míře vysledovat a dovést i u zahrad zoologických. Ve světě, ale i v České republice, se vyskytují i zahrady, které jsou současně plnohodnotnými zahradami botanickými i zoologickými. Mezi ty světově známé, ale zároveň již historické patří například pařížská Jardin des Plantes s její zoologickou Ménagerií, které v této symbióze fungují dosud a jejichž dalšímu rozvoji brání snad jen územní limity v rámci centra francouzského hlavního města. U nás jde pak zejména o Zoologickou a botanickou zahradu města Plzně, v menší míře i o zahrady v Ostravě a ve Zlíně – Lešné.

U botanických zahrad je poněkud potlačena funkce zábavná, protože rostliny se na rozdíl od zvířat nepohybují a nečiní nic směšného, zábavného či jinak pozoruhodného. Jsou víceméně krátkodobě statické. Člověk se s nimi, na rozdíl např. od papoušků, šelem či hlavně opic, „může jen stěžít srovnávat“. Naopak silná je funkce krásná a estetická, která u zvířat nemusí být vždy až tak silně splněna.

O rolích botanických a zoologických zahrad zejména při ochraně a zachování genetické diverzity pojednává podrobněji J. Zicha v díle citovaném za závěr. Na jeho skvělý popis a rozbor v bližším tímto čtenáře odkazují.⁵

4. Současný stav a budoucí rozvoj botanických zahrad v České republice

V České republice je v současné době asi 50 botanických zahrad a arboret,⁶ které v podstatě rovnoměrně plošně pokrývají celé území našeho státu. Pokud jde o právní formu, jsou pak mezi nimi instituce zřizované obcemi (městy), kraji, vysokými i středními školami, spolky, ale i soukromými fyzickými osobami. Na rozdíl od doby minulé tak již nenajdeme botanické zahrady zřizované a provozované státem (obdobně i u zoologických zahrad). Lze konstatovat, že zřizovateli či provozovateli přibližně 40 větších botanických zahrad a arboret na území ČR se nacházejících jsou zejména obce (města), univerzity, kraje a jejich střední školy, vzácněji již spolky či obchodní společnosti.

Činnost botanických zahrad jako právních subjektů je v současné době v českém právu regulována, avšak pouze obecnou právní úpravou těch vztahů, do nichž botanická zahrada při své existenci a činnosti vstupuje. Mezi hlavní české, mezinárodní a evropské právní předpisy, které se na činnost botanických zahrad vztahují, tak můžeme uvést:

- zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
- zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy,
- zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů,
- Úmluva o biologické rozmanitosti (publikována ve Sbírce zákonů pod č. 134/1999), včetně tzv. Nagojského protokolu,
- Směrnice Rady 1999/22/ES ze dne 29. března 1999 o chovu volně žijících živočichů v zoologických zahradách (pouze jako analogická a inspirativní právní úprava),
- Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulací obchodu s těmito druhy.

5. Paralela se zoologickými zahradami

V mnohém se nutně otevírá jak věcná, tak i právní a ekonomická paralela instituce botanické zahrady se zahradou zoologickou. Zejména jde o jejich hlavní

⁵ Viz Zicha, J.: Nová právní úprava využívání genetických zdrojů v EU a ČR. AUCI 2/2015, UK Praha, nakladatelství Karolinum, str. 117 až 127.

⁶ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Arboretum>, [cit. 18.10.2016].

funkce, role, smysl a cíle existence a činnosti. U nás i v zahraničí jsou však patrné i některé docela významné rozdíly.⁷

Prvním z nich je skutečnost, že botanické zahrady často (na rozdíl od zoologických) provozují školy. Jedná se zejména o přírodovědecké, farmaceutické či zemědělské fakulty příslušných univerzit. Zde botanické zahrady nemají právní samostatnost, ale jsou organizační složkou právnické osoby – univerzity. Poměrně časté jsou malé botanické zahrady u středních zemědělských a lesnických škol či učilišť. Zde již mnohdy ani nejde o relativně samostatnou složku (oddělenou ekonomickou jednotku), ale třeba i jen o několik zahradníků v čele s vedoucím. Pro tyto subjekty by zřejmě složitý licenční systém byl až příliš náročným a postačovala by jejich registrace státem.

Botanické zahrady jsou také často dosti propojeny s památkovou péčí. Někde jsou botanické zahrady dokonce zřizovány a provozovány různými subjekty Akademie věd. Naše botanické zahrady navíc prostřednictvím skupiny léčivých rostlin často slouží i pro zdravotnictví a farmacii.

6. Ostatní obdobné instituce a jejich právní úprava

Mnoho společenských a kulturních fenoménů je dnes v českém právním řádu více či méně upraveno. Jde například o muzea, galerie, kulturní památky včetně těch archeologických, knihovny, chráněná území ochrany přírody, včetně jeskyní atd. Výše již byly zmíněny i zoologické zahrady. Uvažuje se, čas od času, o přijetí zákona o zahrádkaření, zákona o včelařství atd. Upravenu máme myslivost a rybářství i další lidské tradiční, historické a speciální činnosti. Botanické zahrady tak v podstatě v této oblasti zřejmě zůstávají posledním významným ochranným, výchovným a přírodovědně-kulturním fenoménem, kterému se speciální právní úprava v českém právu nedostává.

7. Argumenty pro a proti přijetí zákona

Základní argument proti přijetí zákona je asi tradiční, a to, proč upravovat speciální právní úpravou něco, co již existuje a vcelku i funguje v rámci obecných právních předpisů. Nemusíme přeci upravovat každý institut speciální právní úpravou. S tím souvisejí běžné argumenty o hypertrofii, nefunkčnosti a zbytečnosti práva a o určitých malichernostech v právních úpravách. Ty jsou sice vcelku obecně dosti relevantní, nikoliv však vždy.

Základním důvodem pro přijetí samostatného speciálního zákona je zřejmě velmi specifické postavení botanických zahrad jako významných regionálních, celostátních či dokonce mezinárodních nebo evropských institucí, jejichž spole-

⁷ https://cs.wikipedia.org/wiki/Zoologick%C3%A1_zahrada, [cit. 18.10.2016].

čenský význam je plně srovnatelný se zoologickými zahradami, muzei, galeriemi, knihovnami, kulturními památkami atd.

Zoologická a botanická zahrada a její věcný substrát – chované zvíře nebo pěstovaná rostlina – se samozřejmě liší hlavně soukromoprávně. Zvíře dle nového občanského zákoníku není věcí (§ 493 OZ), naopak rostlina, respektive rostlinstvo, je součástí věci nemovité – pozemku (viz § 507 OZ), popřípadě je součástí souboru věcí. Mám na mysli situaci docela běžnou i v botanických zahradách, kdy jsou například kaktusy, sukulenty či jiné rostliny pěstovány v květináčích nebo jiných nádobách v příslušném substrátu a nejsou zakořeněny v půdě pozemku. Samy o sobě tak existovat nemohou. Obdobně platí pro vodní rostliny ve výstavních akváriích. Jsou zde tedy součástí věci movité. Obdobně jako u odpadu (věci) se tak může měnit právní povaha (statut) rostliny, je-li bez poškození vyzdvížena ze země či vody a někam přesazena.

Rostliny oproti zvířatům nelze týrat, protože pro ně nemusí být žádná právně etická pravidla k jejich ochraně, která se intenzivně aplikují například u chovů v zoologických zahradách. Jen pro zasmání doplňuji, že se mne kdysi jako mladého univerzitního asistenta v recesi ptali studenti Přírodovědecké fakulty UK (myslím, že včetně pozdější ředitelky PBZ v Praze), proč již dávno nemáme i zákon o ochraně rostlin proti týrání. Na moji otázku, co by v takovém zákoně mělo a mohlo být, v legraci navrhovali formulace jako „obilí nesmí být vymláčeno“ nebo „všeobecný zákaz bonsají“ atd. Samozřejmě, že i k rostlinám bychom se měli chovat slušně (eticky) a nezasahovat do nich poškozujícím a devastujícím způsobem, ale se zvířaty a jejich týráním je to skutečně nesouměřitelné.

Proč bychom tedy v České republice nemohli a neměli připravit a posléze i přijmout zákon o botanických zahradách, který by je právně, ekonomicky i společensky postavil na roveň jejich „slavnějším sestrám“ – zahradám zoologickým?!

8. Hlavní body obsahu navrhovaného zákona

V mnohém by jistě byl návrh zákona o botanických zahradách velmi podobný, ba totožný se zákonem o zoologických zahradách. V dimenzi památkově kulturní, zdravotnické, rostlinolékařské a zejména školské však nutně musí být značně odlišným.

Formálně lze postupovat buď doplněním (jakýmsi zdvojením) stávajícího zákona o zoologických zahradách i o zahrady botanické. Rychlejším, schůdnějším a právně i věcně čistším se mi však jeví přijetí samostatného speciálního zákona do značné míry podobného.

Lze uvažovat, že vedle klasického systému udělování licencí tak, jak existuje a funguje pro zoologické zahrady, by mohl být pro botanické zahrady zaveden i systém rychlejší a jednodušší – tedy jakási registrace. Finanční a morální podpo-

ra a uznání ze strany státu by měla být vůči botanickým zahradám srovnatelná se zahradami zoologickými.

Kontrolu státu by jistě měly vykonávat stejné subjekty jako v případě zoologických zahrad, tedy Ministerstvo životního prostředí ČR ve věcech finanční podpory, odbornosti, mezinárodních a evropských vazeb a spolupráce a celkového provozu a Česká inspekce životního prostředí ve věcech kontrolních, sankčních, zákazových a případně i nápravných.

Zákon by měl zajistit vysoký standard pěstování a prezentace našich i exotických rostlin v licencovaných botanických zahradách. Důležité ale je, aby každá zahrádka, soukromá sbírka kaktusů a sukulentů, sad či zámecká zahrada hned nebyla zvána botanickou zahradou či arboretem. Obdobně jako statut zoologické zahrady dnes v ČR nemá každé zařízení chovající větší počet zvířat.

Chybou posledních let ze strany MŽP a ČIZP jistě je, že vyžadují licenci i pro zařízení, která jsou jen expozicemi v budovách, jako jsou různá akvária, terária, krokodýlí zoo, či dokonce výstava našich sladkovodních ryb v pronajatých akváriích a prostorách Národní galerie v Praze. Taková praxe neodpovídá dle mého názoru ani evropské směrnici, ani českému zákonu o zoologických zahradách, ale hlavně se přičí zdravému rozumu a přístupu k věci. Tato praxe by měla rychle být změněna a napravena.

Zoologická či botanická zahrada by vždy měla poskytovat návštěvnictvu průřez (prohlídku) světem flory či fauny v širším slova smyslu, přičemž může občas jít i o určitou geografickou či jinou specializaci. V každém případě by pak mělo jít primárně o pozemky a až sekundárně případně i o stavby a zařízení (vybavení) na nich. Jak uvažovaný zákon o botanických zahradách, tak stávající zákon o zoologických zahradách by tak měly být doplněny o základní logickou definiční větu, že „zahrada je tvořena pozemky, popř. i se stavbami a dalším vybavením na nich“, jinak se dále budeme dostávat do absurdních a nelogických právních vztahů.

Zajišťování rolí a úkolů botanických zahrad v ochraně přírody a druhů plynoucích z mezinárodního, evropského i národního práva (*ex situ*, ale stále více i *in situ*) musí být v současné době již dominující jak právní úpravě, tak i faktické praxi. Je zde evidentně potřeba značného napojení na ty normy mezinárodního a evropského práva, které se ochranou biodiverzity flory, ekosystémy a stanovišti zabývají. Vzhledem k počtu pěstovaných druhů tak mají zřejmě botanické zahrady v tomto směru větší možnosti a šance než zoologické zahrady, které mohou zachraňovat jen několik set druhů chovaných v dostatečném reprodukčním množství a nepřítulnosti.

Odpovědnostní právní vztahy by v novém zákoně o botanických zahradách měly být upraveny obdobně a srovnatelně s platnou právní úpravou zákona o zoologických zahradách. Není zde důvod pro nějaké zásadní odlišnosti či odchylky.

Práce s obyvatelstvem, zejména dětmi a mládeží, ve směru ke vzdělávání a osvětě je také velmi důležitou rolí botanických zahrad, netřeba ji však právem nějak podrobněji rozvíjet a reglementovat, protože již dobře funguje prakticky.

Botanické zahrady by spolu se zahradami zoologickými měly v budoucnu hrát významnou roli při naplňování požadavku tzv. Nagojského protokolu k Úmluvě o biologické rozmanitosti (*Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization to the Convention on Biological Diversity*), který byl přijat v říjnu roku 2010 v japonské Nagoji. Právní formy naplnění těchto závazků jsou v současnosti v diskusi v rámci MŽP ČR a dalších institucí.

9. Závěrem

Přijetí samostatné a speciální zákonné právní úpravy botanických zahrad se na základě výše popsaného jeví nejen potřebným, ale až přímo nezbytným. Dokonce by česká právní úprava mohla být inspirativní pro právo evropské, které bez zjevných příčin botanické zahrady, oproti těm zoologickým, dosud vůbec právně neupravuje.

V obou případech se tak může dít buď doplněním stávající platné směrnice EU a následně i z ní vycházejícího českého zákona o zahrady botanické, nebo, a to se mi zdá být jednodušší, přehlednější i rychlejší (tedy celkově vhodnější), přijetím paralelní a analogické nové (sesterské) směrnice i zákona.

Unijní i české právo dnes upravují kdejakou zbytečnost, malichernost a drobnost, tak proč tedy ne instituci tak historickou, potřebnou a tradiční jakou je botanická zahrada.

Tento můj příspěvek budiž brán jako „pomyslný výkop“ do odborné zahradnické, botanické, dendrologické a právníkové, ale i politické, ekonomické a celospolečenské diskuse nad popsanou otázkou. Budu velmi rád, když vyvolá četné reakce, třeba i ty negativní.

Ostatně soudím, že botanické zahrady by v České republice měly být nejpozději od počátku roku 2020 upraveny samostatným speciálním zákonem.

10. Použitá literatura a ostatní prameny:

Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.
Fokt, M.: Zoologické zahrady České republiky a okolních zemí. Academia, Praha 2008.

Hrouda, L. a kol. Průvodce po botanické zahradě Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Karolinum, Praha 2015.

Chytrá, M.: 90 let Botanické zahrady Přírodovědecké fakulty Masarykovy Univerzity. PřF MU Brno 2012.

Chytrá, M. – Hanzelka, P. - Kacerovský, R (ed.): Botanické zahrady a arboreta České republiky. Praha. Academia, 2010.

Janda, J.: Zoo. O zoologických zahradách a životě v nich. Ústřední nakladatelství a knihkupectví učitelstva československého v Praze. Praha 1927.

Müllerová, H. – Stejskal, V.: Ochrana zvířat v právu. 1. vydání. Praha, Academia 2013.

Stejskal, V.: Zoologické zahrady mají vlastní zákon. České právo životního prostředí 32/2003, s. 9-26.

Zicha, J.: Nová právní úprava využívání genetických zdrojů v EU a ČR. AUCI 2/2015, UK Praha, nakladatelství Karolinum, str. 117 až 127.

www.zoo.cz

www.ubzcr.cz

Tento příspěvek vychází v rámci Programů rozvoje vědních oborů na Univerzitě Karlově – PRVOUK 02 – koordinátor Prof. Ing. Mgr. Jan FROUZ, PhD. – a je výstupem činnosti Katedry práva životního prostředí PF UK.

O autorovi:

Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc., je vedoucí Katedry práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy a proděkanem pro zahraniční záležitosti na téže fakultě.

Do we need a legislation concerning botanical gardens?

Abstract

The presented article focuses on the issue of the absence of any legislation regulating botanical gardens at the national level and the European level as well. The aim of the paper is to examine whether there is a need for such legislation. Initially, the article provides a brief overview of the history of botanical gardens and characterizes the whole concept. It lists and explains the functions of botanical gardens in the past and in contemporary society. The legislation concerning them in some aspects is described. Botanical gardens are then compared to zoological gardens and the plausibility of different regulation by law is discussed. After that, a thorough analysis of the arguments for and against adoption of a new Czech Act on Botanical Gardens is provided. Finally, recommendations for a prospective new act are made and its main points are highlighted. The urgency for the new Czech law regulating botanical gardens which might also inspire European legislation is declared at the conclusion.

Key words:

botanical garden, act on botanical gardens, zoological garden

TURISTICKÉ ZNAČENÍ V EVROPĚ – PRÁVNÍ ÚPRAVA TURISTICKÉHO ZNAČENÍ VE VYBRANÝCH ZEMÍCH EVROPY

Mgr. Eva BALOUNOVÁ, LL.M.

Úvod

Koncem léta letošního roku se objevily články spekulující o tom, že v přípravě je zákon, který by stanovil, že: „vlastník věci je povinen strpět umístění prvků turistického informačního systému na své věci“ a že „kvalifikovaní značkaři jsou oprávněni v nezbytném rozsahu vstupovat na pozemky pro umístění značky.“ Média rovněž informovala o tom, že zákon zavádí nové přestupky. „Třítisícikorunová pokuta bude hrozit tomu, kdo úmyslně zničí, poškodí, odstraní, zakryje nebo přemístí některý z prvků turistického informačního systému. Pět tisíc korun by zaplatil ten, kdo neoprávněně označí turistickou trasu v místě, kterým nevede.“¹ Následující článek si proto dává za cíl jednak upozornit na již stávající právní úpravu a za druhé provést stručný exkurz do právních úprav evropských zemí za účelem zjištění, zda takový zákon má v Evropě obdobu, a zda by se tedy český zákonodárce v budoucnu mohl případně těmito stávajícími právními úpravami inspirovat. Návrh zákona zatím ještě k polovině října 2016 nebyl podán do poslanecké sněmovny, proto je ještě možné nad jeho případným zněním vést diskuzi.

K historickému vývoji turistického značení

Dle Učebního textu pro značkáře vydaného Klubem českých turistů (KČT) má značení cest pradávny původ, skutečné značení pěších turistických tras tak, jak je známe v současnosti, však vzniklo na počátku minulého století v Německu. V druhé polovině 19. století vznikaly turistické spolky v Anglii, Rakousku, Švýcarsku, Německu, Maďarsku, Francii, Polsku a dalších zemích, současně s tím začalo organizované budování pěších značených tras v širším měřítku. V alpských zemích byla v té době vytvořena již souvislá síť tras značených jednoduchou pásovou značkou tvořenou červeným středovým pruhem a dvěma bílými okrajovými pruhy.

Historický vývoj na našem území

Pohorská jednota Radhošť, založena roku 1884, vybudovala ihned po svém založení menší síť tras značených tvarovými značkami kolem Radhoště. V roce 1888 byl založen Klub českých turistů, který měl ve svých stanovách rovněž zřízení

¹ Turistické stezky by mohly přetnout i soukromé pozemky, bez svolení majitele. Idnes.cz. 16. 8. 2016, Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zakon-turisticke-znaceni-stezky-d4j-/domaci.aspx?c=A160815_212452_domaci_ale

a označování cest. Na rozdíl od pohraničí, kde jednotlivé německé turistické spolky značily různými tvarovými značkami, uvažoval Klub českých turistů o vybudování jednotné sítě značených tras provedené alpskou pásovou značkou. Práce na tomto značení započaly v roce 1889, kdy byly vyznačeny cesty v okolí tehdejších Svatojanských proudů.² Po roce 1918 se jednotlivé izolované sítě značených tras začaly propojovat a uplatňovala se jednotná metodika Klubu československých turistů (KČST). Značkářská činnost KČST byla podporována ze strany státních institucí. Např. v roce 1920 vydalo ministerstvo vnitřní výnos, kterým sdělovalo místním úřadům, že značení turistických cest se provádí v zájmu státu a z toho důvodu je třeba jej podporovat. Dalším výnosem z roku 1921 se stanovily trestní sankce za poškozování značení. Ovšem již tehdy se KČST marně snažil o vydání zákona na ochranu značení.³

V období druhé světové války a v poválečném období lze pozorovat úpadek podpory turistického značení. V roce 1954 rozhodla vláda Československé republiky svým usnesením o nové organizaci turistiky a cestovního ruchu, které bylo věnováno výhradně zajištění masového rozvoje turistiky. Cíle mělo být dosaženo mimo jiné i značením turistických tras. Po založení Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV) v roce 1957 byla do této organizace začleněna také turistika. V následujícím roce, opíraje se o zákon o tělesné výchově, vydal Ústřední výbor ČSTV směrnici o jednotném řízení značení turistických tras v celém Československu. Podle této směrnice byly za značení odpovědny pouze orgány turistiky a všechny jiné organizace nebo jednotlivci mohli značení turistických tras provádět pouze z jejich pověření a podle jejich pokynů. V souvislosti s hodnocením významu značení byl schválen v roce 1958 samostatný čtyřstupňový služební odznak Turista-značkář. Vládní usnesení z roku 1962 uložilo předsedům krajských národních výborů přispívat přiměřenými částkami z prostředků cestovního ruchu na značení turistických tras. Na značení přispívaly významně i územní složky Vládního výboru pro cestovní ruch.

V roce 1967 však došlo k zrušení krajských složek, byly vytvořeny oblastní značkářské komise vždy pro dva kraje společně (s výjimkou Východočeského kraje, který byl samostatnou oblastí). Na Slovensku oblastní komise vytvořeny nebyly a značení bylo organizováno na celém území přímo slovenskou značkářskou komisí v Bratislavě. Řídící činnost oblastních značkářských komisí byla vzhledem k velkému rozsahu spravovaného území značně obtížná, a tak značení uvítalo opětné vytvoření krajských tělovýchovných (tj. i turistických) složek roku 1971

² Dnes pod hladinou Štěchovické přehrady.

³ Zdroj Učební texty pro značkáře, díl M, Vývoj turistického značení u nás a značení turistických tras ve většině evropských zemí. KČT. 2012. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znackari/UT-M.pdf>, str. 2

a návrat k původnímu systému: začátkem 70. let v rámci České tělovýchovné organizace a Českého svazu turistů, od roku 1974 v rámci České organizace ČSTV a Svazu turistiky ČSTV.

Po roce 1990 se Klub českých turistů jako plně samostatná organizace včlenil do Českého svazu tělesné výchovy, který v roce 1997 z důvodů rozporů ve financování značení opustil a stal se zcela samostatnou turistickou organizací. Značení je od té doby financováno ze státních prostředků pro cestovní ruch Ministerstvem pro místní rozvoj ČR a později přibližně ve stejné celkové výši i jednotlivými kraji.

Bylo zachováno ústřední řízení značení, na úrovni Ústředního výboru KČT vznikla Rada značení (RZ). Byla zřízena Sekce pěšího a lyžařského značení přejmenovaná později na Sekci turistického značení (STZ). Na úrovni Oblastních výborů KČT byly vytvořeny Krajské komise značení (KKZ), jež byly později přizpůsobeny nově vytvořenému krajskému zřízení. Vlastní značkářskou činnost v terénu zajišťovaly původně Okresní značkářské komise (OZK), později přejmenované na Oblastní značkářské komise (OZK).

K stávající právní úpravě v ČR

Turistickým značením se ve smyslu ČSN⁴ 01 8025 rozumí turistický informační systém, poskytující informace při pohybu po stanovených trasách v terénu i na území sídelních celků zpravidla v období bez sněhové pokrývky. Toto značení rovněž umožňuje průchod zvláště chráněnými částmi přírody a dalšími chráněnými oblastmi. Značení přispívá k rozvoji turistiky a tím i tělesné zdatnosti občanů a jejich kulturní úrovni.⁵

Turistické značení je chráněno již dnes, dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, se přestupku dopustí ten, *kdo úmyslně zničí, poškodí, znečistí nebo neoprávněně odstraní, zamění, pozmění, zakryje nebo přemístí turistickou značku nebo jiné orientační označení* a může mu být za to uložena pokuta až do výše 3 000 Kč. I dle již schváleného zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, který má nabýt účinnosti k 1. červenci 2017, se fyzická osoba, *kteřá úmyslně zničí, poškodí, znečistí nebo neoprávněně odstraní, zamění, pozmění, zakryje nebo přemístí turistickou značku nebo jiné orientační označení*, dopustí přestupku a bude jí možno za něj uložit pokutu do 5 000 Kč. Nově je zařazen také přestupek právnické nebo podnikající fyzické osoby *spočívající ve zničení, poškození, znečistění nebo neoprávněném odstranění, zaměnění, pozměnění, zakrytí nebo přemístění turistické*

⁴ České technické normy samy o sobě nejsou právně závazné.

⁵ Učební texty pro značkáře, díl M, Vývoj turistického značení u nás a značení turistických tras ve většině evropských zemí. KČT. 2012. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znackari/UT-M.pdf>, úvod

značky nebo jiného orientačního označení, za který rovněž bude moci být uložena pokuta do výše 5 000 Kč.

Dne 9. 11. 2007 byl Klubu českých turistů udělen Úřadem pro harmonizaci ve vnitřním trhu EU v Alicante (nyní Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví) certifikát pro průmyslový vzor turistického značení.

Klub českých turistů v roce 2004 uzavřel dohodu o vzájemné spolupráci s ministerstvem životního prostředí, již předtím uzavřel obdobnou dohodu se správami národních parků České Švýcarsko, Šumava a Krkonoše a dohodu o spolupráci při značkování turistických cest v chráněných územích. Tato spolupráce pokračuje např. v rámci přípravy CHKO Brdy.⁶

V sekundární legislativě, kterou se zřizují např. ptačí oblasti, přírodní rezervace, přírodní památky, jsou turistické trasy často zmiňovány. Tak např. v nařízení vlády ze dne 15. prosince 2004, kterým se vymezuje Ptačí oblast Hostýnské vrchy, je vytyčování nových turistických stezek vymezeno jako činnost, ke které je potřeba souhlas orgánu ochrany přírody. Taková úprava je velmi častá. Dále v různých rezervacích bývá prostřednictvím vyhlášek povolována určitá činnost, jakou je právě vstup po vyznačených turistických trasách. Pomocí míst, kudy vedou značené turistické stezky, také bývají vymezena území místní ochrany přírody a krajiny.

Činnost Klubu českých turistů je financována ministerstvem pro místní rozvoj v rámci neinvestičních dotací (7 600 tis. Kč v roce 2014). Ze zprávy o činnosti Rady značení KČT a jejích sekcí za období leden až listopad 2015 vyplývá, že v roce 2015 získala dotaci od MMR ČR ve výši 7,6 mil. Kč a dále dotace od krajských úřadů.⁷

Ohledně turistického značení samozřejmě existuje i dvoustranná a vícestranná spolupráce mezi státy. Dvoustranná spolupráce mezi Českou republikou a sousedními státy probíhá zejména na základě mezivládních dohod států; základem pro spolupráci s Polskem byla Úmluva vlád z roku 1959, s Německem zejména díky Dohodě o malém pohraničním styku. S Německem byla na základě článku 3 odst. 1 Dohody mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o malém pohraničním styku na turistických stezkách a v turistických zónách a o překračování hranic ve zvláštních případech ze dne 3. listopadu 1994, vyhlášené pod č. 237/1994 Sb., výměnou nót ze dne 15. a 30. prosince 1994

⁶ AOPK ČR společně s Úřadem vojenského újezdu připravila návrh tras, ten byl předjednan s obcemi a v návaznosti na CHKO Brdy upřesněn. Poté byl předán KČT, který sít zpřesňuje, poté jej předloží ke konečnému schválení obcím a vlastníkům cest a následně podá žádost o udělení souhlasu v souladu s bližšími ochrannými podmínkami CHKO Brdy. Zdroj Fišer, B., Obermajer, J. Chráněná krajinná oblast Brdy, Ochrana přírody 1/2016.

⁷ Podrobnosti viz Učební texty pro značkáře, díl M, Vývoj turistického značení u nás a značení turistických tras ve většině evropských zemí. KČT. 2012. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znackari/UT-M.pdf>, str. 9

sjednána vládní dohoda o zřízení turistických stezek protínajících státní hranice. Dále bylo v roce 2003 sjednáno Ujednání mezi vládou České republiky a vládou Spolkové republiky Německo o zřízení a rozšíření turistických stezek protínajících státní hranice. Klub českých turistů je rovněž zapojen do mezinárodní spolupráce – je členem Evropské asociace turistických klubů (EATK) od roku 1993. Evropská asociace turistických klubů vydala obecné zásady pro značení turistických stezek, které se týkají zejména zajištění viditelnosti značení.⁸

Komparativní část

Následující komparativní část se snaží stručně představit, zda je v některé evropské zemi právní úprava opravňující vstup pro značkáře provádějící značkářskou činnost, popřípadě povinnost strpět umístění takového značení. V evropských zemích se obecně používají různé styly značení, v některých zemích není značení tak sjednocené a rozšířené jako v České republice. Způsoby pěšího značení v Evropě je obecně možno rozdělit do několika skupin. V zásadě ve střední a východní Evropě včetně východu Německa a České republiky se používá většinou třípásové značení, v zemích jihozápadní Evropy a Beneluxu se používá nejčastěji dvoupásové značení, v některých zemích jako je západ Německa se používá hlavně tvarové značení. Do této skupiny se někdy řadí státy severozápadní Evropy, někdy se uvádí, že tam existuje systém zcela zvláštního značení. Další skupinou jsou státy jihovýchodní Evropy.⁹

V roce 1987 se v Hermsdorfu (v tehdejším NDR) konala porada značkářských pracovníků z východoevropských států, která připravila na základě československého materiálu návrh na sjednocení značkářské symboliky pro mezinárodní konferenci o turistice v Moskvě. Tato konference přijala československý materiál jako materiál metodický a usnesla se, že jednotlivé státy budou podle něho zavádět sjednocování v etapách a to podle svých, zejména ekonomických, možností. Uvedený materiál byl v Československu vydán jako československá státní norma pod označením ČSN 01 8025 Turistické značení.¹⁰ Nejen z tohoto pramení podobná právní úprava jako v České republice na Slovensku a Polsku; proto jsou tyto země představeny jako první. Dále jsou představeny zbývající

⁸ General Principles For Signing and Marking Footpaths, Dostupné zde: http://www.era-ewv-ferp.com/fileadmin/user_upload/dokumenter/Walking_in_Europe/Waymarking_in_Europe/General_principles__waymarking.pdf

⁹ Pro více info o podobě značek viz zde: Waymarking in Europe // 2013. Evropská asociace turistických klubů. 2013. Dostupné z: http://www.era-ewv-ferp.com/fileadmin/_migrated/content_uploads/ENG_WAYMARKING_2013_web.pdf

¹⁰ Učební texty pro značkáře, díl M, Vývoj turistického značení u nás a značení turistických tras ve většině evropských zemí. KČT. 2012. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znackari/UT-M.pdf>, str. 20-21.

sousední země, zejména Německo, kde nalezneme inspirativní právní úpravu. Poté jsou popsány úpravy v některých vybraných evropských zemích.

Slovensko

Na Slovensku lze pozorovat celkem obdobný vývoj jako v České republice. Na Slovensku však hned od počátku povolovaly vyznačení nových tras županské úřady a to na základě návrhu místního odboru nebo ústředí Klubu československých turistů (KČST), tím byla zajištěna potřebná jednotnost značení. V poválečném období na Slovensku vznikl Klub slovenských turistů a lyžařů (KSTL), poté značení probíhalo v rámci Československého svazu tělesné výchovy.

Nyní je značení v gesci Klubu slovenských turistů. I na Slovensku je státní norma STN 01 8025 Turistické značení, která kromě jiného určuje druhy značek, tvar, velikost, barvu, atp. Tato norma rovněž není právně závazná.

I na Slovensku existuje přestupek úmyslného zničení, poškození, znečištění anebo neoprávněného odstranění, zaměnění, pozměnění, zakrytí nebo přemístění turistické značky anebo jiného orientačního označení. Za tento přestupek může být uložena pokuta až 300 EUR dle § 47 *Zákona č. 372/1990 Zb., Zákon Slovenskej národnej rady o priestupkoch*.

Polsko

V Polsku existuje podobné značení turistických tras jako v České republice. Značení turistických tras na celém území Polska zajišťuje turistický klub *Polskie towarzystwo turystyczno-krajoznawcze (PTTK)*. Dle polského přestupkového zákona (*Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczen, Dz. U. 1971 Nr 12 poz. 114*) se přestupku dopustí ten, kdo úmyslně zničí, poškodí, odstraní nebo umístí turistickou značku (§ 85 odst. 2). Dle polského přestupkového zákona může být za takový přestupek uložena pokuta či odnětí svobody. Rovněž může být uloženo zaplatit náhradu škody či uvést věc do původního stavu.

Jinak není turistické značení specificky upraveno zvláštním zákonem. Polský turistický klub vydal pravidla pro turistické značení. V současné době ministerstvo sportu a turismu připravuje inventář turistických tras. Ministerstvo rovněž zvažuje možnost přípravy speciálního zákona upravujícího turistické značení, zejména třídění tras, jejich označování a bezpečnost, atp. Financování provádění a obnovy turistického značení je zajišťováno zejména prostředky ministerstva sportu a turismu. Je uvedeno, že částka vyhrazená na turistické trasy činila v roce 2015 500 000 zlotých a v roce 2016 800 000 zlotých (přibližně asi 180 000 EUR).

Německo

V Německu není problematika turistického značení upravena na centrální úrovni, ale může být upravena jednotlivými zeměmi. I způsoby značení, používané jednotlivými turistickými organizacemi v různých částech Německa, jsou rozdílné. Většina těchto turistických organizací je však sjednocena ve *Verband deutscher Gebirgs- und Wandervereine e.V.* (Svaz německých horských a turistických spolků). Tento svaz vydal jednotná rámcová pravidla pro značení turistických tras, která sice neřeší používání jednotlivých značkových symbolů, ale pouze upravují jejich umístování na turistických značených trasách tak, aby byly pro uživatele spolehlivě sledovatelné. Se značně rozdílnými způsoby značení se setkáváme především v západních zemích SRN, zatímco v zemích bývalé NDR jsou způsoby značení více méně sjednoceny. Režim povolování značení úřady je upraven na úrovni jednotlivých zemí – nejčastěji např. v lesních zákonech. Taková povolení pak zpravidla mají pouze místně omezený účinek. Povolení ke značení turistických cest je v Německu udělováno místně příslušnými vyššími úřady pro krajinu. V zásadě jsou oprávněny větší turistické spolky. Navzdory paušálnímu zmocnění musí v každém jednotlivém případě předložit úřadu detailní značení dané cesty. Kromě soukromoprávní ochrany dle občanského zákoníku¹¹ a trestněprávní ochrany dle trestního zákoníku¹² existuje ještě správněprávní ochrana – např. právě v Severním Porýní – Vestfálsku nebo v Sasku. Financování turistického značení není upraveno právním předpisem. Turistické kluby však jako organizace přispívající k ochraně přírody a krajiny dostávají státní příspěvky, čímž stát nepřímo financuje i turistické značení.

Právní úprava v Severním Porýní – Vestfálsku

V Severním Porýní-Vestfálsku je značení tras zmíněno již v zákoně o krajině (*Landschaftsgezetz – LG*) – konkrétně v § 59, kde je stanoveno, že:

§ 59: Turistické značení

Odst. 1: Vlastníci a oprávnění uživatelé mají povinnost strpět turistické značení prováděné k tomu oprávněnými organizacemi.

Odst. 2: Oprávnění k takovému značení udělují vyšší krajinné úřady (höheren Landschaftsbehörde).

Odst. 3: Podrobnosti upravují nejvyšší krajinné úřady po konzultaci s příslušnými výbory zemského parlamentu prostřednictvím vyhlášky. Mohou stanovit, jaké značky mohou být používány.

¹¹ § 823 občanského zákoníku – *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*: odpovědnost za škodu

¹² § 303 trestního zákoníku – *Strafgesetzbuch (StGB)*: neoprávněné zničení či poškození cizí věci

Toto je pak rozvedeno v prováděcím předpisu k zákonu o krajině (*Verordnung zur Durchführung des Landschaftsgesetzes – DVO-LG*). § 19 tohoto prováděcího předpisu stanoví, kdo má pravomoc ke značení:

§ 19: Oprávnění ke značení

Odst. 1: Oprávnění ke značení turistických tras dle § 59 odst. 2 zákona o krajině je udělováno pro určité území. Pro každé území může být oprávněna pouze jedna organizace. Ta má být v kontaktu ve všech důležitých záležitostech s jinými místními turistickými organizacemi. Toto povolení však může být uděleno i jiné organizaci, ta se však o vedení tras dohodne s místně příslušnou organizací.

Odst. 2: S udělením povolení je příslušná organizace povinna se před stanovením nových turistických tras nebo změnou stávajících tras dohodnout s vlastníky a držiteli dotčených nemovitostí a jejich sdruženími, obcemi a sdruženími obcí, správami parků, krajinými úřady, a pokud se jedná o les, úřadem pro les... Pokud je dotčeno více než 50 vlastníků či držitelů pozemků, může být o přípravě konzultací vyrozuměno prostřednictvím veřejné informace. Dotčeným vlastníkům a držitelům musí být umožněno vyjádřit se a vznést připomínky.

§ 20 prováděcího předpisu stanoví, jaké značky mohou být k turistickému značení používány:

§ 20: Značky

Odst. 1: Pro turistické značení mají být použity pouze značky uvedené v příloze 4 této vyhlášky. Vyšší úřady ochrany krajiny mohou pro případné trasy povolit jiné značení. Povolení a jiné značky jsou vyhlášeny v úředním věstníku místního úřadu. Orientační značky ve smyslu § 18 odst. 1 č. 2 mohou být umístěny pouze na rozcestích a jiných významných bodech.

Odst. 2: Odstavec jedna se nevztahuje na značení v lázeňských obvodech a pro lyžařské trasy.

§ 18 prováděcího předpisu pak stanoví klíčovou povinnost strpět:

§ 18: Rozsah povinnosti strpět

Odst. 1: Povinnost strpět podle § 59 odst. 1 zákona o krajině je omezena na:

- 1. V příloze 4 k této vyhlášce stanovené značky, pokud jsou nabarveny či připevněny;*
- 2. Orientační znamení (cedulky) do velikosti 30 * 40 cm a*
- 3. Značky pro značení turistických tras v lázeňských oblastech a pro značení lyžařských tras pokud jsou připevněny nebo nabarveny.*

Orientační cedulky mohou být připevněny ke stromům pouze hliníkovými hřebíky.

Odst. 2: Značení turistických tras v rámci odstavce 1 nesmí vést k poškození nebo zohyzdění budov nebo poškození stromů a dalších objektů. Upevnění značky nebo orientační cedulky nebrání hospodářskému využití nebo jinému zamýšlenému využití objektu.

Tento předpis rovněž stanoví, že kdo úmyslně nebo z nedbalosti odstraní nebo poškodí legálně umístěnou značku, dopustí se správního deliktu ve smyslu § 70 odst. 1 zákona o krajině. Za takový delikt může být v zásadě uložena pokuta až do výše 50 tisíc EUR.

Příloha č. 4 vyhlášky obsahuje přípustné turistické značky.

weißes Liegekreuz, nur für Hauptwanderwege (HW)

weiße Raute, nur für Bezirkswanderwege

Výše je ukázka jednoduchých značení, první značka se používá pro hlavní turistické stezky, druhá pro regionální turistické stezky. Používají se ale i složitější značky, např. na obrázku níže je jako první zobrazena značka používaná pro tzv. Svatojakubskou stezku.

Jacobspilgerweg (stilisierte Jacobsmuschel, gelb auf blauem Grund)
žlutý symbol na modrém podkladu

Rheinsteig (weißes Zeichen auf blauem Grund)
bílý symbol na modrém podkladu

Právní úprava v Sasku

Dle saského zákona o lesích (*Waldgesetz für den Freistaat Sachsen – Sächs WaldG*) se dopustí přestupku ten, kdo úmyslně nebo z nedbalosti zničí, poškodí, odstraní, upraví, atp. turistickou značku (§ 52 zákona). Pokuta za tento přestupek může být uložena až do výše 2 500 EUR, v případě zvláště těžkých případů až do výše 10 000 EUR.

Rakousko

V Rakousku se turistické značení liší podle spolkové země i regionu. Značením pěších cest se zabývá řada organizací, takže často toto značení není prováděno zcela jednotným způsobem. Z iniciativy zemských orgánů se v současné době uplatňují zvláště v alpském regionu snahy jak o sjednocení značení, tak zejména o jednotné zavedení obdobných směrůvek, které se nyní používají ve Švýcarsku.¹³ Pravomoc právní úpravy a správy turistických tratí spadá do kompetencí jednotlivých zemí. Od roku 1990 je na doporučení Rakouského alpského klubu (*Österreichischer Alpenverein*) používáno ve všech spolkových zemích stejné značení (třípásový pruh – červená, bílá, červená). Na úrovni zemí je problematika nejčastěji upravena v rámci turistických zákonů, někdy bývá upraveno, kdo je oprávněn provádět turistické značení, atp.

Dánsko

V Dánsku není speciální legislativa, která by upravovala turistické trasy a jejich značení. Není ani stanoven správní delikt poškození turistické značky; její poškození by však šlo podřadit pod skutek zničení nebo poškození cizího majetku klasifikovaného trestním zákoníkem. Turistické cesty jsou financovány vlastníkem pozemku, někdy ve spolupráci s obcí, státem nebo jiným sponzorem. Záleží na tom, kdo má pod správou oblast, kde jsou turistické trasy zřizovány. Dánská agentura ochrany přírody má pod svojí správou oblast asi 200 000 hektarů lesa a přírodních rezervací a má svoji vlastní metodiku tvoření a značení turistických tras. I někteří další správci označují turistické trasy dle metodiky dánské agentury ochrany přírody (*Danish Nature Agency*).

Estonsko

Ani v Estonsku není turistické značení specificky upraveno legislativou. Poškození nebo zničení turistické značky by mohlo být dle estonského trestního práva přečinem. Estonský trestní zákoník pracuje s přečinem poškození cizího majetku malé hodnoty, za který hrozí pokuta do výše 300 pokutových bodů nebo detence. Pokud takový přečin spáchá právnická osoba, může být uložena pokuta do výše 3 200 EUR.

Finsko

Ve Finsku není turistické značení upraveno právními předpisy. Nicméně asociace *Metsähallitus*, která pracuje pod ministerstvem pro zemědělství a lesnictví

¹³ Učební texty pro značkaře, díl M, Vývoj turistického značení u nás a značení turistických tras ve většině evropských zemí. KČT. 2012. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znackari/UT-M.pdf>, str. 38

a ministerstvem pro životní prostředí a která má v kompetenci kromě jiného i správu národních parků a dalších přírodních rezervací, divočiny, turistických tras, ochranu druhů a stanovišť a turistiku, lov a rybolov, vydala několik doporučení. Zničení turistické značky může být ve Finsku klasifikováno jako obecný trestný čin poškození podle finského trestního zákoníku. Financování provádění turistického značení je zajišťováno z několika zdrojů:

- Stát a obce financují turistické trasy, které jsou využívány ke sportu a k venkovním aktivitám.
- Regionální rady financují projekty, které podporují regionální rozvoj.
- Centra pro ekonomický rozvoj, dopravu a životní prostředí podporují investice do zaměstnanosti.

Francie

Turistické značky ani turistické značení nejsou ve Francii nijak souhrnně upraveny v právních předpisech. Organizace, které značení provádějí, musí být dohodnuty s vlastníkem cest (v případě silnic stát a samosprávné celky). Ve Francii existují dvě kategorie turistického značení:

- **Značení velkých turistických tras**

Toto značení se dělí na tzv. malé a velké turistické cesty (GR, PR) – tyto značky jsou značeny v pravidelných intervalech na kamenech, stromech, aj. Toto značení provádí zejména dobrovolníci francouzské federace chodců, která má místní orgány. Tyto trasy jsou také vyznačeny v mapách. Dále se na tomto značení podílí i jiné organizace – např.: národní úřad pro lesy (pod ministerstvem zemědělství), národní parky, regionální parky (pod státem, regionem, aj.).

- **Jiné značení**

Kromě turistických tras jsou ve Francii používány i jiné značky pro turisty – značky značící vzdálenosti chůze (zejména v regionálních parcích) nebo značky sledující určité produkty (typicky vinné trasy, které většinou spravují regiony ve spolupráci s výrobci).

V případě poškození nebo zničení značky se použije obecných ustanovení – pokud je škoda na nemovitosti, která je veřejným majetkem, připadá v úvahu administrativněprávní či trestněprávní postih, v případě soukromého vlastníka pozemku připadá v úvahu trestněprávní postih. Účastníkem řízení může být organizace, která provedla značení.

Turistické značení může být prováděno buď přímo státem, regionem, apod., které toto značení také financují. Značení je rovněž prováděno asociacemi, jako je např. francouzská federace chodců, a jsou jako veřejně prospěšné podporovány. Tyto organizace jsou podporovány více ministerstvy majícími v gesci podporu sportu, turistiky, udržitelného rozvoje, atp.

Chorvatsko

V Chorvatsku není problematika značení turistických cest upravena zákonnými ani podzákonnými předpisy, dokonce tyto značky nejsou ani chráněny správním právem – jejich poškození nebo zničení není přestupkem. Komisí pro horské cesty, která spadá pod Chorvatskou horskou asociaci, byla v roce 1995 vydána určitá pravidla, vedoucí ke sjednocení značení. Financování je podporováno státem – zejména ministerstvem zemědělství v rámci tvorby tematických tras a ze zdrojů programu pro rozvoj venkova v letech 2014–2020.

Lotyšsko

V Lotyšsku není speciální právní úprava upravující turistické značení. Nicméně nestátní Lotyšská turistická asociace, která sdružuje vlastníky horských a venkovských ubytovacích zařízení a další, vydala doporučení. Není upraven ani správní delikt zničení či poškození turistické značky.

Nizozemsko

V Nizozemsku lze předpisy, které se týkají přímo označování turistických tras, najít na úrovni obcí či regionů, a proto se od sebe různě liší. Na celostátní úrovni je upraveno pouze označení stezky pro pěší dle předpisů o silniční dopravě. Turistické značky nejsou nijak zvlášť chráněny, ale samozřejmě v případě jejich poškození může nastoupit soukromoprávní odpovědnost za škodu. Turistické značení však může být financováno veřejnými finančními prostředky – např. v rámci grantu ministerstva pro infrastrukturu a životní prostředí nebo turistickou kanceláří v rámci podpory turismu.

Portugalsko

V Portugalsku se o značení turistických tras stará Federace kempování a horolezectví Portugalska. Byla vydána pravidla pro pěší trasy, která upravují turistické značení. Financování turistického značení mohou provádět obce či regiony v rámci podpory turismu.

Rumunsko

V Rumunsku spadá problematika turistického značení do rozhodnutí vlády č. 77/2003 o opatřeních k prevenci nehod v horách a o organizaci horské záchranné služby. Dle tohoto rozhodnutí (čl. 34) je finanční a materiální podpora nezbytná k zřízení a správě horských turistických cest zajištěna úřady obcí a regionů. Zároveň je určeno, co se rozumí nezbytnou správou cest (čištění, oprava

značek, atp.)¹⁴. V tomto rozhodnutí jsou rovněž stanoveny správní delikty; deliktu se dopustí ten, kdo nedodrží povinnosti stanovené rozhodnutím.

Řecko

Ředitelství pro lesy, které spadá pod ministerstvo životního prostředí, energetiky a změny klimatu, v současné době podalo návrh ministerského rozhodnutí na ministerstvo životního prostředí, energetiky a změny klimatu, k určení technické specifikace značení a údržby horských turistických cest. Návrh ministerského rozhodnutí je ve stádiu konzultací. Nyní je k vydávání doporučení ohledně turistických cest odpovědné ředitelství pro lesy. Na správě turistických cest se podílí také obce, turistické asociace, apod. Určité správní delikty jsou stanoveny lesním zákonem.

Spojené království

V legislativě Spojeného království se turistické cesty vyskytují jako práva cesty „*rights of way*“, která jsou upravena v §27 zákona o venkově z roku 1968 (*the Countryside Act 1968*). V tomto ustanovení je stanoveno, že místní orgány musí označit, kde cesta opouští zpevněnou cestu a v dalších místech, kde je značka zapotřebí, aby trasa mohla být sledována. Značka rovněž musí upravovat, kdo má toto právo cesty. Před upevněním značky je místní samospráva povinna konzultovat s majitelem pozemku. Mohou být umístěny i doplňující informace, jako je vzdálenost, apod. Takové značení je pak chráněno zákonem o dálnicích z roku 1980 (*Highways Act 1980*), kde je stanoveno, že je přestupkem zničit nebo poškodit značení. Za takový přestupek je ukládána pokuta (nepřevyšující 50 liber). Je také upraven přestupek neoprávněného umístění značky. Financování značení je prováděno tak, že národní vláda poskytuje prostředky místním orgánům. Místní orgány také mohou navýšit prostředky, např. prostřednictvím výběru místních daní. O financování rozhoduje místní správa. Národní vláda poskytuje finanční prostředky na správu některých vybraných tras, jako jsou např. tzv. národní trasy, což jsou dálkové trasy o celkové délce asi 4 000 km v Anglii a Walesu. Dále turistické asociace mohou poskytovat podpůrné značení, jako jsou barevné směrovky tak, aby podpořily jistotu turistů. Značení je tedy prováděno jednak místní samosprávou, jednak správou národního parku.

§ 27 zákona o venkově z roku 1968 v pozdějším znění (*the Countryside Act 1968*):

§ 27 Značení pěších tras a tras pro jízdu na koni

¹⁴ Konkrétně je uvedeno, že každé jaro mají být doplněny a nahrazeny sloupky, šipky, nápisy, značky a znamení, které byly poškozeny, zničeny nebo jinak narušeny. Dále je obsaženo ustanovení o označení lavinových nebezpečí.

Odst. 1: Orgán silniční správy (dále jako příslušný orgán – pozn. autorky), po konzultaci s majitelem nebo držitelem dotčeného pozemku, má právo zřizovat a udržovat značky podél pěší cesty, cesty pro jízdu na koni či cesty (dále jen cesta), pro kterou je příslušným orgánem.

Odst. 2: S výhradou odstavce 3 v každém případě, kde cesta zanechává zpevněných silnic, příslušný orgán má v souladu se svojí pravomocí dle odstavce 1 zřídit a udržovat značení:

a) indikující, že cesta je veřejná cesta

b) ukazující, pokud to orgán považuje za vhodné, kam cesta vede a dále vzdálenost do takového místa či takových míst.

Odst. 3: Příslušný orgán nemusí zřídit značku dle odstavce 2 na konkrétním místě, pokud příslušný orgán po konzultaci s radou farnosti, ve které je místo situováno, nebo s předsedou farnosti tam, kde nemají radu farnosti, jsou přesvědčeni, že to není nutné a souhlasí s tím.

Odst. 4: Povinností příslušného orgánu dle odstavce 1 je také zřídit takové značení, které by podle příslušného orgánu mělo pomoci osobám neobeznámeným s místem tak, aby byly schopny sledovat směr cesty.

Odst. 5: Se souhlasem příslušného orgánu může každá osoba zřídit či udržovat značení podél cesty.

Odst. 6: Sekce 131(2) zákona o dálnicích z roku 1980 (zničení či poškození dopravní značky) se vztahuje i na značky zřízené podél pěších cest na základě této části, stejně jako se vztahuje na dopravní značky umístěné na dálnici nebo v její blízkosti.

Odstavce 7 a 8 obsahují bližší definice. §30 zákona o venkově se pak vztahuje na právo řídit jízdní kolo na cestách určených pro jízdu na koni.

§ 131(2) zákona o dálnicích z roku 1980 (the Highways Act 1980):

§ 131(2) Pokud osoba bez oprávnění příslušného orgánu nebo bez důvodu strhne nebo zničí dopravní značení umístěné na dálnici, nebo milník nebo směrovku takto umístěnou, dopustí se přestupku, je ale obranou v řízení o tomto přestupku, pokud značka byla umístěna neoprávněně.

§ 131(3) Osobě, která se dopustila takového přestupku, může být uložena pokuta nepřesahující £20, nebo v případě druhého či dalšího spáchání přestupku dle tohoto oddílu pokuta nepřesahující £50.

Přestupek neoprávněného umístění značky je upraven v § 132 zákona o dálnicích:

§ 132 Neoprávněné značky na dálnicích

Odst. 1: Osoba, která bez souhlasu příslušného orgánu nebo bez oprávnění na základě zákona nebo bez rozumného ospravedlnění nakreslí nebo jinak zřídí či připevní obrázek, písmeno, značku nebo jiné značení na povrch dálnice nebo na strom, objekt nebo díla na dálnici, se dopustí přestupku a může jí být uložena pokuta nepřevyšující £100 a v případě opětovného spáchání nepřesahující £200.

Taková značka může být odstraněna příslušným orgánem.

Anglie a Wales

Tato práva cesty se v Anglii a Walesu mohou vykonávat pouze na veřejně přístupných cestách. Dále je možný vstup na soukromé cesty se souhlasem majitele, nicméně jeho souhlas může být kdykoliv odvolán.

Skotsko

Ve Skotsku, ačkoliv se práva cesty vztahují na většinu pozemků, je méně značených cest než v Anglii a Walesu. Podle Skotského zákona o pozemkové reformě z roku 2003 (*Land Reform (Scotland) Act 2003*) měly místní orgány a orgány národního parku zmapovat nejdůležitější cesty, tyto plány však ještě nebyly dokončeny. Zákon rovněž obsahuje povinnost udržovat tyto nejdůležitější cesty, nicméně povinnost či právo značení není upraveno. Stěžejní je to, že zákon upravuje právo vstupu resp. přechodu přes území pro rekreační účely, vzdělávací účely, atd. Tato práva musí být vykonávána zodpovědně. Naproti tomu vlastník pozemku nesmí za účelem zabránění vstupu osobám oprávněným ke vstupu umístit takové značení.

Španělsko

Ve Španělsku se pěší značené trasy dělí na dálkové (GR), regionální (PR), místní (SL) a další, např. evropské. Tyto jsou ve Španělsku chráněny právem duševního vlastnictví (úřadem pro ochranné známky a patenty). Značkování turistických tras ve Španělsku provádí Španělská federace horských sportů a lezeckví (*La Federación Española de Deportes de Montaña y Escalada – FEDME*), která je neziskovou organizací. Právní úprava turistických tras spadá v zásadě do kompetencí autonomních oblastí. Výjimečně je v rámci právní úpravy národních parků nebo jiných chráněných oblastí také upraven systém cest v parku, atp. Právní úprava na úrovni autonomních oblastí týkající se této problematiky existuje jen v některých autonomních oblastech – např. v Baskicku, Asturias, La Rioja.

Baskicko

V Baskicku je problematika upravena vyhláškou č. 79/1996 z 16. dubna o turistice (*Decreto 16/1.996 de 16 de abril, sobre ordenación y normalización del*

senderismo en la Comunidad Autónoma del País Vasco). Vyhláška klasifikuje pěší túry na a) velké túry (*Grandes Recorridos* – GR) a b) malé túry (*Pegueños Recorridos* – PR). Velké túry trvají několik dní a přesahují 50 km. Malé túry jsou dosažitelné v rámci jednoho dne a nepřesahují 50 km. V rámci těchto dvou základních kategorií se ještě rozlišují další (př. okružní trasy). Článek 5 vyhlášky upravuje kompetence. K udržování tras jsou oprávněny místní turistické organizace. Zřízení turistické stezky může být provedeno jak soukromou osobou, tak orgánem veřejné správy. V projektu zřízení trasy má být i program financování zřízení a údržby. Vyhláška se podrobně věnuje procesu schvalování stezky. V závěru je upraveno financování tras. To je v zásadě prováděno zřizovatelem trasy, ale existují modifikace u tzv. baskické sítě tras.

Asturias

V Asturias je problematika upravena vyhláškou č. 59/1998 z 9. října týkající se turismu a systémů značení turistických tras (*Decreto 59/1998, de 9 de octubre, de la Consejería de Cultura del Principado de Asturias, de ordenación del senderismo en el Principado de Asturias*). Tato vyhláška upravuje typy cest, pravomoci, předkládání žádostí o zřízení cest; přílohy stanoví, jaké náležitosti musí být předloženy v jednotlivých případech.

La Rioja

V La Rioja platí vyhláška č. 64/1998 ze dne 20. listopadu o turistice (*decreto 64/1998, de 20 de noviembre, por el que se regula la realización de senderos y su uso público en el medio natural de la Comunidad Autónoma de La Rioja*). Tato vyhláška upravuje povolování značených tras v přírodě, to provádí místní úřady.

V La Rioja dále platí zákon č. 5/2003 z 26. března o síti zelených turistických tras (*Ley 5/2003, de 26 de marzo, reguladora de La Red de Itinerarios Verdes de La Rioja*), který upravuje vyhlásování, zřizování, používání, údržbu a ochranu integrované struktury sítě zelených tras La Rioja. Článek 27 adresuje značení, je stanoveno, že značení tras má být prováděno v souladu se zvláštními normami pro značení.

Švédsko

Ve Švédsku není specifická právní úprava označování turistických či lyžařských tras. Nicméně pokud jde o turistické značení v národních parcích a přírodních rezervacích, o tom rozhoduje stát. Pokud však jde o pozemek, který nespadá do výše uvedených kategorií a je v soukromém vlastnictví, vlastník se může rozhodnout ohledně turistického značení. Nicméně platí svoboda vstupu, sběru lesního ovoce a hub, atp. na cizí pozemek. Toto právo je právem zvykovým, které říká, že člověk může navštívit pozemek druhého, pokud tam nijak neškodí či neruší. Toto právo se

nazývá „právo všech lidí“ a „povinnosti všech lidí“ (*allemansträtten*). V chráněných oblastech musí značení splňovat standardy SIS 03 15 22 (švédská technická norma týkající se sportu a venkovní rekreace). Pokud obec nebo jiný místní orgán hrubě zanedbal nebo např. vyznačil cestu nebezpečným způsobem, může být potrestán pokutou. Ohledně tras pro motocykly rozhoduje švédská agentura ochrany přírody. Švédská agentura ochrany přírody také vydává pokyny ohledně turistického značení ve Švédsku (např. letní trasy jsou značeny oranžově, v horách se používají tzv. mohyly (v ČR známé jako mužik – uměle vytvořené značky z kamenů); zimní trasy jsou značeny červeně, nebo křížkem; existují i jiné speciální značky). Některé speciální značky na začátku či na konci tras nebo i podél nich jsou chráněny ochrannou známkou (např. tzv. poutní cesta – *Pilgrimsleden*). Pokud se trasa částečně kryje se silnicí, musí být k jejímu značení vydáno povolení dopravního úřadu.

Pokud někdo zničí značení na soukromém pozemku nebo na pozemku státu, dopustí se vandalismu, který je trestným činem. Bude se aplikovat obecný trestný čin vandalismu. Ale pokud někdo zničí značení na soukromém pozemku, které tam umístil vlastník bez spolupráce s orgánem státní správy či samosprávy, nebude se jednat o trestný čin (nastupovala by občanskoprávní odpovědnost).

Stát podporuje turistické značení prostřednictvím obcí, které rozhodují o plánování a údržbě tratí a dále prostřednictvím švédské agentury pro ochranu přírody, která vyčleňuje finanční prostředky pro údržbu kromě jiného i turistických tras. Stát rovněž financuje švédskou turistickou asociaci, např. v roce 2016 získala tato asociace prostředky na renovaci tzv. královské trasy (*Kungsleden*). Dále se na financování podílejí obce, místní turistické kanceláře, kluby, soukromé asociace, atp. Např. trasa „10 jezer“ (*10 sjöars led*) byla vybudována jako soukromá iniciativa, nyní ji financuje i švédská turistická asociace a obce. Financování turistických tratí samozřejmě zahrnuje i opravu mostů, stavbu přístřešků, atp. Je uvedeno, že pro údržbu tratí, které náleží státu v horských oblastech, je potřeba rozpočet asi 13 milionů EUR k opravě tras a k udržení tras v dobré kondici. Tyto prostředky poskytuje stát ze státního rozpočtu.

Ukrajina

Na Ukrajině bylo v 30. letech 20. století, kdy byla Zakarpatská Ukrajina součástí ČSR, vyznačeno Klubem českých turistů několik tras. Od roku 2007 jsou v Zakarpatské oblasti značeny turistické cesty dle českých zvyklostí díky financování vládou České republiky, v roce 2010 a 2011 z prostředků Česko-polského fóra. Dále na Krymu bylo Ministerstvem zahraničních věcí České republiky v roce 2011 finančně podporováno značení turistických tras.

Závěr

Co se týče přestupků, určité přestupky jsou již obsaženy v našem platném právním řádu. Není však stanoven přestupek neoprávněného umístění značky. Takový přestupek nalezneme v Polsku či Spojeném království. V jiných zemích není neoprávněné umístění turistické značky speciálním přestupkem. Poměrně častá je ale obdobná úprava jako v České republice, tedy zejména možnost sankce za poškození nebo zničení umístěné turistické značky. V některých evropských zemích patří úprava této problematiky do kompetencí zemí či autonomních oblastí. Z těchto států lze zmínit Německo, Španělsko či Spojené království, kde je problematika v některých oblastech poměrně podrobně upravena. V Německu, které je České republice blízké právní kulturou, je problematika oprávnění a k tomu potřebnému strpění turistického značení upravena v Severním Porýní-Vestfálsku. Dále ve Spojeném království je upraveno oprávnění zřizovat a udržovat značky v rámci tzv. práva cesty. Právo vstupu je upraveno také ve Švédsku. Obdobu tohoto práva vstupu známe i v české legislativě, kde podle zákona č. 289/1995 Sb., lesní zákon, má každý právo vstupovat do lesa na vlastní nebezpečí, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící klest. V mnoha evropských zemích však problematika turistického značení není upravena závaznými právními předpisy. V Severním Porýní – Vestfálsku je ono oprávnění a povinnost strpění upraveno zákonem a podrobněji rozvedeno prováděcím předpisem. Ve Spojeném království jsou práva cesty a s nimi spojené značení upraveny přímo zákony.

Literatura

Učební texty pro značkaře, díl M, Vývoj turistického značení u nás a značení turistických tras ve většině evropských zemí. KČT. 2012. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znackari/UT-M.pdf>

Zpráva o činnosti Rady značení KČT a jejích sekcí za období leden až listopad 2015. Dostupné z: <http://www.kct.cz/cms/sites/default/files/users/user1/dokumenty/znackari/zprava-o-cinnosti-rz-11-2015.pdf>

Fišer, B., Obermajer, J. Chráněná krajinná oblast Brdy, Ochrana přírody č. 1/2016, str. 2-7

Odpovědi na dotaz č. 3162 v rámci The European Centre for Parliamentary Research and Documentation (ECPRD). Dostupné z: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/>

Internetové stránky MZV ČR. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/>

Turistické stezky by mohly přetnout i soukromé pozemky, bez svolení majitele. Idnes.cz. 16. 8. 2016. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zakon-turisticke-znaceni-stezky-d4j-/domaci.aspx?c=A160815_212452_domaci_ale

Stránky Dánské agentury ochrany přírody (The Danish Nature Agency), Dostupné z: <http://eng.naturstyrelsen.dk/>

Waymarking in Europe // 2013. Evropská asociace turistických klubů. 2013. Dostupné z: http://www.era-ewv-ferp.com/fileadmin/_migrated/content_uploads/ENG_WAYMARKING_2013_web.pdf

General Principles for Signing and Marking Foothpaths, Dostupné zde: http://www.era-ewv-ferp.com/fileadmin/user_upload/dokumenter/Walking_in_Europe/Waymarking_in_Europe/General_principles__waymarking.pdf

O autorce:

Mgr. Eva Balounová, LL.M., pracuje v Parlamentním institutu v Praze, zároveň je doktorandkou Katedry práva životního prostředí PFUK

Trail blazing in Europe – legal regulation of way marking in the selected European countries

Abstract

The purpose of my article is to analyse and compare legal regulations of trail blazing in the European countries. This comparison focuses on two main aspects. The first one is the right to carry out the trail blazing, i. e. the right to enter a property to carry out the activity and the corresponding obligation to allow such an activity, i. e. such as entering a property. The second aspect is the comparison of legal regulations of administrative delicts consisting of destroying or removing a marking, or even placing an unauthorised marking.

The study is basically composed of two parts. First part describes the situation in the Czech Republic. Firstly, it examines relevant Czech legislation, secondly, it briefly illustrates the history of the regulation of way marking on the territory of the present Czech Republic. The second part of the paper is the comparative part. In this second part there are firstly introduced legal regulations of the countries neighbouring with the Czech Republic. These regulations are examined in great detail especially because the neighbouring countries share similar legal culture with the Czech Republic. Then there are addressed legal regulations in other European countries, where the current situation was investigated. Of course, the countries, where there is in existence a detailed legal regulation of way marking, were introduced in more detail.

Key words:

way marking, trail blazing, tourism, Club of Czech Tourists

ZE SOUDNÍ JUDIKATURY**Účast veřejnosti a přístup k soudní ochraně
podle naturových směrnic, výklad pojmů
„emise týkající se životního prostředí“, „výstavba“,
„rychlostní silnice“, „zvláštní vnitrostátní právní předpis“**

Mgr. Vojtěch VOMÁČKA, Ph.D., LL.M.

Závěr roku je tradičně obdobím hodnocení a plánování. Nejinak je tomu v případě Evropské unie, takže se můžeme seznámit například s legislativními prioritami pro rok 2017, které vycházejí z Akčního plánu pro oběhové hospodářství¹ (zlepšení odpadového hospodářství v rámci první priority zaměřené na růst zaměstnanosti a investic) i ze Sedmého akčního programu a závazků, které pro Unii plynou z Pařížské deklarace (čistá energie a klimatická politika v rámci poslední, šesté priority). Legislativní priority nejsou stanoveny prohlášením Komise, nýbrž poprvé ve formě společné deklarace Komise, Rady a Parlamentu v návaznosti na snahu o zlepšení unijní legislativy.² Zároveň Komise v několika souběžně vydaných sděleních vytyčila cíle k dosažení udržitelného rozvoje, a to ve vztahu k provádění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030,³ ve vztahu k rozvoji EU a rozvojové spolupráci Unie a členských států,⁴ a konečně ve vztahu k africkým, karibským a tichomořským státům s ohledem na vypršení platnosti dohody o partnerství z Cotonou v roce 2020.⁵

¹ Viz Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Uzavření cyklu – akční plán EU pro oběhové hospodářství, 2. 12. 2015, COM(2015) 614 final.

² Viz Joint Declaration on the EU's legislative priorities for 2017, 13. 12. 2016. On-line: https://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/joint-declaration-legislative-priorities-2017_en.pdf

³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Další kroky k udržitelné evropské budoucnosti Evropské úsilí v oblasti udržitelnosti, 22. 11. 2016, COM(2016)0739 final.

⁴ Společné sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě Obnovené partnerství s africkými, tichomořskými a karibskými státy, 22. 11. 2016, JOIN(2016)052 final.

⁵ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Návrh nového evropského konsensu ohledně vývoje našeho světa, naší důstojnosti, naší budoucnosti, 22. 11. 2016, COM(2016)0740 final.

Co se týče právní úpravy, lze zmínit alespoň novou úpravu národních emisních limitů, která nabyde účinnosti 31. 12. 2016,⁶ otevření veřejných konzultací k revizi nařízení REACH a naopak přerušování snahy Komise o revizi naturových směrnic, která se setkala s odporem v celoevropské kampani #NatureAlert. Přesto lze očekávat, že ke změnám těchto směrnic dojde ještě před vypršením mandátu současné Komise v roce 2019, vzhledem k pozornosti široké veřejnosti se však patrně objeví požadavek ze strany Evropského parlamentu na zachování nebo zvýšení současné úrovně ochrany.

Co se týče fungování Soudního dvora, v tichosti zanikla jedna z jeho částí, Soud pro veřejnou službu, a soudcem Tribunálu se stal soudce Nejvyššího správního soudu Jan M. Passer, což je vzhledem k jeho zaměření na právo životního prostředí dvojnásob potěšující zpráva.

Před bližším pohledem na novou judikaturu Soudního dvora si opět dovolím zmínit několik událostí, ke kterým došlo v průběhu podzimních měsíců a které mohou mít zásadní dopad na právní ochranu životního prostředí v evropském prostoru.

Předpověď týkající se urychleného ratifikačního procesu Pařížské dohody se ukázala jako správná a naplnily se také obavy z výsledku amerických prezidentských voleb. Pro další vývoj zahraniční politiky Spojených států v oblasti ochrany životního prostředí budou rozhodující příští dva roky, během nichž patrně dojde k „rozvazování rukou“ na mezinárodní scéně spojenému se změnou hodnotových pozic směrem k podpoře a ochraně vlastního těžkého průmyslu. Předně lze očekávat, že klíčovou pozici ministra zahraničí a v horším případě i pozici ředitele EPA (*Environmental Protection Agency*) obsadí výrazní oponenti současného směřování americké politiky ochrany životního prostředí, nebo dokonce osoby s jasným napojením na průmyslovou lobby. Pokud by koncem prosince rozhodovaly kurzy amerických sázkových kanceláří, zvítězila by poslední varianta zosobněná Rexem Tillersonem, výkonným ředitelem Exxon Mobil, a Scottem Pruittem nebo Myronem Ebellem, nejhrolivějšími oponenty EPA. Exxon Mobil je nejen největší světovou těžařskou společností, ale stojí i za *think tankem*, který připravuje Trumpovu environmentální politiku – a který vede Myron Ebell. Podle všeho bude tlak směřovat nejen na oslabení ochrany před globálním oteplováním, ale i proti opatřením v oblasti ochrany biodiversity, která jsou vnímána jako omezující pro drobné vlastníky půdy.⁷ Tím se dostáváme o dvě desetiletí zpátky

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2284 ze dne 14. 12. 2016 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší, o změně směrnice 2003/35/ES a o zrušení směrnice 2001/81/ES.

⁷ Viz např. OSORIO, I., CONKO, G. (eds.). *Free to Prosper: A Pro-Growth Agenda for the 115th Congress*. Washington: Competitive Enterprise Institute. 2016. On-line: <https://cei.org/sites/default/files/CEI%20Agenda%20for%20Congress%202017%20-%20%20FINAL.pdf>

v čase a orwellovský *newspeak* si možná připiše další záznam v kolonce institucí nazvaných rozporně se svým faktickým zaměřením.

Dále lze očekávat ukončení nebo změny ve vyjednávání dohod o obchodním partnerství, přičemž v hledáčku je NAFTA,⁸ TTP⁹ i TTIP.¹⁰ TTP se jeví jako nejjednodušší terč protekcionistů, protože dosud nebyla ratifikována. Odstoupením od TTP se patrně otevře prostor pro sjednání nové regionální dohody pod patronací Číny. Se změnou povolební rétoriky Donalda Trumpa se již neobjevují zmínky o ukončení dohody NAFTA, která funguje více než dvacet let a její vypovězení by významně poznamenalo vztah USA nejen s Mexikem, ale i s Kanadou. K přerušení vyjednávání o TTIP došlo již v polovině roku, a to z důvodu blížících se amerických voleb a stupňujících se protestů v některých členských státech Unie. Vzhledem k výsledku voleb zůstává TTIP u ledu, ale to neznámá, že tam musí zůstat napořád. Příkladem budiž obnovení unijních vyjednávání ve vztahu k dohodě Mercosur.¹¹ Jednání budou také patrně pokračovat ohledně obdobné dohody o službách (TiSA).¹²

Na místě je ještě zmínit, že jedním z úkolů TTIP bylo vyřešit dlouhotrvající spor o uvádění amerického hovězího na unijní trh. Omezující opatření přijatá z důvodu obav o zdraví unijních spotřebitelů po konzumaci z dobytka chovaného s použitím umělých růstových hormonů se dvakrát dostala před WTO,¹³ které je označilo za diskriminační, takže v posledních letech probíhal obchod s hovězím masem v kompromisním režimu, který americké straně příliš nevyhovoval. Proto lze v návaznosti na přerušení jednání o TTIP očekávat eskalaci případu, zvláště s ohledem na skutečnost, že WTO v prosinci podobně odsoudilo omezení

⁸ Severoamerická dohoda o volném obchodu (*North American Free Trade Agreement*) mezi Kanadou, Spojenými státy a Mexikem podepsaná v roce 1992 a účinná od roku 1994.

⁹ Dohoda o Transpacifickém obchodním partnerství (*Trans-Pacific Partnership*) mezi Spojenými státy, Kanadou, Mexikem, Chile a zeměmi pacifického regionu, např. Austrálií, Novým Zélandem, Japonskem, Jižní Koreou či Singapurem. Dohoda byla podepsána v únoru 2016 a nebyla dosud ratifikována s výjimkou Japonska.

¹⁰ Transatlantické obchodní a investiční partnerství (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*) mezi Spojenými státy a Evropskou unií.

¹¹ Sdružení volného obchodu jihoamerických států (*Mercado Común del Sur*) založené v roce 1991 na základě smlouvy z Asunciónu.

¹² Dohoda o obchodu se službami (*Trade In Services Agreement*) by měla být otevřená všem členským státům WTO. Jednání se jich účastní pouze 23, ovšem tyto státy dohromady stojí za více než 70 % světového obchodu se službami. S některými z nich (např. Turecko nebo Izrael) Unie žádnou obchodní dohodu podobného ražení neuzavřela. Vyjednávání probíhají formálně od roku 2013 a nejsou ohraničena žádnou formální lhůtou.

¹³ Viz spory DS26: *European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)*, DS320: *United States – Continued Suspension of Obligations in the EC – Hormones Dispute (Complainant: European Communities)*.

dovozu hovězího masa z USA a z Nového Zélandu do Indonésie, byť v tomto případě absentoval prvek předběžné opatrnosti, na který spoléhala Evropská unie.¹⁴ Z pohledu Unie naopak úspěchem skončil v srpnu spor ohledně ruských opatření omezujících ze zdravotních důvodů dovoz prasat a vepřového masa z Unie do Ruska. Panel opatření posoudil jako nesouladné s Dohodou o uplatňování sanitárních a fytosanitárních opatření.¹⁵ V čísle 40 jsem zmiňoval unijní opatření v oblasti prodeje cigaret, která vycházejí z doporučení WHO. Není bez zajímavosti, že podobná opatření přijatá Austrálií čekají na posouzení WTO, protože je napadla Kuba a později i Dominikánská republika a Honduras.¹⁶ Pozornosti by nemělo ujít ani rozhodnutí odvolacího orgánu WTO, který ve sporu Evropské unie s Argentinou¹⁷ potvrdil, že unijní opatření namířená proti dovozu levné bionafty jsou v rozporu s čl. 6.2 GATT 1994.¹⁸ Pro Unii, která neúspěšně poukazovala na dumpingovou praxi Argentiny, se pochopitelně jedná o velký problém, protože ztrácí kontrolu nad regulovaným trhem s bionaftou. Podobný spor s Indonésií¹⁹ těžko v tomto směru přinese nějaké překvapení.

Jako mimořádné z hlediska dalšího vývoje zahraniční obchodní politiky Unie se jeví podepsání dohody mezi Uníí a Kanadou CETA,²⁰ která trochu zůstávala ve stínu vyjednávání o TTIP. CETA má odstranit většinu celních tarifů a otevřít trh se zbožím a službami s cílem výrazně podpořit vzájemný obchod. Ovšem takových tarifů je mezi Kanadou a Uníí poměrně málo, takže CETA je spíše rozsáhlou obchodně-investiční dohodou (včetně dodatků má těžko uvěřitelných 1598 stran), která na jednu stranu odkazuje na jednotlivé úmluvy systému WTO, na druhou stranu zakládá specifické instituce a vlastní režim řešení sporů. Co se týče ochrany životního prostředí, CETA z mého pohledu téměř nereflektuje unijní ekopolitiku, kterou Sedmý akční program pro životní prostředí úzce spojuje prá-

¹⁴ Viz spory DS477: Indonesia – Importation of Horticultural Products, Animals and Animal Products a DS478: Indonesia – Importation of Horticultural Products, Animals and Animal Products.

¹⁵ Spor DS475: Russian Federation – Measures on the Importation of Live Pigs, Pork and Other Pig Products from the European Union. Nutno podotknout, že proti zprávě Panelu podalo Rusko odvolání.

¹⁶ Spor DS458: Australia – Certain Measures Concerning Trademarks, Geographical Indications and Other Plain Packaging Requirements Applicable to Tobacco Products and Packaging (Cuba). Spor DS441: Australia – Certain Measures Concerning Trademarks, Geographical Indications and Other Plain Packaging Requirements Applicable to Tobacco Products and Packaging (Dominican Republic). Spor DS435: Australia – Certain Measures Concerning Trademarks, Geographical Indications and Other Plain Packaging Requirements Applicable to Tobacco Products and Packaging (Complainant: Honduras).

¹⁷ Spor DS473: European Union – Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina.

¹⁸ Zpráva Odvolacího orgánu WTO ze dne 6. 10. 2016, WT/DS473/AB/R, European Union – Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Argentina.

¹⁹ Spor DS480: European Union – Anti-Dumping Measures on Biodiesel from Indonesia.

²⁰ Komplexní hospodářská a obchodní dohoda (Comprehensive Economic and Trade Agreement) mezi Kanadou a Evropskou uníí.

vě s ekonomickými nástroji. Žádná ustanovení neodkazují ani na zásady unijní ekopolitiky, na kterých stojí unijní systém předběžné opatrnosti. Ten podmiňuje přijetí ochranných opatření (a tedy i omezení volného trhu) splněním odlišných podmínek, než je tomu v případě severoamerických států nebo systému WTO/GATT. Nadto je zřejmé, že systém regulační spolupráce a ochrany investic, který je jedním z pilířů CETA, oslabí schopnost Unie i jednotlivých členských států přijímat opatření k ochraně veřejného zájmu, včetně ochrany životního prostředí a veřejného zdraví. Zjednodušeně řečeno, z multilaterálního systému na bázi WTO/GATT, ve kterém si Unie může dovolit „trvat na svém“ i za cenu protiopatření dotčených států, se obchodní systém překlápí do posílené investiční roviny, ve které je přiznána hlavní role firmám, tj. nestátním subjektům, které se domáhají přímé ochrany investic a potažmo i náhrady újmy. Zatímco strany obchodní dohody jsou určeny jasně, prospěch z dohody se ztrácí díky arbitrážnímu systému v komplikovaných strukturách nadnárodních firem. Může se zdát, že se nás takové riziko netýká, ovšem Česká republika je v současnosti třetím nejžalovanějším státem v režimu mezinárodních arbitráží ISDS (*investor-state dispute settlement*)²¹ a jen za právní služby a poplatky zaplatila v letech 1999 až 2015 přes 2 miliardy korun.²² Žalobci z USA a z Kanady drží první, resp. páté místo v opačném žebříčku.²³

Protože je CETA mezinárodní smlouvou smíšené povahy, bude ratifikační proces zahrnovat vedle Evropského parlamentu i 38 národních parlamentů (včetně těch regionálních). To se může ukázat jako fatální, protože dopad obchodní dohody na jednotlivé členské státy nebude rovnoměrný. Již na podzim dohodu téměř pohřbila opozice Rakouska a také Valonska, jejichž vlády si přisvojily silné námitky široké veřejnosti proti netransparentnímu přijímání CETA a TTIP. V případě úspěšné ratifikace lze předvídat snahy Spojeného království o přiznání stejných výhod po vystoupení z Unie, s posílením složky služeb z důvodu ochrany silného finančního sektoru. Právě *brevit* vytváří silný tlak na ratifikaci, protože pokud Unie nedokáže uzavřít obchodní dohodu ani po sedmiletém jednání s Kanadou (neoficiálně mnohem delším), která sdílí podobné politické hodnoty, bude vnímána jako neschopná. Pokud naopak dohodu protlačí navzdory silnému odporu nevládního sektoru a některých států, nezíská mnoho, ovšem její přístup bude využit k dosažení partikulárních politických zájmů euroskepticky naladěných politických stran a hnutí. Zjevný je i tlak z kanadské strany, pro kterou se jeví CETA výhodnější, a to

²¹ UNCTAD. *World Investment Report 2016*, s. 105. On-line: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2016_en.pdfhttp://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2016_en.pdf

²² Viz Ministerstvo financí. *Přehled nákladů za právní služby v mezinárodních arbitrážích*. On-line: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/arbitraz/prehled-nakladu-za-pravni-sluzby>

²³ UNCTAD. *World Investment Report 2016*, s. 105.

především v oblasti zemědělství.²⁴ Může se stát, že CETA bude poslední dohodou svého druhu, dojde-li k širší akceptaci tzv. Namurské deklarace, kterou představil valonský premiér Paul Mignette za podpory desítek univerzitních profesorů počátkem prosince.²⁵ Deklarace je políčkem unijní administrativě, protože na třech stranách shrnuje základní požadavky transparentního a odpovědného přijímání obchodních dohod. Ohledně ochrany životního prostředí uvádí mimo jiné požadavek na přípravu předběžné analýzy dopadů dohody na udržitelný rozvoj, boj s klimatickými změnami a potírání chudoby, zohlednění povinností vyplývajících z Pařížské dohody, vyloučení veřejných služeb a služeb poskytovaných ve veřejném zájmu, možnost výhrady veřejného vlastnictví a zahrnutí jasných ustanovení zapovídajících snižování sociální, sanitární a environmentální ochrany za účelem podpory vývozu a investic. Deklarace výslovně uvádí, že Unie není v pozici, aby vyjednávala o režimu volného obchodu se Spojenými státy. Mignette se sice nevyhnul očekávaným výpadům ze strany předsedy Komise Junckera, ale je možné, že směřování budoucí Komise silně ovlivní právě mladá generace belgických politiků zastoupená Magnettem nebo ministerským předsedou Charlesem Michelelem. Pro ratifikaci CETA na národní úrovni bude každopádně zásadní výsledek voleb, které se v roce 2017 uskuteční v Německu, ve Francii a v Nizozemsku.

Dovolím si spekulovat, že CETA projde únorovým hlasováním v Evropském Parlamentu navzdory zamítavým stanoviskům jednotlivých výborů.²⁶ V hlasování se mohou projevit obavy ze směřování Parlamentu po blížícím se rozpadu současné velké koalice a o mnohém vypovídá i velká převaha, se kterou Parlament odmítl předložit dohodu Soudnímu dvoru k posouzení jejího souladu s unijním právem.²⁷ Z jakého důvodu nepředložil Evropský parlament Soudnímu dvoru k posouzení dohodu CETA? Patrně proto, že i po provedení dílčích úprav obsahuje dohoda zmíněný arbitrážní mechanismus řešení sporů. Taková úprava může být shledána rozpornou s unijním právem, přestože Unii svědčí na výhradní působnost na poli vnějších investic, protože se jedná o úpravu zvláště rozsáhlou,

²⁴ Situaci v Evropském parlamentu dobře ilustruje skutečnost, že Výbor pro zemědělství odmítl o CETA na rozdíl od ostatních výborů hlasovat, ačkoliv z letošní studie, kterou si nechala vypracovat Komise, vyplývají negativní důsledky dohody na unijní vývoz hovězího, obilovin, olejů nebo ovoce a zeleniny. Viz BOULANGER, P., DUDU, H., FERRARI, E., HIMICS, M., M'BAREK, R. *Cumulative economic impact of future trade agreements on EU agriculture*, 2016. On-line: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103602/lb-na-28206-en-n_full_report_final.pdf

²⁵ Namurská deklarace ze dne 5. 12. 2016. On-line: http://media.wix.com/ugd/2efde4_9e3b80497d-f24b79a8007e7309177c6d.pdf

²⁶ První takové negativní doporučení odhlasoval Výbor Evropského parlamentu pro zaměstnanost a sociální věci (EMPL) dne 8. 12. 2016. Poukazuje v něm na nulový přínos dohody a hrozící ztrátu pracovních míst.

²⁷ Viz Evropský parlament. *CETA: MEPs pave the way for vote on EU-Canada trade agreement*. Tisková zpráva ze dne 23. 11. 2016, 20161117IPR51553.

kteřá navíc neuznává Soudní dvůr jako nejvyšší soud. Soudní dvůr přitom vykládá mezinárodní závazky do značné míry pragmaticky a politicky, s důrazem na suverenitu Unie. Vedle Parlamentu mohou žádost Soudnímu dvoru postoupit i členské státy a Komise. V případě Komise se nejedná o pravděpodobnou variantu, neboť Komise by tím postupovala proti vlastnímu návrhu dohody. Členskými státemi svědčí podíl na ratifikačním procesu, ovšem to neznamená, že některý členský stát cestu přes unijní soud nevyužije, zrovna třeba Belgie.

Před Soudní dvůr se však dostal text připravované dohody o volném obchodu mezi Unií a Singapurem (EUSFTA), a to na popud Komise, která se domáhá vydání stanoviska, že Unii svědčí výhradní působnost k uzavření dohody, což by vyřadilo členské státy z vyjednávacího a schvalovacího procesu – a výrazně oslabilo jejich možnost čelit důsledkům, které takové dohody nepřímo přinášejí například v oblasti ochrany životního prostředí. Pokud Soudní dvůr přisvědčí již vydanému stanovisku generální advokátky Eleanor Sharpston,²⁸ zůstanou věci při starém, neboť dohoda zasahuje i do oblastí, které patří do sdílené působnosti, včetně ochrany životního prostředí,²⁹ nebo dokonce do výhradní působnosti členských států. Postup Komise je dle mého zbytečně konfliktní, avšak pochopitelný s ohledem na unijní zájmy, které Komise hájí. Překvapivý je však přístup Evropského parlamentu, který Komisi otevřeně podporuje, patrně s cílem zvýšit vlastní důležitost na úkor národních parlamentů. EUSFTA se každopádně s velkou pravděpodobností dostane do stejného režimu jako CETA a závěr Soudního dvora bude směrodatný i pro případnou dohodu mezi Unií a Spojeným královstvím o podmínkách dalšího fungování po *brexitu*. Představa sjednávání podpory u 38 parlamentů těžko vzbuzuje za Lamanšským průlivem velké nadšení.

Až přehnané zdůrazňování unijní autonomie je patrné nejen z nedávného posudku Soudního dvora ohledně přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě,³⁰ ale i způsobu, jakým se Komise postavila k závěrům a doporučením Výboru pro kontrolu dodržování **Aarhuské úmluvy** ve věci Evropské unie (ACCC/C/2008/32), na které jsem poukazoval posledně. Trpělivý přístup Výboru, který poskytl zejména Komisi a Soudnímu dvoru dostatek času ke změně právní úpravy a výkladu základních institutů pro zajištění přístupu veřejnosti k soudní ochraně na unijní úrovni, se nedočkal pochopení, takže Komise ve svém stanovisku z října³¹ opět volí otevřeně konfrontační pozici, ze které opakuje v podstatě jediný obecný ar-

²⁸ Stanovisko generální advokátky Eleanor Sharpston ze dne 21. 12. 2016 (Avis 2/2015, ECLI:EU:C:2016:992).

²⁹ Viz zejm. body 489-504.

³⁰ Posudek Soudního dvora ze dne 18. 12. 2014 (Avis 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454).

³¹ Evropská komise. Comments on the Committee's draft findings, ACCC/C/2008/32 European Union, 18. 10. 2016. On-line: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2008-32/From_Party/frPartyC32_18.10.2016_comments_draft_findings.pdf

gument – že k Evropské unii nelze přistupovat jako ke státům, které jsou stranami Aarhuské úmluvy, protože její povaha je odlišná, což mimo jiné spočívá v tom, že obranu veřejnosti proti unijním aktům poskytují soudy členských států. Netřeba rozebírat, že se nejedná o pravdivé tvrzení, protože působnost vnitrostátních soudů je ve vztahu k unijním aktům značně omezená. Při širším pohledu na posuzování podmínek přístupu k Soudnímu dvoru je zejména zřejmá výběrovost. Postačuje srovnat oblast ochrany životního prostředí například s oblastí hospodářské soutěže, anebo se zaměřit na případy, ve kterých byla posuzována osobní dotčenost Komise nebo členských států. S ohledem na genezi případu, kterou dobře shrnul příspěvek H. Müllerové v tomto časopise,³² i na historickou koncepci Soudního dvora, se postoj Komise zdá pochopitelný. Ovšem zároveň je potvrzením, že novější judikatura Soudního dvora k otázce přístupu veřejnosti k soudní ochraně na unijní úrovni je pochybná nejen hodnotově, ale především trpí očividnými věcnými nedostatky. Příkladem budiž zejména nerespektování předchozí judikatury Soudního dvora k výkladu a aplikaci mezinárodních smluv v unijním právu. Aniž by bylo zapotřebí tuto problematiku více rozvádět, je možné alespoň podotknout, že se Soudní dvůr vůbec nezabýval možností souladného výkladu, který je mezikrokem k posouzení přímému účinku, což platí nejen pro členské státy, ale i pro Soudní dvůr,³³ a to v co největším rozsahu.³⁴ Dále je třeba uvést, že přímý účinek mezinárodního práva v širším pojetí ve vztahu k unijnímu právu nezávisí na přiznání práv jednotlivcům (které je málo časté), ale na povaze, struktuře mezinárodněprávního závazku (vůli stran) a jeho jasném vyjádření.³⁵ Už v tomto bodě se mohl Soudní dvůr odchýlit od své argumentace a odkázat například na znění bodů 18 – 21 preambule Aarhuské úmluvy. Alternativní argumentace by pak buď navazovala na judikaturu představovanou rozsudkem ve věci **C-308/06 (Intertanko)**,³⁶ která podmiňuje možnost přezkumu platnosti kritériem přímého účinku (a uzavřít tak s konečnou platností cestu k přezkumu legality vnitřního práva provádějícího čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy jak na úrovni Unie, tak na úrovni členských států), anebo přizpůsobit podmínky dovolatelnosti po vzoru

³² MÜLLEROVÁ, H. Přístup ke spravedlnosti ve věcech životního prostředí a Soudní dvůr EU: navzdory Aarhuské úmluvě stále zavřeno. *České právo životního prostředí*. 2016, č. 2 (40), s. 8-40.

³³ Viz např. již rozsudek ze dne 26. 4. 1972 *Interfood GmbH v. Hauptzollamt Hamburg Ericus* (C-92/71, ECLI:EU:C:1972:30).

³⁴ Viz např. rozsudek ze dne 14. 7. 1998 *Safety Hi-Tech* (C-284/95, ECLI:EU:C:1998:352), nebo rozsudek ze dne 1. 4. 2004 *Bellio Elli* (C-286/02, ECLI:EU:C:2004:212).

³⁵ Viz např. rozsudek ze dne 23. 11. 1999 *Portugalsko v. Rada* (C-149/96, ECLI:EU:C:1999:574), nebo rozsudek ze dne 16. 6. 1998 *Hermès International* (C-53/96, ECLI:EU:C:1998:292).

³⁶ Rozsudek ze dne 3. 6. 2008 *Intertanko* (C-308/06, ECLI:EU:C:2008:312).

rozsudku ve věci **C-377/98 (Biotech)**,³⁷ který výslovně vyloučil, že přímý účinek je univerzální podmínkou dovolatelnosti v rámci přezkumu legality.³⁸

V mezidobí potvrdil dosavadní přístup k posuzování osobní dotčenosti Tribunál ve věci **T-382/15 (Greenpeace Energy a další v. Komise)**,³⁹ když jako nepřipustnou posoudil žalobu Greenpeace proti rozhodnutí Komise potvrzujícímu státní podporu pro jadernou elektrárnu Hinkley Point C, která má vyrůst v anglickém Somersetu. Po využití kasačního opravného prostředku je nyní věc před Soudním dvorem pod označením **C-640/16 P**.⁴⁰ Z velké části odmítl jako nepřipustné žalobní námítky také Tribunál v rozsudku ve věci **T-177/13 (TestBioTech a další v. Komise)**,⁴¹ kterým zamítl žalobu nevládních organizací proti rozhodnutí Komise o povolení vstupu na trh produktů nové odrůdy geneticky modifikované sóji firmy Monsanto. Podle žalobců zejména nepodstoupila tato nová odrůda dostatečné testování. Tribunál posoudil podmínky žalobní legitimace jako splněné (podle čl. 10 a 12 nařízení č. 2367/2006), ovšem většinu argumentů odmítl, protože byly uplatněny až v řízení před soudem a nikoliv v řízení o vnitřním přezkumu rozhodnutí.

Za povšimnutí jistě stojí kompenzační tendence Soudního dvora směrem k uplatňování Aarhuské úmluvy na úrovni členských států. V posledních letech Soudní dvůr v oblasti ochrany životního prostředí téměř opouští podmínky přímé aplikace unijních směrnic a připouští aplikaci Aarhuské úmluvy i tam, kde se s ní původně nepočítalo. Příkladem budiž rozsudek ve věci **C-243/15 (Lesoochranské zoskupenie VLK II)**,⁴² kterému se budu věnovat níže.

Zásah do uplatňování Aarhuské úmluvy může brzy přinést trochu překvapivě rozhodovací činnost **ESLP**. Nesmíme totiž zapomínat, že Aarhuská úmluva v důsledku vytváří samostatný režim lidskoprávní ochrany. Tudíž se nabízí aplikace ustanovení čl. 35 odst. 2 písm. b) Evropské úmluvy, podle kterého **ESLP** nebude posuzovat žádnou individuální stížnost, která je v podstatě stejná jako stížnost

³⁷ Rozsudek ze dne 9. 10. 2001 *Nizozemsko v. Parlament a Rada, Biotech* (C-377/98, ECLI:EU:C:2001:523).

³⁸ Srov. zejm. rozsudek ze dne 15. 7. 2004 *Pêcheurs de l'étang de Berre* (C-213/03, ECLI:EU:C:2004:464), rozsudek ze dne 10. 1. 2006 *IATA a ELFAA* (C-344/04, ECLI:EU:C:2006:10), rozsudek ze dne 7. 10. 2004 *Komise v. Francie* (C-239/03, ECLI:EU:C:2004:598), rozsudek ze dne 21. 12. 2011 *Air Transport Association of America a další* (C-366/10, ECLI:EU:C:2011:864).

³⁹ Usnesení Tribunálu ze dne 26. 9. 2016 *Greenpeace Energy a další v. Komise* (T-382/15, ECLI:EU:T:2016:589).

⁴⁰ Věcně související spor T-356/15 (*Rakousko v. Komise*) doposud rozhodnut nebyl. Přestože v něm nejde o otázku přístupu veřejnosti k soudní ochraně, měl by se rozsudek Tribunálu (bude-li žaloba přípustná) zabývat mimo jiné tím, zda v Unii existuje pro účely státní podpory samostatný trh jaderné energie.

⁴¹ Rozsudek Tribunálu ze dne 15. 12. 2016 *TestBioTech a další v. Komise* (T-177/13, ECLI:EU:T:2016:736).

⁴² Rozsudek ze dne 8. 11. 2016 *Lesoochranské zoskupenie VLK II* (C-243/15, ECLI:EU:C:2016:838).

již předtím ESLP projednávaná anebo již předložená jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instanci a pokud neobsahuje žádné nové důležité informace. Zjednodušeně řečeno, ESLP nevytváří další lidskoprávní instanci. A právě citovaného ustanovení se nově domáhá Spojené království v nenápadném vyjádření ke stížnosti č. 39714/15.⁴³ V té slečna Austinová namítá porušení čl. 6 Evropské úmluvy (přístup k soudní ochraně) z důvodu vysokých nákladů soudního řízení v jejím sporu proti provozu uhelného dolu. Ovšem podobnou stížnost namítající porušení čl. 9 Aarhuské úmluvy již posoudil Výbor pro kontrolu dodržování Aarhuské úmluvy v roce 2013⁴⁴ a shledal ji předčasnou pro nevyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků. Před ESLP tak stojí nejen otázka vztahu výše uvedených ustanovení mezinárodních úmluv, ale i otázka povahy mechanismu dodržování Aarhuské úmluvy z pohledu mezinárodního práva. Nabízí se volná paralela s rozsudkem Soudního dvora ve věci **C-459/03 (Komise v. Irsko)**⁴⁵ z roku 2006, který se týkal provozu továrny v britském Sellafieldu a vyjasnil vztah mezi zásadou spolupráce upravenou v primárním právu⁴⁶ a úpravou řešení sporů stanovenou Úmluvou OSN o mořském právu (ve prospěch práva unijního).

Z judikatury ESLP lze poukázat na čerstvý rozsudek ve věci **Otgonová proti Moldávii**,⁴⁷ ve kterém soud posuzoval namítané porušení práva na respektování soukromého a rodinného života (čl. 8 Evropské úmluvy) v důsledku ohrožení zdraví konzumací závadné vody, přičemž ke kontaminaci došlo skrze trhliny ve vodovodních trubkách. Podle ESLP bylo možné přičíst újmu státu, protože byla způsobena pochybením státem vlastněné firmy. Rozsudek je důležitý zejména z důvodu, že se stěžovatelce podařilo unést důkazní břemeno a prokázat příčinnou souvislost mezi svým ochorením a znečištěním vody, což bylo pochopitelně jednodušší než u předchozích případů, které se týkaly údajné újmy způsobené nadměrným hlukem, znečištěním ovzduší nebo používáním nebezpečných chemikálií. Nadto je podstatné, že vnitrostátní soudy stěžovatelku neodmítly, pouze jí přiznaly nízkou náhradu újmy (310 eur), ovšem o vzniku újmy nebylo pochyb.⁴⁸ ESLP při posouzení výše náhrady přisvědčil moldavské vládě, že následky konzumace znečištěné vody byly pouze krátkodobé, což ovšem stále znamenalo dva týdny hospitalizace. Přiznaná náhrada pak byla nižší, než jakou přiznal ESLP u případů, kdy konstatoval porušení čl. 8 Moldávií. Proto přisvědčil stěžovatelce a přiznal jí 4.000 eur (namísto 50.000 eur požadovaných).⁴⁹

⁴³ Stížnost č. 39714/15, Austinová proti Spojenému království.

⁴⁴ Pod označením ACCC/C/2013/85.

⁴⁵ Rozsudek ze dne 30. 5. 2006 *Komise v. Irsko* (C-459/03, ECLI:EU:C:2006:345).

⁴⁶ Srov. současné znění čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii.

⁴⁷ Rozsudek ESLP ze dne 25. 10. 2016, *Otgonová proti Moldávii*, stížnost č. 22743/07.

⁴⁸ Bod 17.

⁴⁹ Body 22-24.

Do fáze řízení před ESLP se konečně překloupily také stížnosti ve věcech **Cordella a ostatní proti Itálii**⁵⁰ a **Ambrogi Melle a ostatní proti Itálii**,⁵¹ které spojuje namítaná neschopnost italských úřadů zajistit ochranu zdraví a životního prostředí obyvatel v okolí kontroverzní ocelárny v italském Tarantu. Jednu stížnost v této souvislosti již ESLP v roce 2015 zamítl jako nepřípustnou – ve věci **Smaltini a ostatní proti Itálii**⁵² setrval na svém rigidním přístupu k prokazování příčinné souvislosti mezi onemocněním a průmyslovým provozem. Stěžovatelka v průběhu řízení před ESLP zemřela.

Významné z pohledu české praxe je rozsudek ESLP ve věci **A. a B. proti Norsku**,⁵³ který na první pohled vůbec neřeší environmentální problematiku. Zabývá se totiž otázkou dvojího postihu za neplacení daní. Jeho obecné závěry je však možné vztáhnout i na širší oblast trestání, zejména co se týče zásady *ne bis in idem*. ESLP blíže rozvádí podmínky pro současné uplatnění trestní i správní sankce v návaznosti na starší (ale stále relativně čerstvý) judikát ve věci **Lucky Dev proti Švédsku**,⁵⁴ reflektovaný i v daňové judikatuře NSS.⁵⁵ Závěry ESLP v nové věci je možné shrnout tak, že dvojí postih je přípustný, pokud je pro pachatele předem předvídatelný a v řízeních před správními orgány či soudy je zohledněno druhé řízení, zejména pokud je zohledněn trest dříve uložený, takže sankce ve svém souhrnu není nespravedlivá a nepřiměřená. Tím se trochu dostáváme i do hájemství absorpční zásady i dalších zásad trestání. *In concreto* je však nutné přípustnost dvojího trestu z pohledu zásady *ne bis in idem* ve smyslu čl. 4 Protokolu č. 7 k Evropské úmluvě posuzovat případ od případu. Rozhodující je posouzení konkrétních skutkových a právních okolností každého případu a skutečnost, zda vnitrostátní právní řád nahlíží na správní a trestní řízení tak, že spolu souvisejí. Podstatné jsou především body 130 – 134 odůvodnění. Ve vztahu k ochraně životního prostředí si lze povšimnout odkazu na případ Soudního dvora **C-617/10** (Åkerberg **Fransson**)⁵⁶ v bodě 51 a 117, přičemž ve druhém zmiňovaném bodě si ESLP osvojil dikci předkládacího švédského soudu a generálního advokáta ve věci Fransson a uvádí, že „vzal dále na vědomí stanovisko generálního advokáta před Soudním dvorem Evropské unie ve věci Fransson (viz bod 51 výše), zejména že ukládání sankcí za stejný čin dle správního i trestního práva je rozšířenou praxí v členských státech EU, zejména v oblastech, jako jsou daně, politika ochrany život-

⁵⁰ Stížnost č. 54414/13.

⁵¹ Stížnost č. 54264/15.

⁵² Stížnost č. 43961/09, Smaltini a ostatní proti Itálii.

⁵³ Rozsudek ESLP ze dne 15. 11. 2016, *A. a B. proti Norsku*, stížnosti č. 24130/11 a 29758/11.

⁵⁴ Rozsudek ESLP ze dne 27. 11. 2014, *Lucky Dev proti Švédsku*, stížnost č. 7356/10.

⁵⁵ Viz usnesení NSS ze dne 24. 11. 2015, č. j. 4 Afs 210/2014-57.

⁵⁶ Rozsudek ze dne 26. 2. 2013 Åkerberg *Fransson* (C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105) a usnesení v téže věci ze dne 7. 5. 2013 (C-617/10 REC, ECLI:EU:C:2013:280).

ního prostředí nebo veřejná bezpečnost. Nicméně způsob, jakým dochází ke kumulaci sankcí, se v jednotlivých právních řádech mimořádně liší a vykazuje specifické rysy vlastní každému členskému státu. Ve většině případů jsou tato specifika přijata za účelem zmírnění důsledků uložení dvou sankcí ze strany veřejné moci.⁵⁷ Tím jsou zřejmé úvahy ESLP, že se daná problematika neomezuje toliko na oblast daňovou, ale přesahuje do dalších oblastí se specifickým nebo komplikovaným způsobem ukládání sankcí, včetně ochrany životního prostředí. K doplnění možno uvést, že pro uplatnění zásad trestání v rámci české úpravy správněprávní odpovědnosti je z judikatury NSS podstatný shrnující rozsudek NSS ze dne 24. 1. 2014, č. j. 7 As 34/2013-29, a dále také k posuzování zániku trestnosti nedávné usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 16. 11. 2016, č. j. 5 As 104/2013-46.⁵⁸

Z drobných mezinárodních kauz, které se vyplatí sledovat i v roce 2017, lze zmínit odstavování ropných plošin Brent, vypršení desetiletého moratoria na prodej slonoviny nebo pomalé přesídlování obyvatel z okolí uhelného dolu v kosovském Hade, které se dost možná dostane před ESLP a od kterého dává rychle ruce pryč Světová obchodní banka. Civilní soud v německém Essenu by měl již počátkem roku rozhodovat o „klimatické žalobě“ peruánského farmáře Saúla Lliuyi proti RWE a bude zajímavé, nakolik se odkloní od závěrů ohledně přezkoumatelnosti politických rozhodnutí a prokazování příčinné souvislosti, ke kterým dospěly americké soudy ve věci aljašského města *Kivalina proti Exxon Mobil*,⁵⁹ tedy společnosti, která bude mít brzy velký vliv na zahraniční politiku Spojených států. Závěry německých soudů⁶⁰ mohou mít pochopitelně vliv i na výklad § 2925 odst. 2 českého občanského zákoníku, který umožňuje zavázat provozovatele k náhradě škody v rozsahu, který odpovídá pravděpodobnosti způsobení škody provozem, pokud je zřejmé, že provoz alespoň významně zvýšil nebezpečí vzniku škody, ačkoli lze důvodně poukázat i na jiné možné příčiny. A konečně bychom se měli dočkat také očekávaného, i když z pohledu řešení podobných případů pro

⁵⁷ Vlastní překlad.

⁵⁸ Vedle toho je před rozšířeným senátem NSS také otázka přípustnosti důkazů ve věcech správního trestání a v této souvislosti i návaznosti řízení před správními orgány a řízení před soudy ve správním soudnictví. Viz RS 7/2016 a usnesení o postoupení věci ze dne 3. 3. 2016, č. j. 10 As 24/2015-58. Dále se bude rozšířený senát zabývat i otázkou, zda nedostatek některé z náležitostí výroku rozhodnutí o správním deliktu zakládá nepřezkoumatelnost rozhodnutí, kterou má soud zkoumat z úřední povinnosti, nebo jde o nezákonnost rozhodnutí, ke které soud přihlíží jen k námitce účastníka řízení. Viz RS 11/16 a usnesení o postoupení věci ze dne 13. 7. 2016, č. j. 1 As 72/2016-40. K základům principu *ne bis in idem* v unijním právu pak viz např. VAN BOCKEL, B (ed.). *Ne Bis in Idem in EU Law*. Cambridge University Press, 2016, 262 s.

⁵⁹ Viz zejm. *Native Village of Kivalina v ExxonMobil Corp*, 696 F 3d 849 at 11657 (9th Cir 2012) [Kivalina Appeal] a následně odmítnutí žaloby Nejvyšším soudem USA v roce 2013.

⁶⁰ Srov. domněnku příčinnosti upravenou v § 6 odst. 1 UmweltHG a její omezení v ust. § 6 odst. 2 a § 7 téhož předpisu.

Unii přelomového pokračování aféry *Dieselgate*. Tu bere do svých rukou Komise a žene před Soudní dvůr několik členských států včetně České republiky z důvodu, že neřešily jednání automobilek,⁶¹ anebo odmítly zveřejnit údaje o vyšetřování.⁶² Z mého pohledu jde částečně o snahu Komise vyhnout se vlastní odpovědnosti, protože z čerstvé zprávy⁶³ vyšetřovací komise Evropského parlamentu ustanovené na konci minulého roku vyplývá, že přinejmenším od roku 2004 věděly nejen členské státy, ale také Komise, že skutečné emise z naftových aut překračovaly zákonné limity. Komise neřešila jasné důkazy o podvodném jednání velkých automobilek a výrobci aut (nejen Volkswagen, ale také Mercedes-Benz, Opel a Fiat) naopak těžili z velice vliďného systému testování výfukových plynů.

**C-673/13 P (Komise v. Stichting Greenpeace Nederland a PAN Europe):
Pojem „informace týkající se emisí do životního prostředí“ dle nařízení
č. 1367/2006**

Rozsudek Soudního dvora ve věci **C-673/13 P**⁶⁴ především vyjasňuje pojem „informace týkající se emisí do životního prostředí“, který je významný z hlediska možnosti omezení přístupu k informacím o životním prostředí.

Úprava přístupu k informacím o životním prostředí na unijní úrovni vychází z čl. 15 SFEU a čl. 42 Listiny základních práv EU. Tvoří ji zejména úprava obsažená v nařízení č. 1367/2006,⁶⁵ které po přistoupení tehdejšího Společenství k Aarhuské úmluvě doplnilo obecnou úpravu v nařízení č. 1049/2001,⁶⁶ které obecně upravuje přístup k informacím na unijní úrovni. Povinnými subjekty podle nařízení č. 1367/2006 jsou všechny orgány, úřady, instituce či agentury založené Smlouvami nebo na jejich základě s výjimkou institucí, které vykonávají soudní či zákonodár-

⁶¹ Porušení čl. 46 směrnice 2007/46/ES, kterou se stanoví rámec pro schvalování motorových vozidel a jejich přípojných vozidel, a čl. 13 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 715/2007 ze dne 20. června 2007 o schvalování typu motorových vozidel z hlediska emisí z lehkých osobních vozidel a z užitkových vozidel (Euro 5 a Euro 6) a z hlediska přístupu k informacím o opravách a údržbě vozidla.

⁶² Viz např. BRUNDSSEN, J., CAMPBELL, P. UK and Germany face EU action on 'dieselgate'. *Financial Times*, 7. 12. 2016. On-line: <https://www.ft.com/content/4c185f00-bc92-11e6-8b45-b8b81dd5d080>

⁶³ Evropský parlament – Committee of Inquiry into Emission Measurements in the Automotive Sector. *Draft report on the inquiry into emission measurements in the automotive sector*. 5. 12. 2016, 2016/2215(INI). On-line: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&reference=PE-595.427&format=PDF&language=EN&secondRef=01>

⁶⁴ Rozsudek ze dne 23. 11. 2016 *Komise v. Stichting Greenpeace Nederland a PAN Europe* (C-673/13 P, ECLI:EU:C:2016:889).

⁶⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1367/2006 o použití ustanovení Aarhuské úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí na orgány a subjekty Společenství.

⁶⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise.

né funkce. Definice informací o životním prostředí v nařízení z roku 2006 odpovídá definici použité v Aarhuské úmluvě i definici použité v unijní úpravě přístupu k informacím na národní úrovni ve směrnici z roku 2003.⁶⁷ Judikatorní závěry Soudního dvora k těmto právním předpisům jsou proto vzájemně přenositelné.

Ohledně možnosti odepřít poskytnutí informace odkazuje nařízení z roku 2006 na ustanovení obecné úpravy v čl. 4 nařízení z roku 2001. Zde upravené výjimky přesahují úpravu Aarhuské úmluvy, která neumožňuje okruh výjimek rozšířit, ovšem podstatné je, že zde upravená ochrana obchodních zájmů včetně duševního vlastnictví odepřením informace je omezena existencí převažujícího veřejného zájmu na zpřístupnění. Nařízení č. 1367/2006 pak v čl. 6 odst. 1 upřesňuje, že „s výjimkou šetření, zejména týkajících se možného porušení práva Společenství, má se za to, že převažující veřejný zájem na zpřístupnění existuje v případě, kdy se požadované informace týkají emisí do životního prostředí.“ Je tedy zřejmé, že s definicí emisí do životního prostředí je spojen výraznější zájem na zpřístupnění informací, respektive nevyvratitelná domněnka ve prospěch zpřístupnění informací.

V nadepsaném rozsudku ve věci **C-673/13 P** Soudní dvůr posuzoval žádost nevládních organizací o přístup ke spisu týkajícímu se schválení kontroverzního (potenciálně karcinogenního) glyfosfátu pro použití v přípravcích na ochranu rostlin. Komise sice zpřístupnila část dotčených dokumentů, avšak neposkytla přístup k jiným dokumentům v zájmu ochrany obchodních zájmů dotčených podniků. Tribunál naopak rozhodl,⁶⁸ že i nezpřístupněné dokumenty se týkají emisí vypouštěných do životního prostředí, a tudíž je nutné vycházet z existence převažujícího zájmu na jejich zveřejnění. Soudní dvůr však rozsudek Tribunálu zrušil, když dospěl k závěru, že je namístě přijmout výklad citovaného pojmu, který nezabývá veškeré podstaty ochrany obchodních zájmů, ovšem takový výklad nesmí být s ohledem na účel nařízení restriktivní.⁶⁹ Pojem není podle Soudního dvora ani omezen na emise pocházející z průmyslových zařízení, jak namítala Komise,⁷⁰ a pro účely výkladu čl. 6 odst. 1 nařízení č. 1367/2006 není ani namístě odlišovat pojem „emise do životního prostředí“ od pojmů „vypouštění“ a „úniky“ do životního prostředí.⁷¹ Ovšem co se týče omezení pojmu na informace související se skutečnými emisemi do životního prostředí, zde Soudní dvůr vymezil kategorie hypotetických emisí, skutečně uvolněných emisí a předvídatelných emisí.

⁶⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS.

⁶⁸ Rozsudek Tribunálu ze dne 8. 10. 2013 *Komise v. Stichting Greenpeace Nederland a PAN Europe* (T-545/11, ECLI: EU:T:2013:523).

⁶⁹ Body 50-53.

⁷⁰ V tomto směru jde výklad Soudního dvora nad rámec příručky k provádění Aarhuské úmluvy ve vydání z roku 2014.

⁷¹ Bod 69.

Na hypotetické emise se citovaná definice podle Soudního dvora nevztahuje,⁷² ale neomezuje se ani na emise skutečně uvolněné, nýbrž přesahuje i na předvídatelné emise. Rozdíl mezi kategoriemi vysvětlil Soudní dvůr následovně: „*I když uvedení přípravku nebo látky na trh obvykle nestačí k tomu, aby bylo možné dospět k závěru, že nezbytně dojde k úniku tohoto přípravku nebo této látky do životního prostředí a že informace, jež se takového přípravku nebo látky týkají, se týkají „emisí do životního prostředí“*, jinak je tomu v případě takového přípravku, jako je přípravek na ochranu rostlin, a látek, jež tento přípravek obsahuje, které jsou v rámci obvyklého používání ze své podstaty určeny k tomu, aby byly uvolňovány do životního prostředí. V tomto případě nejsou předvídatelné emise dotčeného přípravku nebo látek, které tento přípravek obsahuje, do životního prostředí za obvyklých nebo reálných podmínek použití, emisemi hypotetickými a vztahuje se na ně pojem „emisí do životního prostředí“.⁷³ Ovšem nestačí, aby se informace pouze týkaly emisí do životního prostředí. Musí být zřejmá dostatečně přímá souvislost mezi dotčenými informacemi a emisemi. Citovaný pojem tak musí být vykládán tak, že se vztahuje zejména na „*údaje týkající se povahy, složení, množství, dne a místa skutečných či předvídatelných emisí uvedeného přípravku nebo uvedené látky uvolněných za takových podmínek*“⁷⁴ a také na „*informace umožňující veřejnosti kontrolovat, zda hodnocení skutečných či předvídatelných emisí, na jehož základě příslušný orgán povolil dotčený přípravek nebo látku, je správné, jakož i údaje týkající se dopadů těchto emisí na životní prostředí*“.⁷⁵ Konkrétní úvahy o povaze požadované informace Soudní dvůr nenabídl, protože přísluší Tribunálu v dalším řízení.

Rozsudek Soudního dvora je na jednu stranu potěšující, protože omezení pojmu na emise z průmyslových provozů by v podstatě vyřadilo z působnosti nařízení veškeré menší zdroje, nebezpečné výrobky a v určitém rozsahu i chemické látky. Nadto Soudní dvůr pozorně vyložil ustanovení nařízení perspektivou Aarhuské úmluvy. Na druhou stranu vyvolává rozsudek řadu otázek a aplikace jeho závěrů v praxi nebude jednoduchá. Soudní dvůr sice nabídl řadu výkladových vodítek, ovšem zejména hranici mezi hypotetickými emisemi a předvídatelnými emisemi bude muset vymezit další judikatura, a to především ve vztahu k různým způsobům testování účinných látek, které nemusí spadat ani do jedné z kategorií. Prvním výkladovým příspěvkem je rozsudek ve věci **C-442/14**, kterému se věnuji níže.

Navíc nelze přehlédnout úpornou snahu Komise o zúžení výkladu daného ustanovení. Přitom Komise by zrovna v této věci nemusela být „osobně zainteresovaná“, případně by mohla projevit i opakovaně deklarovanou podporu unijních

⁷² Body 71-73.

⁷³ Bod 75.

⁷⁴ Bod 79.

⁷⁵ Bod 80.

spotřebitelů a životního prostředí. Zjevná obrana obchodních zájmů však více než proklamace o transparentnosti připomíná boje o udržení tajnosti informací, kterými Komise disponuje v souvislosti s řízením o porušení povinnosti členských států.

Obecné nařízení z roku 2001 nestanovuje ani povinnost vykládat restriktivně výjimky z povinnosti informace poskytnout, jak je tomu u Aarhuské úmluvy, tento požadavek dovozuje teprve judikatura Soudního dvora.⁷⁶ Ovšem ve vztahu k šetřením prováděným Komisí je výklad spíše opačný. I zde se setkáváme s výkladem čl. 6 odst. 1 nařízení č. 1367/2006, byť na úrovni Tribunálu. Ten již v rozsudku ve věci **T-29/08 (LPN v. Komise)**⁷⁷ přisvědčil argumentu Komise, že zvláštní režim pro informace o emisích se nevztahuje na vyšetřování související s možným nesplněním povinností.⁷⁸ Odkázat lze i na závěry rozsudku ve věci **C-139/07 P (Komise v. Technische Glaswerke Ilmenau)**,⁷⁹ ve kterém Soudní dvůr uznal, že dotýčný unijní orgán může své rozhodnutí o odmítnutí přístupu k informacím v zásadě opřít o obecné domněnky použitelné na některé kategorie dokumentů, protože na žádosti o zpřístupnění týkající se dokumentů téže povahy je možno použít podobné obecné úvahy. Velká část informací, kterými Komise disponuje, je tak nedobytná, aniž by bylo nutno odmítnutí přístupu k těmto informacím konkrétněji odůvodnit. K tomu je možné dodat, že obdobný paušálně uplatňovaný převažující veřejný zájem je v souladu s judikaturou Soudního dvora uplatňován tehdy, pokud by poskytnutí informací poškodilo mezinárodní hospodářské vztahy a obchodní zájmy Unie s třetími zeměmi zmíněnými v požadovaném dokumentu.⁸⁰ Podobně jako v případě komunikace mezi Komisí a členskými státy se zde presumuje, že zveřejnění vyměňovaných informací vyvolá finanční škodu. Výjimku, která by se vztahovala na finanční, měnové nebo hospodářské zájmy však Aarhuská úmluva odlišně od nařízení z roku 2001 nezná.

Přesvědčení o převažujícím veřejném zájmu na utajení informací ovšem nepanuje mezi všemi členskými státy. Některé se zveřejnění informací poskytovaných Komisi nebrání. Ve výše uvedené věci T-29/08 vystupovalo na podporu

⁷⁶ Viz např. rozsudek Tribunálu ze dne 7. 2. 2002 *Kuijjer v. Rada* (T-211/00, ECLI:EU:T:2002:30).

⁷⁷ Rozsudek Tribunálu ze dne 9. 9. 2011 *LPN v. Komise* (T-29/08, ECLI:EU:T:2011:448).

⁷⁸ Tribunál posuzoval žalobu portugalské nevládní organizace proti rozhodnutí Komise o odepření přístupu k informacím souvisejícím s vyřizováním stížnosti žalobkyně a o nahlédnutí do dokumentů vypracovaných „pracovní skupinou Komise“ a do dokumentů, které si Komise vyměnila s portugalskými orgány, a to z důvodu, že zpřístupnění dokumentů by se dotklo řádného průběhu řízení o nesplnění povinnosti. Tribunál žalobě nevyhověl. V podrobném, leč z pohledu poměrování veřejných zájmů jednostranném odůvodnění vyšel z toho, že v okamžiku přijímání sporného rozhodnutí probíhalo řízení o nesplnění povinnosti, takže musí být chráněny cíle vyšetřování.

⁷⁹ Rozsudek *Komise v. Technische Glaswerke Ilmenau* (C-139/07 P, ECLI:EU:C:2010:376).

⁸⁰ Viz např. rozsudek Tribunálu ze dne 29. 6. 2010 *WWF European Policy Programme v. Rada* (T-264/04, ECLI:EU:T:2007:114).

portugalské NGO i Dánsko, Švédsko a Finsko, v dalších rozebíraných rozsudcích ve věcech C-673/13 P nebo T-51/15 (viz dále) to bylo opět Švédsko.⁸¹

Z judikatury Soudního dvora je nicméně také zřejmé, že se Komise nemůže tak jednoduše jako výjimky z důvodu probíhajícího šetření spoléhat na výjimku upravenou v čl. 4 odst. 3 nařízení č. 1049/2001, která se týká informací získaných v rámci rozhodovacího procesu.⁸² V novém rozsudku ve věci T-51/15 (*PAN Europe v. Komise*)⁸³ dospěl Tribunál k závěru, že Komise musí v případě využití této výjimky vážit zvláštní zájem na ochraně rozhodovacího procesu Komise a všeobecný zájem na zpřístupnění informací, přičemž své rozhodnutí musí dostatečně odůvodnit ve vztahu ke všem požadovaným dokumentům, aby bylo zřejmé, zda jejich zveřejnění oslabuje rozhodovací činnost Komise, a nesmí žádost odmítnout *en bloc*. Rozsudek navazuje na starší judikaturu zejména ve věcech T-144/05 (*Muñiz v. Komise*),⁸⁴ T233/09 (*Access Info Europe v. Rada*)⁸⁵ a T-516/11 (*MasterCard a další v. Komise*).⁸⁶

V dalším čerstvém rozsudku ve věci T-755/14 (*Herbert Smith Freehills v. Komise*)⁸⁷ Tribunál potvrdil oprávněné využití výjimky dle čl. 4 odst. 2 nařízení č. 1049/2001 v případě žádosti o přístup k některým dokumentům týkajícím se přijetí směrnice o tabákových výrobcích,⁸⁸ ovšem při extenzivní interpretaci dovodil, že mezi dokumenty unijních institucí, ke kterým má mít veřejnost přístup, patří i elektronická komunikace (e-mailové zprávy).

⁸¹ K tomu je možné zmínit, že zrovna Švédsko vede pod zn. C-562/14 P i samostatný spor s Komisí ohledně přístupu k dokumentům týkajícím se řízení EU Pilot. Klíčovou otázkou je, zda se i na toto řízení jakožto neformální předstupeň řízení pro porušení unijního práva vztahuje obecná domněnka existence důvodů pro jejich neposkytnutí. Stanovisko generální advokátky již bylo vydáno.

⁸² „Přístup k dokumentu, který orgán vypracoval k vnitřnímu použití nebo který obdržel a který se vztahuje k záležitosti, v níž orgán ještě nerozhodl, se odepře, pokud by zpřístupnění dokumentu vážně ohrozilo rozhodovací proces orgánu, neexistuje-li převažující veřejný zájem na zpřístupnění.“

⁸³ Rozsudek Tribunálu ze dne 20. 9. 2016 *PAN Europe v. Komise* (T-51/15, ECLI:EU:T:2016:519).

⁸⁴ Rozsudek Tribunálu ze dne 18. 12. 2008 *Muñiz v. Komise* (T-144/05, ECLI:EU:T:2008:596).

⁸⁵ Rozsudek Tribunálu ze dne 22. 3. 2011 *Access Info Europe v. Rada* (T-233/09, ECLI:EU:T:2011:105).

⁸⁶ Rozsudek Tribunálu ze dne 9. 9. 2014 *MasterCard a další v. Komise* (T-516/11, ECLI:EU:T:2014:759).

⁸⁷ Rozsudek Tribunálu ze dne 15. 9. 2016 *Herbert Smith Freehills v. Komise* (T-755/14, ECLI:EU:T:2016:482).

⁸⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/40/EU ze dne 3. dubna 2014 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se výroby, obchodní úpravy a prodeje tabákových a souvisejících výrobků a o zrušení směrnice 2001/37/ES.

**C-442/14 (Bayer CropScience a Stichting De Bijenstichting):
Pojem „informace týkající se emisí do životního prostředí“ dle směrnice
2003/4/ES a žádost o důvěrné zacházení**

Rozsudek ve věci C-442/14⁸⁹ vydal Soudní dvůr ve stejný den jako rozebíraný rozsudek ve věci C-673/13 P, oba rozsudky spolu blízce souvisí a obsahují podobné odůvodnění, byť tento se týká výkladu stejného pojmu emisí týkajících se životního prostředí⁹⁰ obsaženého ve směrnici 2003/4/ES⁹¹ určené členským státům na základě předběžné otázky předložené v rámci nizozemského řízení o povolení přípravku na ochranu rostlin a biocidního přípravku na bázi účinné látky imidacloprid. Ohledně kvalifikace požadovaných informací Soudní dvůr uvedl, že není rozhodující, zda pocházejí ze studií, které jsou zcela či částečně prováděny v terénu či v laboratoři, nebo z translokačních studií, ale že účelem těchto studií je posoudit skutečné nebo předvídatelné emise do životního prostředí, tzn. emise za podmínek, které představují obvyklé nebo reálné podmínky použití přípravku nebo této látky – nebo analyzovat vlivy těchto emisí. Podle soudního dvora takovými informacemi „zejména nejsou údaje ze zkoušek, jejichž účelem je zkoumání účinků použití dávky dotčeného přípravku nebo látky, která podstatně převyšuje maximální dávku, na kterou se vztahuje udělené povolení uvedení na trh a jež bude používána v praxi, nebo jejich podstatně vyšší koncentrace,⁹² ale naopak mezi ně lze zařadit „studie, jejichž účelem je stanovení toxicity, účinků a dalších aspektů přípravku nebo látky ve skutečných nejméně příznivých podmínkách, které mohou důvodně nastat, jakož i na studie prováděné za podmínek, které se co nejdříve blíží obvyklým zemědělským postupům a podmínkám panujícím v zóně použití tohoto přípravku nebo látky.“⁹³ Studie se mohou týkat i výskytu reziduí v životním prostředí (včetně metabolitů), protože ten je zapříčiněn emisemi přípravku nebo látek, jež obsahuje, do životního prostředí.⁹⁴

⁸⁹ Rozsudek ze dne 23. 11. 2016 *Bayer CropScience a Stichting De Bijenstichting* (C-442/14, ECLI:EU:C:2016:890).

⁹⁰ Možno zmínit, že české překlady se u různých unijních právních předpisů v překladu tohoto pojmu odlišují a jak správně podotýká Soudní dvůr v bodě 83, liší se i jednotlivé jazykové verze. Zatímco francouzská verze znění uvedeného ustanovení odkazuje na „informations relatives à des émissions dans l'environnement (informace, které se týkají emisí do životního prostředí)“, některé další jazykové verze používají výraz „informace o emisích do životního prostředí“. Německá jazyková verze odkazuje konkrétně na „Informationen über Emissionen in die Umwelt“, italská jazyková verze na „informazioni sulle emissioni nell'ambiente“ a anglická jazyková verze na „information on emissions into the environment“.

⁹¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS.

⁹² Bod 90.

⁹³ Bod 91.

⁹⁴ Body 92-95.

Dovolím si drobnou poznámku, že se opět setkáváme v unijní environmentální judikatuře s námitkami porušení práv zakotvených v Listině práv EU, žel stále jen ze strany znečišťovatelů (konkrétně v rozsudku ve věci **C-442/14** to je namítané porušení svobody podnikání a práva na vlastnictví dle čl. 16 a 17 Listiny).

Kromě otázky, zda se v tomto případě jedná o informace o emisích (požadováno bylo zpřístupnění celkem 84 různých dokumentů), řešil Soudní dvůr i vliv nepodání žádosti o důvěrné zacházení na žádost o poskytnutí informací o životním prostředí. Takovou žádost může výrobce podat v rámci řízení o povolení přípravků na ochranu rostlin a biocidních přípravků, když podle čl. 19 a čl. 63 směrnice o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh⁹⁵ příslušnému orgánu označí s odůvodněním informace, které považuje za obchodně citlivé a jejichž zveřejnění by mohlo poškodit jeho obchodní zájmy. Podle Soudního dvora se obecná ustanovení směrnice 2003/4 uplatní i v případě žádosti o důvěrné zacházení, protože z unijní úpravy plyne záměr zákonodárce neomezit přístup k informacím. Soudní dvůr tak potvrdil dílčí závěry, ke kterým dospěl už v předchozí judikatuře, například v rozsudku ve věci **C-524/09 (Ville de Lyon)**,⁹⁶ která se týkala žádosti města Lyon o poskytnutí údajů o objemu povolenek na emise skleníkových plynů prodaných během roku 2005 některými provozovateli. Na takovou žádost se podle Soudního dvora vztahují výlučně zvláštní pravidla zpřístupnění veřejnosti a důvěrnosti obsažená ve směrnici o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů⁹⁷ a zároveň jsou požadované informace důvěrnými údaji ve smyslu nařízení č. 2216/2004,⁹⁸ ovšem vztah mezi důvěrností informací a přístupem k informacím posoudil Soudní dvůr stejným způsobem.

Na rozhodnutí čeká před Soudním dvorem několik zajímavých případů z oblasti přístupu k informacím. Ve věci **C-60/15 P (Saint-Gobain Glass Deutschland v. Komise)**, která řeší výklad důvodů pro odmítnutí přístupu k informacím o životním prostředí v čl. 6 odst. 1 nařízení č. 1367/2006 na půdorysu žádosti o přístup k dokumentu, který Spolková republika Německo předala Komisi v rámci řízení o přidělování povolenek na emise skleníkových plynů, je již k dispozici stanovisko generálního advokáta.⁹⁹ K vyhlášení se blíží také rozsudek ve věci sporu českého vý-

⁹⁵ Směrnice Rady 91/414/EHS ze dne 15. července 1991 o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh.

⁹⁶ Rozsudek ze dne 22. 12. 2010 *Ville de Lyon* (C-524/09, EU:C:2010:822).

⁹⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES.

⁹⁸ Nařízení Komise (ES) č. 2216/2004 ze dne 21. prosince 2004 o standardizovaném a bezpečném systému rejstříků podle směrnice 2003/87/ES Evropského parlamentu a Rady a rozhodnutí 280/2004/ES Evropského parlamentu a Rady.

⁹⁹ Stanovisko generálního advokáta Macieje Szpunara ze dne 19. 10. 2016, *Saint-Gobain Glass Deutschland v. Komise* (C-60/15 P, ECLI:EU:C:2016:778).

robce aromatických uhlovodíků a dalších chemických látek s Evropskou agenturou pro chemické látky **T-189/14 (Deza v. ECHA)**. ECHA na základě žádosti rozhodla začátkem roku 2014 o zpřístupnění některých informací předložených firmou Deza v rámci řízení týkajícího se žádosti o povolení k používání chemické látky bis(2-ethylhexyl)ftalát. Spor panuje o to, které informace mohou být poskytnuty, a předseda Tribunálu již rozhodl o odkladu vykonatelnosti rozhodnutí ECHA.¹⁰⁰ Deza je žalobkyní i v jiném sporu s Evropskou agenturou pro chemické látky (**T-115/15**), který se však netýká přístupu k informacím, ale klasifikace uvedené látky. A konečně lze vyzdvihnout i kurážné stanovisko k věci **C-213/15 P (Komise v. Breyer)**, ve kterém generální advokát Michal Bobek vyzývá k otevření přístupu k písemnostem předloženým Soudním dvorem. Jeho pojednání se neomezuje pouze na vztah čl. 15 odst. 3 SFEU a nařízení č. 1049/2001, ale zabývá se obecně hodnotami, na kterých spočívá soudní otevřenost, v čemž je na úrovni Soudního dvora první.

C-243/15 (Lesoochranárske zoskupenie VLK II):

Účast veřejnosti na rozhodování podle směrnice o stanovištích

Ke společenskému bonmotu na mezinárodních fórech patří, že se zúčastnění odborníci snaží pochytit správnou výslovnost populárních názvů zásadních judikátů. V oblasti ochrany životního prostředí je v tomto etalonem rozsudek ve věci **C-72/95 (Kraaijeveld a další)**,¹⁰¹ ke kterému se v roce 2009 přidal rozsudek ve věci **C-263/08 (Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsörening)**¹⁰² a od roku 2011 je hitem kuloárních jazykolamů rozsudek ve věci **C-240/09 (Lesoochranárske zoskupenie VLK)**.¹⁰³ Od letošního listopadu platí, že kdo si osvojil „Lesoochranárské“, může s ním dělat hned dvojí parádu, protože i druhý rozsudek stejného názvu se patrně zařadí mezi ty, kterými se bude zhusta argumentovat ve vnitrostátní povolovací praxi.

V rozsudku ve věci **C-243/15**¹⁰⁴ **Soudní dvůr** posuzoval slovenskou procesní úpravu, která se uplatní ve sporu o účastenství ekologického spolku v řízení o vydání souhlasu s projektem realizace oplocení za účelem rozšíření obory v lokalitě chráněné podle naturových směrnic.¹⁰⁵ Navíc se musel potýkat s problémem, že řízení před správním orgánem již bylo ukončeno a rozhodnutí správního orgánu

¹⁰⁰ Usnesení Tribunálu ze dne 25. 7. 2014 *Deza v. ECHA* (T-189/14, ECLI:EU:T:2014:686).

¹⁰¹ Rozsudek ze dne 24. 10. 1996 *Kraaijeveld a další* (C-72/95, ECLI:EU:C:1996:404).

¹⁰² Rozsudek ze dne 16. 10. 2009 *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsörening* (C-263/08, ECLI:EU:C:2009:631).

¹⁰³ Rozsudek ze dne 8. 3. 2011 *Lesoochranárske zoskupenie* (C-240/09, ECLI:EU:C:2011:125).

¹⁰⁴ Rozsudek ze dne 8. 11. 2016 *Lesoochranárske zoskupenie II* (C-243/15, ECLI:EU:C:2016:838).

¹⁰⁵ Směrnice Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků, směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

nabylo právní moci, přičemž slovenské právo neumožňovalo přiznat postavení účastníka řízení, protože řízení již bylo ukončeno. Aby byla spojitost mezi rozsudky Soudního dvora zřejmá, je nutno uvést, že nyní řešený problém sice nastal v souvislosti s rozsudkem ve věci *Lesoochranské zoskupenie VLK I*, ale týká se jiného řízení, ve kterém slovenské soudy rovněž řešily otázku účasti v řízení. Toto řízení slovenský Nejvyšší soud přerušil, aby vyčkal odpovědi na první předběžnou otázku. Poté, co byl Soudním dvorem instruován, aby vyložil vnitrostátní úpravu s ohledem na ustanovení Aarhuské úmluvy, zrušil rozsudek nižšího soudu, ovšem sporné rozhodnutí již nabylo právní moci, což vylučuje samostatný soudní přezkum rozhodnutí o nepřiznání postavení účastníka správního řízení. Možná je jediné zvláštní žaloba dle § 250b odst. 2 občanského soudního řádu, pro kterou však v dané věci uběhla tříletá lhůta.

Místo rekapitulace celého procesního vývoje a slovenské úpravy poukáží na stanovisko generální advokátky Kokott, která hned v úvodu stanoviska uvažuje, zda případ připomíná v závislosti na úhlu pohledu buď právnicky inspirovaná díla Franze Kafky, především povídku Před zákonem, nebo dona Quijota, který „*trvá na boji proti větrným mlýnům, namísto toho, aby se věnoval rozumnějším věcem*“.¹⁰⁶

Podstatné jsou však úvahy Soudního dvora, který dospěl k závěru, že případná účast veřejnosti má být v zásadě dořešena dříve, než je vydáno povolující rozhodnutí k závěru. Dílčí závěry lze shrnout tak, že 1) ekologickým spolkům svědčí právo na přístup k soudní ochraně na základě Aarhuské úmluvy ve spojení s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, 2) čl. 47 Listiny základních práv EU ve spojení s čl. 9 odst. 2 a 4 Aarhuské úmluvy brání vnitrostátní úpravě, která účastenství přezkoumává mimo průběh samotného řízení, 3) v rozporu s unijním právem je také úprava, která spolek nutí podat žalobu jiného druhu, aby mohl získat postavení účastníka a předložit k soudnímu přezkumu otázku, zda příslušné vnitrostátní orgány dodržely povinnosti, které jim vyplývají z čl. 6 odst. 3 uvedené směrnice.

V čem spočívá tichá revoluce a kompenzace (ne)přístupu veřejnosti k Soudnímu dvoru? Jednoduše v tom, že článek 6 odst. 3 směrnice o stanovištích žádná ustanovení o účasti veřejnosti neobsahuje. Tím se liší například od ust. čl. 11 směrnice EIA, které už jen ponechává členským státům rozhodovací prostor „*jak pro určení toho, co představuje porušování práva, tak zejména pro stanovení podmínek přípustnosti žalob a orgány, ke kterým musejí být podány*“, jak dovodil Soudní dvůr v rozsudku ve věci **C-115/09 (*Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen*)**.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott ze dne 30. 6. 2016, *Lesoochranské zoskupenie II* (C-243/15, ECLI:EU:C:2016:491).

¹⁰⁷ Rozsudek ze dne 12. 5. 2011 *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (C-115/09, ECLI:EU:C:2011:289, bod 39).

Aby Soudní dvůr dovedl, že se jedná o ustanovení nejen přímo účinné, ale i přímo zakládající právo na přístup k soudní ochraně, musel volit podobnou cestu jako v případě rozhodnutí o předběžné otázce ve věci **C-237/07 (Janecek)**,¹⁰⁸ kdy uvedl, že „je neslučitelné se závaznou povahou, kterou článek 249 ES přiznává směrnici, v zásadě vyloučit možnost dotčených osob dovolávat se povinnosti, kterou ukládá. Tato úvaha platí zejména pro směrnici, jejímž cílem je řídit, jakož i omezit znečištění ovzduší, a která tak směřuje k ochraně veřejného zdraví.“¹⁰⁹ Následně dovedl, že „fyzické či právní osoby přímo dotčené rizikem překročení výstražných prahových hodnot nebo mezních hodnot musí mít možnost od příslušných orgánů požadovat, případně s pomocí příslušných soudů, aby byl vypracován akční plán, jestliže takové riziko existuje.“¹¹⁰ Byť tedy směrnice z oblasti ochrany ovzduší nezakládají přímo právo na přístup k soudní ochraně, lze toto právo dovést z dotčenosti osob, které se nacházejí v oblastech s rizikem překročení výstražných prahových hodnot nebo mezních hodnot.

Soudní dvůr tentokrát zopakoval obecnou mantru, kterou použil již v minulosti, když se snažil překonat přísná kritéria přímého účinku unijních směrnic, totiž že by bylo „přítom neslučitelné se závazným účinkem, který článek 288 SFEU přiznává směrnici, v zásadě vyloučit, aby se dotčené osoby mohly dovolávat povinností, které ukládá“¹¹¹ s tím, že „(u)žitečný účinek směrnice 92/43, jakož i její účel, připomenutý v předcházejícím bodě tohoto rozsudku, vyžadují, aby se jí jednotlivci mohli dovolávat u soudu“¹¹²

V případě ochrany stanovišť je však obtížnější dovést, že směrnice zakládá dotčenost ekologických spolků v důsledku neposouzení vlivů na naturovou oblast. Tu může založit až Aarhuská úmluva, která vymezuje dotčenou veřejnost a zavazuje strany Úmluvy, aby ji umožnily účast na rozhodování a přístup k soudní ochraně. A z ustanovení Úmluvy také Soudní dvůr dotčenost dovozuje. Čl. 47 Listiny základních práv EU přiznává právo na soudní ochranu, které je již (toliko) důsledkem dotčenosti na právech. Jinak řečeno, Aarhuská úmluva neslouží toliko k interpretaci procesních práv (která v čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích nena- lezneme), ale jako jejich základ.

Pochopitelně se dostáváme na tenký led rozlišování mezi přímou aplikovatelností norem unijního práva a možností se jich dovolávat, přičemž přímý účinek čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích dovedl Soudní dvůr již v rozsudku ve věci

¹⁰⁸ Rozsudek ze dne 25. 7. 2008 *Janecek* (C-237/07, ECLI:EU:C:2008:447).

¹⁰⁹ Bod 37.

¹¹⁰ Bod 39.

¹¹¹ Bod 44.

¹¹² Tamtéž.

C-127/02 (*Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging*),¹¹³ ovšem tehdy volil mnohem volnější vyjádření, že „čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích může být vzat v úvahu vnitrostátním soudcem“,¹¹⁴ i když toto ustanovení nebylo provedeno do právního řádu dotčeného členského státu, přestože lhůta stanovená za tímto účelem uplynula. K podmínkám dotčenosti se soudní dvůr příliš nevyjádřil, protože to nebylo k zodpovězení předložených otázek nutné, takže odkazoval pouze na „subjekty s procesní způsobilostí“.¹¹⁵ Také je pravdou, že již v rozsudku ve věci **C-118/94 (*Associazione Italiana per il WWF a další*)**¹¹⁶ Soudní dvůr dospěl k závěru, že jednotlivci se mohou dovolávat jasných a bezpodmínečných ustanovení směrnic, aniž by museli odkazovat na konkrétní právo, které jim unijní právo přiznává. Na základě těchto a obdobných závěrů lze odvodit například přímý účinek ustanovení směrnic, která ukládají podmínky pro uvádění výrobků na trh, neboť jsou zpravidla jasná a bezpodmínečná. Také si lze všimnout pootevřených „zadních vrátěk“ zmíněného rozsudku ve věci **Janecek**, ve kterém Soudní dvůr řeší předložené předběžné otázky v širším kontextu a důsledně referuje nejen o dotčených fyzických, ale i o právnických osobách.

S ohledem na výše nastíněné indicie se nejeví rozhodnutí **Lesoochranské zoskupenie VLK II** jako překvapivé. Jinak je tomu, když se zaměříme na provedení Aarhuské úmluvy v unijním právu. Soudní dvůr totiž dovedl, že ekologickému spolku má být poskytnuta soudní ochrana s ohledem na jeho účastenství v řízení založeném čl. 6 odst. 1 písm. b) Aarhuské úmluvy.¹¹⁷ Ačkoliv v minulosti nepanovaly výrazné pochybnosti, že by mělo do působnosti Úmluvy spadat přinejmenším rozhodování o některých naturových případech, mělo se zároveň za to, že citované ustanovení poskytuje stranám Úmluvy poměrně široké uvážení. Proto v návaznosti na přistoupení tehdejšího společenství k Aarhuské úmluvě došlo k provedení požadavku na účast veřejnosti na rozhodování pouze ke změně směrnic 85/337/EHS (EIA) a 96/61/ES (IPPC), nikoliv ke změně směrnice o stanovištích. Komise ani nepředložila návrh takové změny a naopak vždy označovala provedené změny za konečné a dostatečné. Rovněž tak pracovní návrhy harmonizační směrnice o přístupu k soudní se víceméně omezovaly na překum činností uvedených v příloze I Aarhuské úmluvy. Takže v tomto směru je rozsudek Soudního dvora, který dovozuje přímou možnost soudně napadnout rozhodnutí,

¹¹³ Rozsudek ze dne 7. 9. 2004 *Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging* (C-127/02, C 127/02, EU:C:2004:482).

¹¹⁴ Bod 69.

¹¹⁵ Viz bod 66.

¹¹⁶ Rozsudek ze dne 7. 3. 1996 *Associazione Italiana per il WWF a další* (C-118/94, ECLI:EU:C:1996:86).

¹¹⁷ Podle tohoto ustanovení se strany zavazují uplatňovat ustanovení tohoto článku – v souladu se svým vnitrostátním právem – také k rozhodnutím o navrhovaných činnostech, které nejsou uvedeny v příloze I a které mohou mít významný vliv na životní prostředí.

které může být v rozporu s čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích, vítaným posunem k zajištění souladu vnitrostátní úpravy členských států s Aarhuskou úmluvou.

V čem se skrývá drobný zádrhel? Z pohledu české právní úpravy nevznikají velké problémy v případech záměrů, které podléhají naturovému hodnocení v režimu zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, se zvláštním režimem navazujícího řízení včetně specifické úpravy soudního přezkumu. A to ani ve vztahu k omezenému výčtu účastníků navazujícího řízení v § 9c odst. 3 písm. b) téhož zákona, neboť soulad s unijním právem je zajištěn až na výjimky úpravou účastenství v předpisech upravujících dílčí navazující řízení.¹¹⁸ Argumentaci Soudního dvora je však možné použít v zásadě u všech řízení, ve kterých je na základě nebo v souvislosti s unijní úpravou povolována činnost s možným významným vlivem na životní prostředí. Ztrácí se jasnější rozlišování, která ustanovení environmentálních směrnic mohou mít přímý účinek, zvláště ve vztahu k aktivní legitimaci pro účast ve správním či soudním řízení, neboť užitečnost dotčených ustanovení je značně vágním kritériem (racionální zákonodárce jiná než užitečná ustanovení neschvaluje). Každopádně se můžeme těšit na možné potvrzení citovaných závěrů v rozsudku ve věci **C-663/15**, který se týká vztahu rámcové směrnice o vodách a čl. 9 odst. 3 Aarhuské úmluvy.

**C-461/14 (Komise v. Španělsko), C-504/14 (Komise v. Řecko):
Porušení směrnice o stanovištích**

Směrnice o stanovištích se týkají také dva rozsudky, ve kterých Soudní dvůr shledal porušení povinností členskými státy. Španělsko podle rozsudku ve věci **C-461/14**¹¹⁹ porušilo čl. 4 odst. 4 směrnice o ptácích a čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích tím, že nepřijalo vhodná opatření k vyloučení poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů, jakož i vyrušování druhů v chráněné oblasti. Sporný záměr se týkal výstavby některých úseků výstavby nové vysokorychlostní železniční tratě mezi městy Sevilla a Almería, přičemž záměr upravuje jednak práce na infrastruktuře ke zlepšení a úpravě stávající trasy železnice a jednak dodatečné instalační práce nezbytné pro výstavbu a uvedení do provozu nového železničního náspu. Záměr upravoval průjezd přírodní lokalitou Campiñas de Sevilla, která byla španělskými orgány až po povolení záměru a po prohlášení o vlivu dotčeného záměru na životní prostředí ze strany španělských orgánů označena jako ptačí oblast. Na seznamu ptačích oblastí (IBA 98) však byla oblast v té době již deset let. Soudní dvůr plně nepřisvědčil Komisi, že v rámci procesu EIA nedošlo k řádnému posouzení vlivů na ptactvo, neboť Komise v tomto směru neunesla důkazní břě-

¹¹⁸ Srov. částečně odlišný názor FRANKOVÁ, M. Rozhodnutí Soudního dvora ze dne 16. 4. 2015 ve věci C-570/13 Karoline Gruber. České právo životního prostředí. 2015, č. 2 (38), s. 124.

¹¹⁹ Rozsudek ze dne 24. 11. 2016 *Komise v. Španělsko* (C-461/14, ECLI:EU:C:2016:895).

meno („při nedostatku přesnějších a podrobnějších údajů nelze dospět k závěru, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 41 svého stanoviska, že bylo právně dostačujícím způsobem prokázáno, že tomu tak bylo“¹²⁰) a posouzení určité informace ohledně povahy oblasti a ptáků zde se vyskytujících obsahovalo. Z odůvodnění z mého pohledu vyplývá, že nepostačuje, aby Komise upozornila na některá chybějící opatření, ale musí uvést důvody, proč jsou navržená opatření nedostatečná s ohledem na konkrétní vlastnosti záměru.¹²¹ Podobně by měla Komise prokázat, že dvě souběžné železniční tratě, o které v tomto případě šlo (stará a nová) mohou mít v mnoha ohledech zvýšené negativní účinky na životní prostředí. Ani v tomto ohledu nepostačuje námitka, že nebyla navržena opatření týkající se nové trati.¹²² Ovšem Soudní dvůr konstatoval porušení naturových směrnic z důvodu povolení výstavby vysokorychlostní železniční tratě v oblasti uvedené na IBA 98. Odkázal přitom nejen na starší judikaturu týkající se rovněž Španělska,¹²³ ale i *bulharský* případ, o kterém jsem referoval v čísle 39 tohoto časopisu.¹²⁴ Z těch vyplývá, že členské státy musí přijmout vhodná opatření pro předcházení znečišťování nebo poškozování stanovišť, i když dotčená území nebyla označena jako ZCHO, jestliže vyjde najevo, že tak označena být měla. Podstatné je, že Soudní dvůr potvrdil možnost analogického použití judikatury k čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích na ochranu dle čl. 4 odst. 4 směrnice o ochraně ptáků, protože jejich znění se do značné míry shoduje. Co se týče námitky porušení čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích, byla Komise v jednodušší pozici než v případě namítaného porušení směrnice EIA, neboť „(k) podání důkazu o porušení čl. 6 odst. 2 směrnice o stanovištích Komise nicméně nemusí prokázat existenci příčinné souvislosti mezi výstavbou vysokorychlostní železniční tratě a významným vyrušováním způsobovaným dotčeným druhům. Postačí totiž, aby tento orgán prokázal existenci pravděpodobnosti nebo nebezpečí, že tato výstavba způsobí významné vyrušování těchto druhů“.¹²⁵

V rozsudku ve věci **C-504/14**¹²⁶ Soudní dvůr potvrdil porušení ustanovení směrnice o stanovištích Řeckem (čl. 6 odst. 2 a 3) ve vztahu k ochraně středomořských želv (*Caretta caretta*), které spočívalo v rozsáhlé rezidenční výstavbě v dotčené oblasti, vytvoření nových cest na pláž, nepřijetí opatření pro zákaz divokého táboření, provozování barů na plážích, omezení světelného znečištění na plážích, omezení rybářské činnosti, a obecně zejména pro nepřijetí uceleného právního a správního rámce na ochranu zmíněného druhu želv v oblasti Kyparisie. V men-

¹²⁰ Bod 54.

¹²¹ Srov. bod 55.

¹²² Bod 60.

¹²³ Rozsudek ze dne 18. 12. 2007 *Komise v. Španělsko* (C-186/06, EU:C:2007:813).

¹²⁴ Rozsudek ze dne 14. 1. 2016 *Komise v. Bulharsko* (C-141/14, EU:C:2016:8).

¹²⁵ Bod 97.

¹²⁶ Rozsudek SDEU ze dne 10. 11. 2016, *Komise v. Řecko* (C-504/14, ECLI:EU:C:2016:847).

ším rozsahu byla žaloba zamítnuta, protože Komise u některých prací neprokázala, že byly povoleny a provedeny během rozhodného období, stejně jako se jí nepodařilo prokázat například protiprávní těžbu písku. Zajímavé jsou zejména dílčí závěry Soudního dvora, jaké změny existující infrastruktury mohou mít negativní vliv na stanoviště. Konkrétně se jedná například o vyasfaltování některých pískových pobřežních cest, které ulehčuje jejich využívání zejména motorovými vozidly.¹²⁷

Rozsudek se může jevit jako velmi přínosný pro ochranu zmíněného druhu želv, ale na místě je i skepse. Především je zarážející rozsáhlý výčet závadných jednání nebo popis nečinnosti Řecka, který svědčí o pasivitě ve vztahu k ochraně přírody a ignoraci unijního práva. Tomu odpovídá i argumentace řecké vlády, která odpovědnost svaluje na „určitý tlak na výstavbu“, rovinatost země a snadný přístup na pláž nebo skutečnost, že v dotčené oblasti divoké táboření existuje již od třicátých nebo čtyřicátých let (avšak zvolna ustupuje). Co víc, v rozsudku zcela absentuje zmínka o skutečnosti, že je Řecku vytýkána nízká ochrana tohoto druhu želv již téměř dvacet let. V roce 1998 a opětovně v roce 1999 totiž provedla Komise doplňkovou kontrolu na řeckém ostrově Zakynthos. Výsledkem byly postupně dva rozsudky z let 2002 a 2006,¹²⁸ ve kterých Soudní dvůr dospěl k závěru, že Řecko porušilo povinnosti, které mu ukládá směrnice o stanovištích.¹²⁹ Aniž by došlo k nápravě závadného stavu na ostrově Zakynthos, Komise rezignovala nejen na provádění dalších kontrolních misí, ale i na řešení zaznamenaných pochybení v ochraně tohoto druhu ve vzájemné souvislosti. Tudíž Soudní dvůr posuzoval v nové věci porušení povinností na omezeném půdorysu jiné oblasti, Kyprisie, a nikoliv systematické porušování povinností Řeckem ve vztahu k chráněnému druhu, jak by bylo záhodno.

C-645/15 (*Bund Naturschutz in Bayern a Wilde*), C-348/15 (*Stadt Wiener Neustadt*): Výklad směrnice EIA – pojmy „rychlostní silnice“, „výstavba“, „zvláštní vnitrostátní právní předpis“

V rozsudku ve věci C-645/15¹³⁰ Soudní dvůr upřesnil výklad věcné působnosti směrnice EIA,¹³¹ konkrétně ustanovení čl. 4 odst. 1 směrnice a v návaznosti

¹²⁷ Bod 59.

¹²⁸ Rozsudky ze dne 30. 1. 2002 *Komise v. Řecko* (C-103/00, ECLI:EU:C:2002:60); a ze dne 16. 3. 2006 *Komise v. Řecko* (C-518/04, ECLI:EU:C:2006:183). Druhý rozsudek se však týká zmije *Vipera schweizerii*.

¹²⁹ Podrobně k případu *Komise v. Řecko* (C-103/00, ECLI:EU:C:2002:60) viz Stejskal, V., Zicha, J. *Judikatura Soudního dvora EU v oblasti ochrany přírody*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2011, s. 66.

¹³⁰ Rozsudek ze dne 24. 11. 2016 *Bund Naturschutz in Bayern a Wilde* (C-645/15, ECLI:EU:C:2016:898).

¹³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13. prosince 2011 o posuzování vlivů některých veřejných a soukromých záměrů na životní prostředí.

na něj i některých podmínek rozhodných pro vymezení posuzovaného záměru dle bodů 7 písm. a), b) a c) přílohy I směrnice. Předběžná otázka se týkala záměru úprav některých částí silnice na území města Norimberk (zejména šlo o přestavbu křižovatek a přístavbu pruhu a hlukových stěn), kterému nepředcházela proces EIA. Předkládací soud měl především pochybnosti o použití ustanovení přílohy směrnice na úpravu v délce kratší než 10 km a kladl si otázku, zda jde o „výstavbu“ ve smyslu těchto ustanovení. Soudní dvůr dospěl k závěru, že se nejedná o záměr či záměry vymezené v bodech 7 písm. a) a c) přílohy I směrnice (výstavba a rekonstrukce nad 10 km), protože vyjádření vůle unijního normotvůrce je v tomto směru jasné (10 km je 10 km), ovšem to neznamená, že se nemůže jednat o záměr podle přílohy II směrnice (čl. 4 odst. 2 a). Ovšem může také jít o záměr dle bodu 7 písm. b) přílohy I (výstavba dálnic a rychlostních silnic), neboť ten neobsahuje žádný odkaz na minimální délku silnice: „*Nelze ostatně vyloučit, že by úprava silnice, třebaže omezené délky, byla v důsledku své samotné povahy takového rozsahu, že by měla významný vliv na životní prostředí.*“¹³²

Co se týče pojmu „rychlostní silnice“, je třeba jej podle Soudního dvora vykládat dle definice uvedené v příloze II bodě II.3 Evropské dohody o hlavních silnicích s mezinárodním provozem (AGR) dle její verze z roku 1975, takže se vztahuje i na silnice, které nejsou součástí hlavních silnic s mezinárodním provozem upravené v této dohodě nebo se nacházejí v městské oblasti. Z této definice totiž vycházela i původní směrnice EIA přijatá v roce 1975 a všechny státy stále ještě nejsou stranami AGR. Pojem „výstavba“ je pak „*zcela jednoznačný a je třeba jej chápat v jeho běžném smyslu, to znamená jako odkazující na provedení dříve neexistujících děl nebo na změnu, ve fyzickém smyslu, děl dříve existujících*“¹³³ a „*Nejeví se jako zpochybnitelné, že pod takovou změnu spadá záměr, který stanoví přestavbu dříve existujících silnic prostřednictvím opatření stavebního inženýrství určitého rozsahu, zejména vyhloubení tunelu, i když se provádějí na existující trase silnice a na délce kratší než 10 km.*“¹³⁴

V rozsudku ve věci **C-348/15**¹³⁵ se Soudní dvůr mimo jiné zabýval výkladem pojmu „zvláštní vnitrostátní právní předpis“. Tomu jsem se obsáhleji věnoval spolu s Lenkou Bahýřovou v minulém čísle časopisu¹³⁶ a nový judikát na uvedených

¹³² Bod 42.

¹³³ Bod 39.

¹³⁴ Bod 40.

¹³⁵ Rozsudek ze dne 17. 11. 2016 *Stadt Wiener Neustadt* (C-348/15, ECLI:EU:C:2016:882).

¹³⁶ VOMÁČKA, V., BAHÝŘOVÁ, L. Zvláštní režim procesu EIA pro vybrané prioritní stavby (k novele č. 256/2016 Sb.). *České právo životního prostředí*. 2016, č. 3 (41), s. 45-52. Případně v širších souvislostech VOMÁČKA, V. Výjimky z procesu EIA: Kudy (ne)vede cesta. In: VOMÁČKA, V., ŽIDEK, D. *Posuzování vlivů záměrů a koncepcí na životní prostředí*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 140-161.

závěrech nic nemění. Potvrzuje však obsahovou kontinuitu mezi zněním ustanovení článku 1 odst. 5 původní směrnice EIA (85/337) a čl. 1 odst. 4 směrnice stávající (2011/92), přestože rozhodnou úpravu pro posouzení věci tvořilo znění původní směrnice. Rovněž v tomto případě Soudní dvůr využil dvoustupňový test rozvinutý zejména v rozsudcích ve věcech **C-435/97 (WWF)**¹³⁷ a **C-128/09 (Boxus)**,¹³⁸ aby posoudil soulad rakouské úpravy se směrnicí. Skutkově se rozhodnutí týká provozu zařízení na zpracování palivových náhražek povolenému na přelomu 80. a 90. let minulého století, u kterého došlo v roce 2002 k výraznému navýšení kapacity bez posouzení vlivů na životní prostředí. V roce 2009 změnilo Rakousko svůj spolkový zákon o posuzování tak, že podle nového znění se považují za schválené podle tohoto zákona ty záměry, jejichž povolení již nepodléhá riziku neplatnosti. Teprve v roce 2014 se objevil spor, který iniciovalo na podnět ombudsmana Vídeňské Nové Město, zda by neměla provoz předcházet EIA. Soudní dvůr potvrdil, že odchýlný režim schválením záměru vnitrostátním právním předpisem není úplnou výjimkou z procesu EIA, nýbrž jen zvláštním posouzením, takže i legislativní akt musí obsahovat prvky nezbytné pro posouzení vlivů, zejména všechny prvky záměru, které jsou relevantní pro posouzení vlivů na životní prostředí. Zákonodárným procesem musí být dosaženo cílů směrnice, což rakouská úprava nesplňuje, neboť „*vnitrostátní zákonodárce nedisponoval, když přijímal toto ustanovení, informacemi o vlivech záměrů na životní prostředí, kterých se mohlo týkat a toto ustanovení se má v každém případě použít na již provedené záměry.*“¹³⁹ Ochrana dobré víry pak nemůže spočívat v nastavení obecného režimu, který dává příležitost k obcházení pravidel unijního práva, na čemž nic nemění ani působnost ustanovení omezená na akty, které jsou již dle vnitrostátní úpravy nenapadnutelné. V tomto směru Soudní dvůr zdůraznil specifickou povahu směrnice EIA a upřednostnil režim náhrady újmy v souladu s prejudikaturou.¹⁴⁰ Důsledek je zřejmý: Vnitrostátní lhůta pro podání žaloby na nápravu škody musí vždy přesahovat (a dále trvat) omezení pro podání žaloby na nápravu porušení povinnosti posouzení vlivů na životní prostředí. V opačném případě je úprava v rozporu s unijním právem.¹⁴¹ Takové řešení je dle mého jedině správné a navíc konečně doplňuje závěry k odpovědnostním aspektům ve věci **C-420/11 (Leth)**,¹⁴² kterou Soudní dvůr v odůvodnění nezmínil.

¹³⁷ Rozsudek ze dne 16. 9. 1999 *WWF a další* (C-435/97, ECLI:EU:C:1999:418).

¹³⁸ Rozsudek ze dne 18. 10. 2011 *Boxus a další* (C-128/09, ECLI:EU:C:2011:667).

¹³⁹ Bod 33.

¹⁴⁰ Viz zejm. rozsudek ze dne 7. 1. 2004 *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12).

¹⁴¹ Viz zejm. bod 48.

¹⁴² Rozsudek ze dne 14. 3. 2013 *Leth* (C-420/11, ECLI:EU:C:2013:166).

C-290/15 (*D'Oultremont a další*), C-444/15 (*Associazione Italia Nostra Onlus*): Výklad směrnice SEA – pojmy „plány a programy“ a „menší oblasti na místní úrovni“

V rozsudku ve věci **C-290/15**¹⁴³ Soudní dvůr vykládal pojem „plány a programy“ ve smyslu ust. čl. 2 písm. a) a čl. 3 odst. 2 písm. a) směrnice SEA. Ani přes některé indicie v předchozí judikatuře¹⁴⁴ není vždy jasné, zda v konkrétním případě představuje vnitrostátní akt plán či program podléhající procesu SEA. To byl ostatně důvod, proč belgická Státní rada předložila předběžnou otázku týkající se valonské vyhlášky obsahující doporučení pro umístování větrných elektráren. Problém byl v tom, že vyhláška nevymezovala „úplný rámec“ pro realizaci budoucích záměrů, ale byla oddělena od referenčního rámce a mapování oblastí pro umístování větrných elektráren, takže se jednalo o jakýsi podkladový dokument pro další rozhodování o veškerých větrných parcích.

Na popud francouzské vlády Soudní dvůr otevřel otázku, o které se debatovalo zejména v souvislosti s vydáním rozsudku ve věci **C-43/10 (*Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias a další*)**¹⁴⁵ – zda směrnice SEA dopadá i na legislativní akty a přehazuje tím působnost Aarhuské úmluvy a Kyjevského protokolu, čemuž příliš nenasvědčovaly ani přípravy směrnice, ani vyjednávání o konečné podobě Kyjevského protokolu. Byť se po dlouhých letech vyjednávání dostala do čl. 2 písm. a) první odrážky směrnice SEA zmínka a plánech a programech, „*kteřé připravuje úřad pro legislativní proces tak, aby mohly být přijaty parlamentem nebo vládou*“, řada členských států se jednoduše spokojila s tím, že právní předpis přeci nemůže být plánem nebo programem. Soudní dvůr k tomu zaujal jasný postoj. Pojem „plány a programy“ se podle něj může vztahovat na normativní akty přijaté v podobě právního nebo správního předpisu, přičemž „*směrnice 2001/42 odlišuje od Aarhuské úmluvy a Kyjevského protokolu v tom, že v ní nejsou obsažena právě zvláštní ustanovení pro politiky nebo obecné předpisy, které by vyžadovaly vymezení vůči „plánům a programům*“.¹⁴⁶

Při posouzení povahy sporné vyhlášky Soudní dvůr vyšel z povahy směrnice SEA a preference širokého výkladu ochranných opatření směrnice. V posuzovaném případě byly podle Soudního dvora splněny podmínky způsobu přijetí koncepce (vyhláška byla přijata regionálním orgánem) a zaměření na jednu z vybraných oblastí (energetika). Podmínka vztahu k využití určité dané oblasti podle Soudního dvora ze směrnice nevyplývá a pod rámcem pro jednotlivé záměry je nutno rozumět

¹⁴³ Rozsudek ze dne 27. 10. 2016 *D'Oultremont a další* (C-290/15, ECLI:EU:C:2016:816).

¹⁴⁴ Viz zejm. rozsudek ze dne 17. 6. 2010 *Terre wallonne a Inter-Environnement Wallonie* (C-105/09 a C-110/09, EU:C:2010:355).

¹⁴⁵ Rozsudek ze dne 11. 9. 2012 *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolokarnanias a další* (C-43/10, EU:C:2012:560).

¹⁴⁶ Bod 53.

„podstatný soubor kritérií a podmínek pro schvalování a provádění jednoho nebo více z projektů, které mohou mít významný vliv na životní prostředí.“¹⁴⁷ Vyhláška, která obsahuje technické normy, normy v oblasti ochrany před hlukem, podmínky provozu a předcházení haváriím a požárům, má dostatečný význam a rozsah k tomu, aby vymezovala podmínky pro schvalování konkrétních záměrů elektráren.

Směrnice SEA se týká rovněž rozsudek ve věci **C-444/15 (Associazione Italia Nostra Onlus)**,¹⁴⁸ v němž Soudní dvůr zejména posuzoval platnost ustanovení čl. 3 odst. 3 směrnice SEA¹⁴⁹ na půdorysu prováděcího plánu pro opuštěné budovy v Benátské laguně. Ten byl posuzován z hlediska vlivů na přírodní oblasti, ovšem pro účely procesu SEA byl vyhodnocen jako plán na místní úrovni nevyžadující posouzení. Předkládací soud se ztotožnil s námitkou, kterou vznesl spolek na ochranu památek, že čl. 3 odst. 3 směrnice SEA, který omezuje povinnost posouzení toliko na nadmístní plány a programy, je v rozporu s ustanoveními primárního práva, konkrétně s čl. 191 SFEU a čl. 37 Listiny základních práv EU, protože ochrana, kterou poskytuje s ohledem na cíle sledované směrnicí o stanovištích, je nedostatečná. Podle Soudního dvora však nelze požadavek vysoké míry ochrany vykládat jako nejvyšší možnou ochranu z technického hlediska, takže Parlamentu i Radě svědčí široké uvážení. U plánů a programů, které stanoví využití menších oblastí na místní úrovni, musejí navíc příslušné orgány dotyčného členského státu provést předběžné posouzení, takže čl. 3 odst. 3 směrnice SEA nevyjímá z posouzení vlivů na životní prostředí žádný plán nebo program, který může mít významný vliv na životní prostředí. Podle Soudního dvora „pouhé riziko, že vnitrostátní orgány svým jednáním mohou obejít použití směrnice 2001/42, nemůže mít za následek neplatnost čl. 3 odst. 3 této směrnice.“¹⁵⁰ Pojem „menší oblasti na místní úrovni“ nemůže podle Soudního dvora být definován pouze odkazem na plochu dotyčné oblasti, ale musí splnit jak požadavek menší oblasti (určené pouze s ohledem velikost oblasti), tak i místní úrovně (nikoliv regionální nebo národní).¹⁵¹

Z další judikatury lze zmínit rozsudek ve spojených věcech **C-313/15 a C-530/15 (Eco-Emballages)**,¹⁵² ve kterém Soudní dvůr dospěl k závěru, že pod pojem „obal“ ve smyslu směrnice o obalech¹⁵³ spadají i válcové dutinky ve for-

¹⁴⁷ Bod 49 a odkazovaná judikatura.

¹⁴⁸ Rozsudek ze dne 21. 12. 2016 *Associazione Italia Nostra Onlus* (C-444/15, ECLI:EU:C:2016:978).

¹⁴⁹ *Plány a programy uvedené v odstavci 2, které stanoví využití menších oblastí na místní úrovni, a menší změny plánů a programů uvedených v odstavci 2 vyžadují posouzení vlivů na životní prostředí pouze tehdy, stanoví-li členské státy, že mohou mít významný vliv na životní prostředí.*

¹⁵⁰ Bod 59.

¹⁵¹ Body 65-73.

¹⁵² Rozsudek ze dne 10. 11. 2016 *Eco-Emballages* (C-313/15 a C-530/15, ECLI:EU:C:2016:859).

¹⁵³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/12/ES ze dne 11. února 2004.

mě rolí, trubic nebo válců, na kterých jsou navinuty flexibilní materiály prodávané spotřebitelům. Rozsudek ve věci **C-492/14 (Essent Belgium)**¹⁵⁴ řeší v souladu s prejudikaturou¹⁵⁵ otázku omezené distribuce elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie v rozporu s unijní úpravou. Jako nesouladné s unijním právem posoudil Soudní dvůr i jednotné ceny určované v Německu pro léčivé přípravky vydávané na lékařský předpis v rozsudku ve věci **C-148/15 (Deutsche Parkinson Vereinigung)**.¹⁵⁶ V rozsudku ve věci **C-686/15 (Vodoopskrba i odvodnja)**¹⁵⁷ dospěl Soudní dvůr k závěru, že rámcová směrnice o vodách umožňuje v rámci širokého uvážení členských států stanovit spotřebiteli cenu za vodohospodářské služby, která zahrnuje nejen pohyblivou složku vypočtenou na základě skutečného množství spotřebované vody, ale i pevnou složku, která s tímto množstvím nesouvisí. Rozsudek ve věci **C-506/14 (Yara Suomi a další)**¹⁵⁸ navazuje na podobnou judikaturu, kterou jsem zmiňoval v minulých číslech tohoto časopisu a která se týká výpočtu pro metodu přidělování bezplatných povolenek, tentokrát v rámci předběžné otázky a řešení vnitrostátního postupu. V rozsudku ve věci **C-453/15 (A a B)**¹⁵⁹ pak Soudní dvůr zařadil povolenky na emise skleníkových plynů pod pojem „podobná práva“ podle směrnice o DPH.¹⁶⁰

Z řízení o porušení povinnosti zasluží pozornost rozsudek ve věci **C-314/15 (Komise v. Francie)**,¹⁶¹ ve kterém Soudní dvůr vytkl Francii, že nezajistila čištění městských odpadních vod v patnácti aglomeracích podle čl. 4 odst. 1 a 3 směrnice 91/271 o čištění městských odpadních vod, a rozsudek ve věci **C-304/15 (Komise v. Spojené království)**,¹⁶² ve kterém Soudní dvůr vyčetl Spojenému království, že nesprávně aplikovalo směrnici 2001/80/ES¹⁶³ ve vztahu k uhelné elektrárně v Aberthaw, která více než dvojnásobně překračovala limit pro emise oxidu dusíku.

Dedikace: *Tento článek vznikl na Masarykově univerzitě jako součást zpracování teoretických východisek v rámci projektu Soudní ochrana dotčené veřejnosti v teorii a v praxi (č. 56645, reg. 1343/2016) podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT.*

¹⁵⁴ Rozsudek ze dne 29. 9. 2016 *Essent Belgium* (C-492/14, ECLI:EU:C:2016:732).

¹⁵⁵ Zejm. rozsudek ze dne 8. 8. 2014 *Ålands Vindkraft* (C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037), a rozsudek ze dne 11. 9. 2014 *Essent Belgium* (C-204/12 až C-208/12, ECLI:EU:C:2014:2192).

¹⁵⁶ Rozsudek ze dne 19. 10. 2016 *Deutsche Parkinson Vereinigung* (C-148/15, ECLI:EU:C:2016:776).

¹⁵⁷ Rozsudek ze dne 7. 12. 2016 *Vodoopskrba i odvodnja* (C-686/15, ECLI:EU:C:2016:927).

¹⁵⁸ Rozsudek ze dne 26. 10. 2016 *Yara Suomi a další* (C-506/14, ECLI:EU:C:2016:799).

¹⁵⁹ Rozsudek ze dne 8. 12. 2016 *A a B* (C-453/15, ECLI:EU:C:2016:933).

¹⁶⁰ Směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty.

¹⁶¹ Rozsudek ze dne 23. 11. 2016 *Komise v. Francie* (C-314/15, ECLI:EU:C:2016:887).

¹⁶² Rozsudek ze dne 21. 9. 2016 *Komise v. Spojené království* (C-304/15, ECLI:EU:C:2016:706).

¹⁶³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/81/ES ze dne 23. října 2001 o národních emisních stropích pro některé látky znečišťující ovzduší.

**Public Participation and Access to Justice
in the Natura 2000 Directives, Interpretation of Terms
“Information Relating to Emissions into the Environment”,
“Construction”, “Express Roads”, “Specific Act of National
Legislation” (Commentary on Case Law
of the Court of Justice of the European Union)**

Abstract

This article gives a short summary of recent development in environmental matters on international scene: The changes introduced and coming after the US presidential vote, negotiation of the TTP, TTIP, CETA and EUSFTA agreements, case law of the European Court of Human Rights concerning environmental issues particularly in *Otgon v The Republic Of Moldova and A. and B. v Norway*. Furthermore, the article analyses recent case law of the Court of Justice (CJEU) with attention to cases where the CJEU tackled access to information relating to environment on the EU level (C-673/13 P, C-442/14, T-755/14), preliminary questions on public participation and access to justice based on the NATURA 2000 directives (C-243/15), failure of the member states to fulfil obligations regarding conservation of natural habitats (C-461/14, C-504/14), and interpretation of the EIA directive (C-645/15, C-348/15), the SEA directive (C-290/15, C-444/15) and other case law.

Key words:

Court of Justice, European Court of Human Rights, case law, TTIP, CETA.

◀ RECENZE A ANOTACE ▶**Kolektiv autorů: *Posuzování vlivů záměrů a koncepcí na životní prostředí***

Vojtěch Vomáčka, Dominik Židek a kolektiv. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, Edice Scientia, svazek č. 561, Brno: 2016. počet stran 336. ISBN 978-80-210-8343-1 (brož.).

Recenzovaná kolektivní vědecká monografie je zpracována na aktuální a v českém, slovenském, ale i evropském unijním právu životního prostředí velmi významné (věcně i právně) téma, jakým posuzování vlivů na životní prostředí bezpochyby je. Jak uvádí editoři v předmluvě, proces posuzování vlivů záměrů a koncepcí na životní prostředí patří mezi klíčové nástroje prevence, neboť identifikuje dopad realizace různých zatěžujících činností na okolí již ve fázi jejich plánování a povolování, a to při zohlednění kumulativních a synergických účinků. Jeho výstupy jsou určující pro rozvoj území a realizaci jednotlivých záměrů – a v důsledku přispívají i ke snižování nákladů na odstraňování možných budoucích škod na životním prostředí. Zároveň se jeho prostřednictvím podílí veřejnost na tvorbě plánů a programů i na rozhodování o činnostech, které mohou ohrozit životní prostředí a lidské zdraví. Není proto divu, že jsou dílčí aspekty procesů EIA a SEA častým předmětem soudního rozhodování i odborných diskuzí a recenzovaná publikace je toho důkazem.

K výběru tématu kolektivní monografie přispěl i fakt, že v roce 2015 uplynulo třicet let od přijetí první evropské směrnice EIA (85/337/EHS), která v historii práva životního prostředí zásadním způsobem přispěla a v kodifikovaném znění přispívá k formování práva na evropské unijní úrovni.

Metodologicky je posuzovaná kolektivní monografie vystavěna přehledně. Editoři ji systematicky rozdělili do pěti větších částí, obsahujících celkem devatenáct kapitol, sestavených obsahově logicky od hmotněprávních otázek po procesní otázky, resp. od generálnějších témat po speciálnější témata. Prakticky mi v posuzované publikaci chybí pouze samostatně zpracované téma posuzování vlivů záměrů a/nebo koncepcí na evropsky významné lokality a ptačí oblasti, jinak zaměření jednotlivých kapitol z hlediska jejich obsahu v podstatě zahrnuje všechna podstatná témata. Autoři zhusta reflektují i existující judikaturu, což je ve vědecké práci standardní, nevyhnutelné a správné.

Posuzovaná kolektivní vědecká monografie obsahuje - i vzhledem k zaměření zejména první části publikace na novelu zákona o posuzování vlivů na životní prostředí provedenou zákonem č. 39/2015 Sb. – nové teoretické poznatky, a to

zejména v kapitolách č. 1 až 3., ale i v druhé části knihy, kap. 4. až 9. a v dalších. K rozvoji vědního oboru práva životního prostředí pak nepochybně přináší svůj vklad i autoři dalších kapitol, včetně zahraničních kolegů ze Slovenska. Třetí část knihy je věnována právní úpravě posuzování vlivů v jednotlivých oblastech životního prostředí (kap.10. – 13.). Konkrétně se autoři zabývají zemědělstvím, energetikou, ochranou veřejného zdraví a hornictví. Čtvrtá část knihy se týká postavení obcí, dotčených správních orgánů a veřejnosti v procesu posuzování vlivů. Slovenské úpravě je věnována samostatná část od str. 286, kapitoly č.17. – 19.

U řady kapitol lze navíc ocenit jejich internacionální rozměr a přínos pro rozvoj vědního oboru z hlediska komparačního přístupu. Rovněž bych rád vyzdvihl kapitoly 8., 9., či 13., zabývající se judikaturou Soudního dvora k problematice posuzování vlivů, právě tyto kapitoly dávají posuzované monografii potřebnou míru europeizace.

Obecně vzato všechny kapitoly v posuzované kolektivní vědecké monografii přináší v různé míře originální myšlenky, i přes skutečnost, že se v současné době na českém trhu vyskytují dva různé komentáře k zákonu č.100/2001 Sb. po novelizaci provedené zákonem č. 39/2015 Sb., a sice BAHÝLOVÁ, L., KOCOUREK, T., VOMÁČKA, V. Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí. Komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2015, 306 s., ISBN 978-80-7400-589-3. a rovněž DVOŘÁK, L.: Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí. Komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 250 s. ISBN 978-80-7478-730-0.

Autorský kolektiv je složen jak z velmi zkušených odborníků z akademické sféry (zástupci právnických fakult Prahy, Brna, Olomouce, Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu, Ústavu státu a práva Akademie věd ČR, v.v.i., Kanceláře veřejného ochránce práv, Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Povodí Moravy, s.p.), tak z řad doktorandů. Ze Slovenska přispěli odborníci z univerzit v Trnavě a Bratislavě.

Předmětná recenzovaná publikace může být využita nejen ve výuce magisterského a doktorského studia, ale i celoživotního vzdělání. Dále však dle mého názoru může být užitečná i v praxi, konkrétně může být nápomocna i pracovníkům veřejné správy, zejména krajských úřadů a ministerstva životního prostředí, kteří agendu posuzování vlivů vykonávají. Stejně tak by se ale mohla hodit i soukromým subjektům, které v procesu EIA vystupují jako oznamovatelé a dalším potenciálním subjektům v rámci řízení EIA/SEA.

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

The collective monography „Environmental Impact Assessment“**Abstract**

The reviewed publication is the collective monography “Environmental Impact Assessment”. The book has been published by the Masaryk’s University, Faculty of Law, Brno in 2016. The author’s collective are from several Czech and Slovak’s universities, Constitutional Court of the Czech Republic, Supreme Court, Czech Academy of Science, etc. The Czech and Slovak’s legislation in this area is one of the basic sources and also the structural elements of the national environmental law. The Czech author’s analyses the Act No. 100/2001 Coll., and the amendment Act No. 39/2015 Coll. from the legal point of view. The author’s collective from Czech Republic and from Slovakia reflects the requirements of the EU law set by directives, mainly the EIA EU Directive (2011/92/EU) and the SEA EU Directive (2001/42/EC).

Key words

environmental law; Environmental Impact Assessment; EIA Directive; SEA Directive

Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016 – 2025

Editoři: Jiří Mach, František Pojer, Jan Plesník, Michael Hošek, Jan Dušek, Romana Trubačíková, Ministerstvo životního prostředí, Praha: 2016, vydání 1., 500 kusů, 134 stran, ISBN 978-80-7212-609-5

V této anotaci bychom rádi upozornili na velmi zajímavou publikaci, Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016 -2025, kterou autorsky připravil kolektiv pod vedením Ministerstva životního prostředí. V kolektivu byli zastoupeni pracovníci Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, dále pracovníci ministerstev životního prostředí a zemědělství a další externí odborníci a konzultanti. Strategii rovněž projednali a doplnili členové výboru pro krajinu, vodu a biodiverzitu při Radě vlády pro udržitelný rozvoj. Následně Strategii schválila Vláda ČR usnesením č. 193 ze dne 9. března 2016.

Strategie představuje dokument, který má být podle článku 6 Úmluvy o biologické rozmanitosti (Úmluva, Rio de Janeiro, 1992) hlavním strategickým materiálem ochrany biologické rozmanitosti každé smluvní strany Úmluvy. Strategie představuje základní koncepční dokument definující priority v oblasti ochrany a udržitelného využívání biodiverzity na území ČR. Navazuje na komplexní vyhodnocení předcházejícího dokumentu z roku 2005.

Hlavní úlohou aktualizované Strategie je vytvoření základního koncepčního rámce vycházejícího ze stávající legislativy práva životního prostředí. Hlavním cílem Strategie je v souladu s mezinárodní Úmluvou o biologické rozmanitosti zabránit pokračujícímu celkovému úbytku biologické rozmanitosti na území ČR a zároveň implementovat opatření a činnosti, které povedou ke zlepšení stavu a dlouhodobě udržitelnému využívání biodiverzity.

Výpravná barevná publikace je členěna do jednotlivých kapitol, včetně úvodu, představení struktury a členění Strategie, zásad jejího financování a vyhodnocení ve dvou etapách. Následuje souhrn hlavních cílů a priorit obsahu Strategie. Jednotlivé kapitoly pojednávají o čtyřech prioritách Strategie (od str. 11 do str. 96) jsou členěny do jednotlivých podkapitol, které popisují cíle příslušné priority ochrany biologické rozmanitosti. Samostatnou a velmi cennou část anotované publikace tvoří Výkladový slovník zpracovaný Janem Plesníkem. Na závěr je otištěn text Strategického plánu Úmluvy o biodiverzitě 2011–2010 (příloha 1). Praktický rozměr dodává i příloha 2., ve které jsou otištěny konkrétní příklady možnosti implementace Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR na úrovni územní samosprávy, soukromého sektoru a ostatních zájmových skupin.

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

The National Biodiversity Strategy of the Czech Republic 2016–2025

Abstract

This is the first document that outlines the further biodiversity conservation and management in the country. The Strategy has been submitted for approval to the Government of the CR, it came to force on 2016. It is based on the Art. 6 Convention on Biological Diversity, which was open for the signature at the UN Conference on Environment and Development (UNCED, “Earth Summit”) in Rio de Janeiro in June 1992. It came into force for the CR on March 3, 1994. This Publication “The National Biodiversity Strategy of the Czech Republic 2016-2025” was published by Ministry of Environment of the Czech Republic in 2016.

Key words:

biodiversity; Biodiversity Strategy of The Czech Republic; Convention on Biological Diversity

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA**Právo na příznivé životní prostředí a nástroje jeho prosazování
(mezinárodní vědecká konference na Slovensku)**

Ve dnech 5. – 8. září 2016 se uskutečnil ve slovenských Bojnicih 17. ročník tradiční česko-polsko-slovenské vědecké konference z oblasti práva životního prostředí. Organizátorem byla tentokrát Právnická fakulta Trnavské univerzity v Trnavě, zastoupená prof. JUDr. Soňou Košičiarovou, Ph.D.. Záštitu nad odborným jednáním převzala Doc. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, Ph.D., děkanka Právnické fakulty Trnavské univerzity. Hlavním tématem bylo právo na příznivé životní prostředí a nástroje jeho prosazování.

V úvodu konference účastníci uctili minutou ticha památku paní prof. Dr. Haliny Lisické z polské Univerzity ve Wroclawi. Prof. Lisická se svým manželem prof. Jerzym Sommerem a prof. Wojciechem Radeckim a prof. Milanem Damohorským stála u zrodu myšlenky na pořádání pravidelných polsko-česko-slovenských konferencí z oboru práva životního prostředí, které se uspořádaly od roku 2000. Na těch ročnících konference, které se konaly v Polsku, se Halina Lisická významnou měrou podílela na přípravě, organizaci a průběhu, případně vydání sborníku z konference. Byla rovněž jednou z vůdčích osobností polské Vědecké společnosti pro právo životního prostředí (*Towarzystwo Naukowe Prawa Ochrony Srodowiska*). Naposledy se zúčastnila 15.ročníku konference v roce 2015 v Peci pod Sněžkou.

Letošní konference v Bojnicih se zúčastnilo na 30 odborníků z Ústavu pro právo životního prostředí Polské Akademie věd, Ústavu státu a práva Akademie věd ČR, právnických fakult v Praze, Brně, Olomouci, ze slovenských univerzit pracovníci Trnavské univerzity, Univerzity Komenského a Paneurópské vysoké školy a z polských právnických fakult univerzity v Katowicích, Štětíně, Opole, Bydgoszczi, Toruni a Gdaňsku.

Cílem konference bylo: 1) vymezit obsah a význam práva člověka na příznivé životní prostředí (mezinárodní, ústavněprávní, administrativněprávní, finančněprávní aspekty), 2) analyzovat platnou právní úpravu prosazování práv osob v oblasti ochrany životního prostředí v českém, polském a slovenském právu v kontextu mezinárodních smluv a právních aktů Evropské unie v evropském právním prostoru a provést jejich komparaci, 3) identifikovat silné a slabé stránky vnitrostátní právní úpravy práva na příznivé životní prostředí.

V jednotlivých sekcích se dva dny střídali ve svých vystoupeních a v následné diskuzi odborníci ze všech partnerských zemí. Pro lepší vzájemné pochopení některé příspěvky tlumočili z polštiny a angličtiny do ostatních jazyků prof. Wojciech Radecki a prof. Milan Damohorský.

Pokud jde o závěry konference, jak shrnula prof. JUDr. Soňa Košičiarová, Ph.D., účastníci vědecké konference označili za nejzávažnější problém v rámci správního soudnictví, jakož i ústavního soudnictví ve všech partnerských zemích odmítavý postoj soudů k podpoře prosazování hmotněprávního obsahu práva na příznivé životní prostředí, které zakotvují ústavy všech tří partnerských zemí. Důsledkem je, že jednotlivec (fyzická osoba) je schopný úspěšně se domoci ochrany svého veřejného subjektivního práva jen ve výjimečných případech. Důvod spočívá zejména v mezích prostředků občanského a správního práva a v tom, že většina stěžovatelů neuspěje z důvodu, že není schopná unést důkazní břemeno týkající se prokázání příčinné souvislosti mezi nezákonným stavem a porušením jeho subjektivního práva na příznivé životní prostředí. Legislativním řešením je, mimo dalšího, zakotvit *de lege ferenda* zákonnou úpravu aktivní procesní legitimity spolků zaměřených na ochranu životního prostředí, které budou pak vystupovat na ochranu zájmů svých členů.

Součástí programu konference byla i návštěva Zoologické zahrady v Bojnících s odborným výkladem a návštěva informačního a výukového centra při této zoologické zahradě, kde účastníci konference vyslechli přednášku s následnou diskuzí o vyšetřování environmentální kriminality na Slovensku. Slovenská republika má totiž speciální policejní útvar na potírání závažné environmentální kriminality včetně organizovaného zločinu.

Z konference bude vydán Trnavskou univerzitou odborná recenzovaná publikace. Příští ročník této tradiční mezinárodní konference se uskuteční v září 2017 na Moravě, organizace se ujme Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

The 17th annual international scientific Polish-Czech-Slovak conference relating to the environmental law

Abstract

The 17th annual international scientific Polish-Czech-Slovak conference relating to the environmental law took place on 5th – 8th September 2016 in the historical town Bojnice in western Slovakia. Faculty of Law of the University in Trnava was this year the organizers of the traditional environmental law conference. Academic lawyers dealing with the environmental law (academic lawyers from Czech, Polish and Slovak universities as well as from Czech Institute of State and Law of Academy of Science and Polish Institute of Law of Academy of Science) are traditional participants of this conference. The topic of this conference – right to a favourable environment in the field of environmental law and the enforcement – was based on lecture, reports and discussions.

Key words:

international conference; right to a favourable environment; environmental law; enforcement

☛ PŘEHLED NOVÉ LEGISLATIVY ☚**Sbírka zákonů 2016 (říjen až prosinec)****Částka 134**

Nařízení vlády č. 341/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 142/2014 Sb., o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhů se zemědělskými produkty v oblasti vinohradnictví a vinařství, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 318/2008 Sb., o provádění některých opatření společné organizace trhu s ovocem a zeleninou, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 136

Nařízení vlády č. 347/2016 Sb., o sazbách poplatků na odbornou činnost Státního úřadu pro jadernou bezpečnost.

Částka 138

Vyhláška č. 349/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 5/2011 Sb., o vymezení hydrogeologických rajonů a útvarů podzemních vod, způsobu hodnocení stavu podzemních vod a náležitostech programů zjišťování a hodnocení stavu podzemních vod, ve znění vyhlášky č. 264/2015 Sb.

Vyhláška č. 350/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 24/2011 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládání povodňových rizik, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 139

Nařízení vlády č. 351/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 262/2012 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a akčním programu, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 141

Vyhláška č. 356/2016 Sb., o stanovení ochranných pásem zdroje přírodní minerální vody jímané vrtem BQ-2 v katastrálním území Rohatec a vymezení konkrétních ochranných opatření.

Částka 143

Vyhláška č. 358/2016 Sb., o požadavcích na zajišťování kvality a technické bezpečnosti a posouzení a prověřování shody vybraných zařízení.

Vyhláška č. 359/2016 Sb., o podrobnostech k zajištění zvládání radiační mimořádné události.

Vyhláška č. 360/2016 Sb., o monitorování radiační situace.

Vyhláška č. 361/2016 Sb., o zabezpečení jaderného zařízení a jaderného materiálu.

Vyhláška č. 362/2016 Sb., o podmínkách poskytnutí dotace ze státního rozpočtu v některých existujících expozičních situacích.

Částka 145

Nařízení vlády č. 365/2016 Sb., o stanovení některých podmínek provádění mimořádné podpory na přizpůsobení pro producenty mléka a zemědělce v dalších odvětvích živočišné výroby.

Částka 147

Zákon č. 369/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 148

Zákon č. 371/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 372/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 209/2004 Sb., o bližších podmínkách nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 150

Vyhláška č. 374/2016 Sb., o evidenci a kontrole jaderných materiálů a oznamování údajů o nich.

Vyhláška č. 375/2016 Sb., o vybraných položkách v jaderné oblasti.

Vyhláška č. 376/2016 Sb., o položkách dvojího použití v jaderné oblasti.

Částka 151

Vyhláška č. 377/2016 Sb., o požadavcích na bezpečné nakládání s radioaktivním odpadem a o vyřazování z provozu jaderného zařízení nebo pracoviště III. nebo IV. kategorie.

Vyhláška č. 378/2016 Sb., o umístění jaderného zařízení.

Vyhláška č. 379/2016 Sb., o schválení typu některých výrobků v oblasti mírového využívání jaderné energie a ionizujícího záření a přepravě radioaktivní nebo štěpné látky.

Částka 156

Vyhláška č. 387/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 159

Vyhláška č. 392/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 89/2006 Sb., o bližších podmínkách pěstování geneticky modifikované odrůdy, ve znění vyhlášky č. 58/2010 Sb.

Nařízení vlády č. 391/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 481/2012 Sb., o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních.

Částka 166

Nařízení vlády č. 407/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 307/2014 Sb., o stanovení podrobností evidence využití půdy podle uživatelských vztahů, ve znění nařízení vlády č. 61/2016 Sb.

Vyhláška č. 408/2016 Sb., o požadavcích na systém řízení.

Vyhláška č. 409/2016 Sb., o činnostech zvláště důležitých z hlediska jaderné bezpečnosti a radiační ochrany, zvláštní odborné způsobilosti a přípravě osoby zajišťující radiační ochranu registranta.

Částka 172

Vyhláška č. 422/2016 Sb., o radiační ochraně a zabezpečení radionuklidového zdroje.

Částka 173

Nařízení vlády č. 423/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Částka 176

Vyhláška č. 432/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 298/2014 Sb., o stanovení seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků, ve znění vyhlášky č. 344/2015 Sb.

Částka 178

Vyhláška č. 437/2016 Sb., o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady a změně vyhlášky č. 341/2008 Sb., o podrobnostech nakládání s biologicky rozložitelnými odpady a o změně vyhlášky č. 294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady (vyhláška o podrobnostech nakládání s biologicky rozložitelnými odpady).

Částka 179

Nařízení vlády č. 438/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 458/2013 Sb., o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech, ve znění nařízení vlády č. 242/2015 Sb.

Částka 183

Zákon č. 451/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 83/2013 Sb., o označování a sledovatelnosti výbušnin pro civilní použití.

Zákon č. 455/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.¹

Částka 184

Zákon č. 457/2016 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2017.

Částka 185

Zákon č. 460/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony.

Částka 186

Vyhláška č. 464/2016 Sb., o postupu při poskytování dotace ze státního rozpočtu na přijetí opatření ke snížení míry ozáření z přítomnosti radonu a jeho produktů přeměny ve vnitřním ovzduší staveb pro bydlení a pobyt veřejnosti a na přijetí opatření ke snížení obsahu přírodních radionuklidů v pitné vodě určené pro veřejnou potřebu.

Sbírka mezinárodních smluv 2016**Částka 1**

Sdělení č. 1/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změn harmonogramu Mezinárodní úmluvy o regulaci velrybářství, přijatých v roce 2012.

Sdělení č. 2/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změn harmonogramu Mezinárodní úmluvy o regulaci velrybářství, přijatých v roce 2014.

Částka 6

Sdělení č. 14/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změny přílohy Dohody o ochraně populací evropských netopýrů, přijaté v Bruselu dne 17. září 2014.

Částka 14

Sdělení č. 24/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Českou republikou změny Přílohy I Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států.

¹ Pozn. redakce: Tento zákon se dotýká i některých trestných činů proti životnímu prostředí v souvislosti s bojem proti organizovanému zločinu.

Částka 21

Sdělení č. 35/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Charty Mezinárodního energetického fóra.

Částka 22

Sdělení č. 36/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Nagojského protokolu o přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivém a rovnocenném sdílení přínosů plynoucích z jejich využívání k Úmluvě o biologické rozmanitosti.

Částka 23

Sdělení č. 37/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem životního prostředí, vodního a lesního hospodářství Rumunska o spolupráci v oblasti lesního hospodářství.

Částka 34

Sdělení č. 56/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Francouzskou republikou o spolupráci v oblasti ochrany obyvatelstva, prevence a řešení mimořádných situací.

Částka 39

Sdělení č. 62/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změn příloh A a C Stockholmské úmluvy o perzistentních organických polutantech.

Sdělení č. 63/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změny přílohy III Rotterdamské úmluvy o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu.

Částka 40

Sdělení č. 64/2016 Sb.m.s. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí změny Úmluvy o fyzické ochraně jaderných materiálů.

← ČASOPIS "ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ" →**Informace o časopisu**

Od roku 2001 vydává Česká společnost pro právo životního prostředí, členka Rady vědeckých společností ČR, ve spolupráci s katedrou práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy recenzovaný odborný vědecký časopis **České právo životního prostředí**. První číslo vyšlo 30. září 2001. Časopis je registrován u Ministerstva kultury, evidenční číslo MK ČR E11476 a má přiděleno od Národní technické knihovny mezinárodní standardizované číslo periodik ISSN 1213-5542.

Dne 4. 2. 2014 zařadila Rada pro výzkum, vývoj a inovace časopis České právo životního prostředí na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Časopis České právo životního prostředí je v České republice jediný svého druhu, a například na Slovensku podobně zaměřené periodikum dosud neexistuje. Posláním a obsahovým zaměřením časopisu je výchovně vzdělávací, vědecká a informační činnost v oblasti práva životního prostředí včetně environmentální politiky, jejímž cílem je rozvoj práva životního prostředí v podmínkách České republiky a Evropské unie. Tematicky se věnuje mezinárodnímu, evropskému unijnímu, mezinárodnímu srovnávacímu a českému právu.

Pravidelnými rubrikami časopisu jsou původní odborné vědecké články v recenzované rubrice „Téma“, dále komentáře k novým právním úpravám, zprávy z vědeckých konferencí, informace o správních a soudních judikátech, přehled vývoje legislativy, recenze a anotace odborné literatury, programech realizujících státní environmentální politiku, apod. Časopis by měl ve svých výsledcích přispět k právní a ekologické výchově, vzdělávání a osvětě veřejnosti, jak laické, tak především odborné z oblasti státní správy, soudnictví, územních samospráv, vysokého a středního školství, podnikatelských kruhů, občanského sektoru, apod.

Časopis je vydáván obvykle 2x až 4x ročně nákladem 400 kusů. Od roku 2001 vyšlo dosud celkem 42 čísel. Plné verze starších čísel časopisu jsou k dispozici též v elektronické podobě ve formátu pdf na internetové stránce: <http://www.cspzp.com/casopis.html>. Časopis je tištěn na ekologickém papíru splňujícím mezinárodní ekologické normy ISO 14001 a certifikáty EMAS, FSC, PEFC a ECF.

THE JOURNAL "ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ"

The journal České právo životního prostředí (Czech Environmental Law Review) is a peer-reviewed journal with ISSN 1213-5542, published by the Czech Society for Environmental Law since 2001 and registered by Ministry of Culture under evidence number MK ČR E11476. The journal České právo životního prostředí is prepared in the collaboration with the Department of Environmental Law, Faculty of Law, Charles University, Prague.

The journal České právo životního prostředí is indexed since 2014 on the List of Reviewed Czech journals by the The Government Council for Science, Research and Innovation.

The Journal Czech Environmental Law Review is the first and currently one specialized peer-reviewed journal concerned with environmental law and environmental policy in the Czech Republic. Through the journal the Czech Society for Environmental Law provide updated and detailed information on a current development of research, legislation and jurisdiction in the Czech, European and International environmental law, as well as on new publication, Society's activities that are under preparation and on other news in this field. The journal is opened to all authors who are interested in the environmental law, both Czech and foreign. Chief-editor is Doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D., e-mail address: stejskal@prf.cuni.cz.

The thematic pieces to be published in journal are reviewed by two specialists in the field concerned, who decide whether the text is suitable for publication or make comments, which are subsequently sent to the author.

☛ POKYNY PRO AUTORY PŘÍSPĚVKŮ ☚**Pokyny pro autory příspěvků do časopisu
České právo životního prostředí****I.**

Rukopis autoři zasílají redakci v elektronické verzi, a to na e-mailovou adresu stejskal@prf.cuni.cz

II.

Rukopis je třeba redakci nabídnout v podobě, v jaké má být publikován. Musí obsahovat **jméno autora (jméno, příjmení, tituly); název v češtině (slovenštině) a angličtině; český (slovenský) a anglický abstrakt v rozsahu 1500 znaků; tři až pět klíčových slov v češtině (slovenštině) a angličtině; seznam literatury citované v textu; případnou dedikaci na vědecký projekt (v rámci něhož příspěvek vznikl). Samotný text příspěvku může být i v jiném jazyce než čeština, slovenština, angličtina. Minimální text nabízeného příspěvku činí zpravidla 4 normostrany, příspěvky určené pro hlavní rubriku „Téma“ minimálně 10 normostran.**

III.

Rukopis by měl splňovat následující formální požadavky – velikost písma 12, nadpisy 14, typ písma Times New Roman, nebo Ariel nebo Calibri, řádkování 1,5. Elektronická verze rukopisu musí být zpracována v některém z obecně dostupných tiskových editorů (např. MS Word). Preferovaná přípona souboru je .doc nebo .docx, případně .rtf.

IV.

Poznámky v rukopisu je třeba číslovat průběžně a zařadit dole na stránce v poznámce pod čarou (poznámky patové), nikoliv na konci příspěvku. Veškeré citace je třeba provádět v souladu s ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2

V.

Součástí rukopisu mohou být i tabulky, grafy, fotografie. Autor vždy uvede citaci zdroje a autorství fotografie, případně vysvětlující titulek (legendu) k tabulce, grafu, fotografii. Redakce si vyhrazuje právo vytisknout tabulku, graf, fotografii jen černobíle.

VI.

Autoři jsou plně odpovědní za jazykovou a formální úroveň rukopisu, která je jedním z dílčích kritérií celkového hodnocení. Redakce provádí pouze nezbytné základní jazykové úpravy přijatých textů.

VII.

Redakce předpokládá, že nabízený rukopis **nebyl dosud publikován v jiném periodickém tisku**. Redakce očekává, že ji autoři budou informovat o skutečnosti, že celý rukopis nebo jeho část nebo některé podstatné výsledky již byly publikovány v jiné publikaci na úrovni článku v recenzovaném vědeckém časopise nebo monografii. V případě předložení rukopisu vycházejícího z kvalifikační studentské práce, je třeba tuto skutečnost redakci sdělit.

VIII.

Poskytnutím rukopisu (autorského díla) redakci bere autor na vědomí, že dílo bude po svém zveřejnění v časopise České právo životního prostředí poskytnuto k online přístupu uživatelům Internetu na webové stránce České společnosti pro právo životního prostředí. Do přijetí k publikaci je autor oprávněn redakci sdělit, že poskytnutí svého díla k online přístupu nepovoluje. Autorova práva k dalšímu užití díla tím nejsou dotčena.

IX.

Při veškeré korespondenci jsou autoři povinni uvádět vždy své kontaktní údaje: jméno s uvedením všech titulů, pracoviště (u doktorandů vysokou školu), e-mail a poštovní adresu pro zaslání autorských výtisků.

X.

Rukopis, který nesplňuje formální náležitosti vyplývající z těchto Pokynů, nemůže být přijat do recenzního řízení nebo z něj může být vyřazen.

INFORMATION FOR AUTHORS

The manuscript has to be sent as electronic document to **stejskal@prf.cuni.cz**

The manuscript has to be in required format, font size 12, headlines 14, line spacing 1,5 lines, etc. It has to contain name of the author, title of the article in Czech and English, abstract in Czech and English, key words, bibliography and eventually dedication for a project. Length of the article is supposed to be 4 pages, in case of the main topic 10 pages. Author is liable for proper citations which have to be inserted as footnotes, not endnotes. The citations have to follow citation rules ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2. It is presumed that the manuscript has not been published before. After publishing in the Journal Czech Environmental Law Review the article will be available online on the website of the society. The manuscript that does not comply with these guidelines cannot be accepted for review process or it can be discarded.

☛ ZÁSADY RECENZNÍHO ŘÍZENÍ ☚

Zásady recenzního řízení v rámci časopisu České právo životního prostředí

1. Předmět recenzního řízení

- 1.1 Standardnímu anonymnímu recenznímu řízení zpravidla podléhají odborné příspěvky určené pro klíčovou rubriku časopisu „Téma“, tedy původní autor-
ské příspěvky představující výsledky či dílčí výsledky původního výzkumu,
zaměřené obvykle na monotematický problém, dosud nepublikované v jiném
tištěném periodiku či na internetu.
- 1.2 Příspěvky do ostatních pravidelných rubrik časopisu podléhají zjednoduše-
nému recenznímu řízení, pokud si redakční rada příspěvek nevyhradí k stan-
dardnímu recenznímu řízení.
- 1.3 Za obsah jednotlivých příspěvků odpovídají jejich autoři, otištěné příspěvky
v časopisu České právo životního prostředí nemusí vyjadřovat názory redakce
ani redakční rady.
- 1.4 Důvodem odmítnutí otištění nabídnutého příspěvku může být i skutečnost, že
nabídnutý rukopis byl již publikován v jiném českém periodiku či na internetu.

2. Postup před zahájením recenzního řízení

- 2.1 Redakce prostřednictvím šéfredaktora přijímá nabídky příspěvků na otištění
v časopise.
- 2.2 Redakční rada má právo kdykoli si vyžádat k nahlédnutí, případně posouzení,
rukopisy příspěvků nabídnuté redakci, včetně těch, které obvykle nejsou urče-
ny k recenznímu řízení (například informace o životním jubileu či v budouc-
nu pořádané vědecké konference).
- 2.3 Redakce má právo odmítnout nabídnutý příspěvek, pokud se domnívá, že ne-
splňuje základní požadavky kladené na odborný text nebo výrazně vybočuje
z oblasti práva životního prostředí a příbuzných oborů. Toto rozhodnutí musí
zdůvodnit před redakční radou časopisu, pokud si to redakční rada vyžádá.
- 2.4 Redakce může autorovi doporučit provedení jazykových, formálních i obsa-
hových úprav ještě před tím, než nabídnutý rukopis postoupí do standardního
či zjednodušeného recenzního řízení. V případě, že autor odmítne navrho-
vané změny provést, redakce jeho nabídnutý příspěvek, tak jak jej autor ode-
vzdal, postoupí do standardního či zjednodušeného recenzního řízení

3. Průběh recenzního řízení¹

- 3.1** Každý příspěvek nabídnutý redakci časopisu podléhá posouzení redakce (případně redakční rady, vyhradí-li si toto), zda bude určen pro rubriku „Téma“. Takové příspěvky budou podrobeny standardnímu anonymnímu recenznímu řízení. O přijetí do standardního či zjednodušeného recenzního řízení i o jeho následném výsledku je autor informován šéfredaktorem.
- 3.2** V standardním anonymním recenzním řízení je příspěvek posuzován dvěma recenzenty vybranými zpravidla z členů redakční rady nebo okruhu odborníků doporučeného členem redakční rady nebo, pokud si toto vyhradí, redakční radou.
- 3.3** Autor a recenzenti zůstanou navzájem anonymní. Recenzent není zaměstnancem stejného pracoviště jako autor či jeden ze spoluautorů a není ani jakýmkoliv jiným způsobem v konfliktu zájmů ohledně recenzovaného příspěvku.
- 3.4** Recenzent, který přijal posuzování nabídnutého rukopisu, posoudí text obvykle ve lhůtě 4 týdnů a vypracuje odborný recenzní posudek. V jeho závěru bude doporučení, zda má redakce příspěvek přijmout k otištění a) bez úprav, b) s úpravami, c) přepracovat, nebo d) odmítnout příspěvek otisknout. Ve všech případech je nutné uvést zdůvodnění.
- 3.5** Na základě posudků recenzentů šéfredaktor autorovi sdělí, zda redakce časopisu a) rukopis přijímá bez výhrad k otištění, b) požaduje přepracování rukopisu, c) požaduje úpravy rukopisu nebo d) odmítá přijmout rukopis k otištění. V případě, že autora žádá o přepracování, o úpravy nebo jeho text odmítá, uvede i nejzávažnější důvody. Konečné rozhodnutí o přijetí či zamítnutí příspěvku činí ve všech případech šéfredaktor nebo, vyhradí-li si toto, redakční rada.
- 3.6** Výsledek standardního anonymního recenzního řízení je závazný pro autora nabídnutého příspěvku, který je povinen do termínu určeného šéfredaktorem zapracovat připomínky recenzentů, není-li stanoveno v bodě 3.7 jinak. V případě neprovedení přepracování či provedení nedostatečné úpravy autorského příspěvku si redakce nebo redakční rada vyhrazuje právo odmítnout předmětný autorský příspěvek publikovat.
- 3.7** V případě autorova nesouhlasu s posudkem recenzenta může autor zaslat redakci dopis či email s důvody nesouhlasu, který šéfredaktor předloží příslušným recenzentům ke stanovisku. Toto stanovisko tlumočí autorovi. Nedojde-li ke shodě recenzentů a autora, rozhodne o otištění příspěvku šéfredaktor, případně předloží autorův text redakční radě ke konečnému rozhodnutí, vyhradí-li si rada toto rozhodnutí.
- 3.8** Za recenzní posudek se považuje i oponentský posudek, pokud jde o publikaci kvalifikační práce či její podstatné části obhájené na vysoké škole. Recenzní

¹ Doporučená struktura recenzního posudku je na www.cspzp.com.

posudek se nevyžaduje v případech publikace textu odborných přednášek prosloušených před vědeckou radou příslušné vysoké školy či její fakulty v rámci habilitačního nebo jmenovacího řízení.

3.9 Pro zjednodušené recenzní řízení platí ustanovení o standardním recenzním řízení obdobně, s tím, že postačí jeden posudek člena redakční rady.

4. Redakční rada

Redakční rada se sestává z významných odborníků na problematiku práva životního prostředí a ostatních souvisejících oborů. Členy redakční rady jmenuje představenstvo České společnosti pro právo životního prostředí. Redakční rada se usnáší nadpoloviční většinou hlasů svých členů.

5. Závěrečné ustanovení

Tyto zásady včetně jejich změn schvaluje na základě čl. 12 svých stanov představenstvo České společnosti pro právo životního prostředí.

PRINCIPLES OF THE REVIEW PROCEEDINGS

The review proceedings of academic journal articles intended to be published in the main section of the Journal Czech Environmental Law Review, which is “the Topic”, has different levels. The articles are considered by two different reviewers chosen from the editorial board and one professional recommended by the editor or by member of editorial board. The author and the reviewer are supposed not to know each other. Based on the consideration the article can be accepted for review or sent back with objections or comments. The author can be asked to change the article. The article then goes to anonymous review proceeding which is supposed to bring different opinions about the article and open the ways either to publish the article or to refuse. Both possibilities have to be justified by the reviewer.

